

หนังสือฉบับนี้ในจังหวัดเพชรบุรี: กรณีศึกษา คณะ ว.รวมศิลป์

ทรงฤทธิ์ ศรีสารคาม

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (วัฒนธรรมศึกษา)
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล
พ.ศ. 2555

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยมหิดล

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

หนังสือสูงแก่บนในจังหวัดเพชรบุรี : กรณีศึกษา คณะ ว.รวมศิลป์

นายทรงฤทธิ์ ศรีสารคาม

ผู้วิจัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ขวัญจิต ศศิวงศาโรจน์,

ศศ.ม., ประ.ด.

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

รองศาสตราจารย์เสาวภา พรศิริพงษ์,

ศศ.บ., สม.ม., ศศ.ด.

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

ศาสตราจารย์บรรจง มไหสวริยะ,

พ.บ., ว.ว. ออร์โธปิดิกส์

คณบดี

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล

อาจารย์ชิตชยางค์ ยมาภัย ศศ.ม., ค.ด.

ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศึกษา

สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย

มหาวิทยาลัยมหิดล

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

หนังสือลูกแกะในจังหวัดเพชรบุรี : กรณีศึกษา คณะ ว.รวมศิลป์

ได้รับการพิจารณาให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (วัฒนธรรมศึกษา)

วันที่ 28 กันยายน พ.ศ. 2555

.....

นายทรงฤทธิ์ ศรีสารคาม

ผู้วิจัย

.....

อาจารย์ลักษณ์ ดาวรัตน์หงษ์,

อ.บ., ศศ.ม., Doctorat de l' EHESS

ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ขวัญจิต ศศิวงศาโรจน์,

ศศ.ม.,ปร.ด.

กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....

รองศาสตราจารย์เสาวภา พรศิริพงษ์,

ศศ.บ., สม.ม., ศศ.ด.

กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....

ศาสตราจารย์บรรจง มไหสวริยะ,

พ.บ., ว.ว. ออร์โทปิดิกส์

คณบดี

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล

.....

รองศาสตราจารย์โสภณา ศรีจำปา, Ph.D.

ผู้อำนวยการ

สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเซีย

มหาวิทยาลัยมหิดล

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความอนุเคราะห์ให้การช่วยเหลือจากหลายฝ่าย ผู้วิจัยกราบขอบพระคุณ อาจารย์ ดร.ลักขณา คาวรัตน์หงษ์ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ขวัญจิต ศศิวงศาโรจน์ ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์เสาวภา พรศิริพงษ์ กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ผู้ที่ได้ให้คำแนะนำแนวทาง ตรวจสอบและแก้ไข ข้อบกพร่องในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

กราบขอบพระคุณอาจารย์อนันต์ สบฤกษ์ อาจารย์เพชร สุวรรณภาชน์ อาจารย์ ปัทมา พัฒนพงษ์ ที่ได้ให้คำแนะนำแนวทาง ในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

กราบขอบพระคุณอาจารย์วาทิตต์ คุริยอังกูร ผู้ให้คำแนะนำ ให้กำลังใจ และช่วย ประสานงานพื้นที่ในการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

กราบขอบพระคุณจำสิบเอกวิน อุ่นใจเพื่อนและชาวคณะ ว.รวมศิลป์ทุกท่าน ที่เมตตา ให้ผู้วิจัยร่วมสังเกตการณ์บนเวทีการแสดง ตลอดจนอนุเคราะห์ข้อมูลในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

กราบขอบพระคุณเจ้าภาพและพี่น้องชาวเพชรบุรีทุกท่าน ที่เมตตาอนุเคราะห์ให้ข้อมูล กับผู้วิจัย ตลอดจนเลี้ยงดูเรื่องอาหารในช่วงเก็บข้อมูลภาคสนามเพื่อทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

กราบขอบพระคุณสมาคมศิษย์เก่าบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล ที่สนับสนุนทุน การทำวิทยานิพนธ์บางส่วน ให้แก่ผู้วิจัย (This dissection is partially supported by Graduate Studies of Mahidol University Alumni Association)

ขอขอบคุณเพื่อนร่วมรุ่นสาขาวัฒนธรรมศึกษา สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล ที่ช่วยเหลือและเป็นกำลังใจ ขอขอบคุณนายประจักษ์ ศิริศรี นางสาวทัศนีย์ ทองทวี คุณไพสุดา คำรงค์สิทธิ์ นายหริรักษ์ สุขศิริวัฒน์ นางสาวนาตยา ชุ่มเย็น ที่ให้ความช่วยเหลือ ในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

กราบขอบพระคุณพ่อเอียรประสิทธิ์ คุณแม่สมทรัพย์ ศรีสารคาม ที่ให้กำเนิดและเลี้ยง ดูมา เป็นร่างกายแข็งแรงมาโดยตลอด ขอขอบคุณคุณสมดี คุณสุทธินันท์ คุณอุบลณี คุณสิทธิพร ศรีสาร คาม รวมทั้งลูกๆ หลานๆ ทุกคน ที่ลงทุนทั้งร่างกายแรงเงินรวมถึงกำลังใจให้ผู้วิจัยตลอดเวลา ถึงแม้ว่าต้องใช้ความพยายามอย่างสูง ใช้ระยะเวลาที่ยาวนาน แต่ผู้วิจัยก็มีความมานะอดทนอย่างยิ่ง ในการพัฒนาการศึกษาให้กับตน อันจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อวงศ์ตระกูลและบ้านเมืองสืบไป

ทรงฤทธิ์ ศรีสารคาม

หนังตะลุงแก้บนในจังหวัดเพชรบุรี: กรณีศึกษา คณะ ว.รวมศิลป์

TALUNG SHADOW PLAY FOR MAKING A VOTIVE OFFERING IN PHETCHABURI PROVINCE : A CASE STUDY OF V.RUAM-SILP BAND

ทรงฤทธิ์ ศรีสารคาม 5036258 LCCS/M

ศศ.ม (วัฒนธรรมศึกษา)

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ : ขวัญจิต ศศิวงศาโรจน์, ศศ.ม., ประ.ค., เสาวภา พรสิริพงษ์, ศศ.บ., สม.ม., ศศ.ด.

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาความเชื่อเรื่องการแก้บนผ่านกระบวนการแสดงหนังตะลุงของคณะว.รวมศิลป์ในจังหวัดเพชรบุรี วิธีการวิจัยใช้การวิจัยทางมานุษยวิทยาวัฒนธรรมและมานุษยวิทยาการดนตรี โดยการสัมภาษณ์ระดับลึก และการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม

ผลการศึกษาพบว่า ชาวเพชรบุรีมีความเชื่อถือศรัทธาในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่อยู่ในพื้นที่ของตนอย่างมั่นคง ได้แก่ เจ้าพ่อ เจ้าแม่ เจ้าปู่ เจ้าที่เจ้าทาง ผีบ้านผีเรือน ฯลฯ ดังนั้น เมื่อมีปัญหาในชีวิตชาวเพชรบุรีจึงบนและแก้บนกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหล่านี้ โดยนิยมแก้บนด้วยหนังตะลุง โดยเฉพาะคณะว.รวมศิลป์ เนื่องจากหนังตะลุงคณะนี้มีศิลปะในการแสดง และมีความสามารถในการแก้บนที่ชาวบ้านประทับใจ ใ้บรรยากาศของความขลังและความศักดิ์สิทธิ์ จึงเห็นได้ว่าหนังตะลุงมีบทบาทในการรับใช้สังคม โดยทำหน้าที่เป็นมหรสพแก้บน ช่วยลดความวิตกกังวลและสร้างความสบายใจให้ชาวเพชรบุรี ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า แม้สภาพสังคมรวมถึงวิถีชีวิตของผู้คนในเพชรบุรีจะเปลี่ยนแปลงไป แต่วัฒนธรรมในเรื่องความเชื่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ยังคงอยู่ เห็นได้จากการแสดงแก้บนด้วยหนังตะลุงที่มีอยู่ตลอดทั้งปี ยกเว้นวันพระและช่วงเข้าพรรษา นอกจากนี้ ศิลปะการดนตรีและการแสดงของคณะว.รวมศิลป์ ยังสร้างความบันเทิงสนุกสนานให้แก่ผู้ชมอีกด้วย

การแสดงหนังตะลุง คือตัวอย่างศิลปะการแสดงที่ยังคงอยู่ได้ด้วย ความเชื่อและพิธีกรรมของผู้คนในสังคมเพชรบุรี สะท้อนให้เห็นถึงความศรัทธาและความเชื่อที่มีต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์อย่างไม่เสื่อมคลายแม้ว่าสังคมปัจจุบันจะเปลี่ยนแปลงไป

คำสำคัญ : หนังตะลุง/ ความเชื่อในสิ่งเหนือธรรมชาติ/ การแก้บน/ ว.รวมศิลป์

TALUNG SHADOW PLAY FOR MAKING A VOTIVE OFFERING IN PHETCHABURI PROVINCE: A CASE STUDY OF V.RUAM-SILP BAND

SONGRHIT SRISARAKHAM : 5036258 LCCS/M

M.A. (CULTURAL STUDIES)

THESIS ADVISORY COMMITTEE: KHWANCHIT SASIWONGSAROJ, M.A, Ph.D.

SAOWAPHA PORNSIRIPONG, B.A., M.A. (SOCIOLOGY), Ph.D.

ABSTRACT

This research studied the *Talung* shadow play for making a votive offering in Phetchaburi province, the case study of the V. Ruam-Silp band. Cultural-anthropological and ethno- musicological research methods were used. In-depth interviews as well as participant and non-participant observation were the main methods.

The study found that the people in Phetchaburi province strongly practiced animism. They believed in local supernatural beings who took care of their life, their land, and their home. Therefore when the people had problems, they mostly made a votive prayer and promised to respectively offer good things to those local supernatural beings. A traditional Thai performance using shadow of puppets in acting called “*Talung* shadow play”, especially the V. Ruam-Silp band, was popularly selected to be the offering performance for those supernatural beings. This was because this band could play very well and be able to make a votive offering impressively. It can be seen that the *Talung* shadow play plays a remarkable role in Phetchaburi society. As it is a play designed for making a votive offering, it can lessen the anxiety of the community and help them to be happy. This shows that even nowadays the ways of life of Phetchaburi people have changed from the past; the cultural belief in supernatural powers has been continually practiced. The *Talung* shadow play is very popular all year long as a play for making a votive offering and it can be a good entertainment for the Phetchaburi people.

The *Talung* shadow play in Phetchaburi province was an important case showing that this play could be strongly placed in Phetchaburi society because of beliefs in supernatural powers.

KEY WORDS : *TALUNG* SHADOW PLAY/ BELIEFS IN SUPERNATURAL BEINGS/
MAKING A VOTIVE OFFERING/ V. RUAM-SILP BAND

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ค
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.	จ
สารบัญภาพ	ณ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความสำคัญและที่มาของหัวข้อวิจัย	1
1.2 คำถามในการวิจัย	3
1.3 วัตถุประสงค์ในการวิจัย	3
1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	3
1.5 ขอบเขตของงานวิจัย	4
1.6 ข้อตกลงเบื้องต้น	4
บทที่ 2 ทบทวนวรรณกรรม	5
2.1 แนวคิดทฤษฎี	5
2.2 วรรณกรรมที่เกี่ยวกับหนังสือตุงเมืองเพชร	7
2.3 งานวิจัยอื่นที่เกี่ยวข้อง	10
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	12
3.1 การเลือกพื้นที่วิจัย	12
3.2 กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษา	12
3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล	13
3.4 เครื่องมือวิจัย	14
3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล	14
3.6 สรุปผลการวิจัยและนำเสนอผล	15
3.7 ระยะเวลาที่ใช้ในการทำวิจัย	15
3.8 ข้อจำกัดในการวิจัย	15

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ความเชื่อและการบนในสังคมไทย	16
4.1 ความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์	16
4.2 การบนและการแก้บน	18
บทที่ 5 การบนและการแก้บนด้วยหนังสือในจังหวัดเพชรบุรี คณะ ว.รวมศิลป์	21
5.1 หนังสือแก้บนคณะ ว.รวมศิลป์	21
5.2 กลุ่มบุคคลที่อ้างหนังสือแก้บน สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่บนและแก้บน	23
5.3 รูปแบบการแก้บนด้วยหนังสือ	41
5.4 องค์ประกอบในการแสดงหนังสือ	47
บทที่ 6 ภาพสะท้อนทางความเชื่อที่ปรากฏในการศึกษาหนังสือแก้บนของจังหวัดเพชรบุรี	68
6.1 ความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของชาวเพชรบุรี	68
6.2 หนังสือแก้บนกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์และพิธีกรรม	69
6.3 หนังสือแก้บน : ศิลปะการดนตรีและการแสดง	70
6.4 การบนและการแก้บนกับการแก้ปัญหของผู้บน	72
6.5 พุทธศาสนาของชาวบ้านกับพุทธศาสนาของผู้รู้ : ความแตกต่างที่กลมกลืน	73
บทที่ 7 สรุป และข้อเสนอแนะ	75
7.1 สรุป	75
7.2 ข้อเสนอแนะ	85
บทสรุปแบบสมบูรณ์ภาษาไทย	86
บทสรุปแบบสมบูรณ์ภาษาอังกฤษ	98
บรรณานุกรม	103
ภาคผนวก	105
ประวัติผู้วิจัย	126

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
5.1 จำสิบเอกวิน อุ่นใจเพื่อน	22
5.2 ผู้วิจัยในขณะที่เก็บข้อมูลภาคสนาม	25
5.3 ผ้ายันต์ที่ปักอยู่บนหน้าจอหนัง บ่งบอกถึงความศักดิ์สิทธิ์	42
5.4 โรงหนังตะลุงสำหรับการแสดงแก้บน	42
5.5 เครื่องสักการบูชาต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในการแก้บน	43
5.6 การเบิกหน้าพระ	44
5.7 การเชิญเจ้าตักสินบน	45
5.8 นายหนังตัดต้นกล้วยให้ขาดสองท่อน ตอนแสดงเสร็จ	45
5.9 ตัวหนังอ้ายเกลี้ยง ตัวตลกประจำคณะว.รวมศิลป์	46
5.10 รูปกษัตริย์ มเหสี ตั้งเมือง	47
5.11 จำวิน อุ่นใจเพื่อน นายหนังตะลุงคณะ ว. รวมศิลป์	48
5.12 ครูเข้ย สิ้นเสริฐ มีหน้าที่บรรเลงปี่นอกและระนาดแก้ว	49
5.13 ครูสวิง อุ่นใจเพื่อน มีหน้าที่บรรเลงโทนและกลอง	49
5.14 ครูวิจิตร ขำกำจัด มีหน้าที่บรรเลงกลองตุ้มและกรับ	50
5.15 ครูทิพย์ ชื่นจำ มีหน้าที่บรรเลงฉาบใหญ่และฉิ่ง	50
5.16 ครูสำเนียง มีอยู่ มีหน้าที่บรรเลงโหม่ง	51
5.17 นายเชียวชาญ สิ้นเสริฐ มีหน้าที่บรรเลงฉาบเล็กและกรับ	51
5.18 ปี่นอก	52
5.19 โทน	53
5.20 กลองชาตรีหรือกลองตุ้ม	53
5.21 ฉิ่ง ฉาบใหญ่ และฉาบเล็ก	54
5.22 กรับ	54
5.23 โหม่ง.	55
5.24 ระนาดแก้ว	55

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
5.25	ครูสำราญ สวัสดิ์ ช่างแกะหนังคนะ ว.รวมศิลป์
5.26	รูปฤๅษี รูปหัวหนัง ซึ่งเป็นหนังชั้นสูง
5.27	รูปตัวพระ
5.28	รูปตัวนาง
5.29	รูปตัวยักษ์
5.30	รูปตัวลิง
5.31	รูปกาก ตัวตลก
5.32	โรงหนังตะลุง

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญและที่มาของหัวข้อวิจัย

ความเชื่อ(Belief) เป็นปรากฏการณ์ทางจิตของมนุษย์ ความเชื่อมีอยู่หลากหลาย แต่แบบหนึ่งของมนุษย์เกิดจากการยอมรับว่าสิ่งหนึ่งมีอยู่หรือเป็นอยู่จริง โดยอาศัยพยานหลักฐานและข้อมูลสนับสนุน เป็นความเชื่อที่อาศัยเหตุผลแต่ยังเป็นเหตุผลที่แฝงอยู่กับอารมณ์ความรู้สึก เป็นความเชื่อแบบอัตวิสัย (Subjective) ร่วมกับความเชื่อในการยอมรับความจริงตามสภาวะที่เรียกว่า ภาววิสัย (Objective) (สุวัฒน์ จันทรจำนง , 2540 : 7-8)

ความเชื่อที่แฝงอยู่กับอารมณ์และความรู้สึกนี้เอง เมื่อมนุษย์เกิดความวิตกกังวลและไม่มั่นใจในชีวิตของตนในเรื่องต่างๆ ก็จะหาเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจ โดยการสร้างพิธีกรรม หรือการบนบานเพื่อติดต่อกับอำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์เพื่อเพิ่มความมั่นใจให้กับตนเอง และตอบแทนสิ่งศักดิ์สิทธิ์ด้วยสิ่งที่เสนอให้ จะเห็นได้ว่า ความไม่สบายใจของมนุษย์ซึ่งเกิดขึ้นได้กับทุกคนและในทุกสังคม วัฒนธรรม การปฏิบัติที่เกิดขึ้นเป็นค่านิยมที่มีพื้นฐานมาจากความเชื่อด้วยกันทั้งสิ้น การบนบานจึงเป็นวิธีหนึ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นมาเพื่อรองรับความไม่สบายใจเพื่อให้มีทางออก (ยศ สันตสมบัติ , 2537:200-203)

พระธรรมปิฎก (2538) ได้กล่าวไว้ในหนังสือ พุทธธรรม ว่า ความสัมพันธ์ระหว่างเทวดากับมนุษย์ในลักษณะของการบนและการแก้บน ในลัทธิศาสนาที่มีมาตั้งแต่พุทธกาล เชื่อว่ามีเทวดาอยู่มากมายและมีเทพสูงสุดเป็นผู้สร้างโลกและบันดาลทุกสิ่ง มนุษย์จึงสร้างความสัมพันธ์กับเทพด้วยวิธีอ่อนน้อมและขอความช่วยเหลือด้วยวิธีต่างๆ

การบนบาน เป็นการขอร้องและอ่อนน้อมให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ช่วยเหลือ หากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ช่วยสำเร็จ ผู้บนบานก็จะทำพิธีกรรมแก้บนให้ และสินบนที่ผู้บนถวายก็ขึ้นอยู่กับว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ผู้บนบนนั้นขออะไร และการที่จะรู้ว่าขออะไรก็มักจะมาจากการบอกเล่าต่อกันมา หรือการเข้าฝัน ฯลฯ การบนบานจึงเป็นพฤติกรรมอย่างหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อในอำนาจเหนือธรรมชาติ ตามลัทธิผีสารนิยม (Animism) (จินตนา ธรรมสุวรรณ, 2544:109) การแก้บนมีรูปแบบหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นการแก้บนด้วยเครื่องสังเวยต่างๆเช่น ไข่ต้ม หัวหมู ผลไม้ ต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เช่น พระพุทธรูป หลวงพ่อผู้ล่วงลับ ผีบรรพบุรุษ ผีปู่ย่าตายาย ผีบ้านผีเรือน ตลอดจนเจ้าที่เจ้าทาง

การแก๊บนยังมีในรูปแบบของการแสดง เช่น การรำถวายมือ ละครแก๊บน และที่จังหวัดเพชรบุรีก็เป็นจังหวัดหนึ่งซึ่งมีรูปแบบการแก๊บนที่มีลักษณะเฉพาะในสังคมท้องถิ่น คือการแก๊บนด้วยหนังตะลุง ปัจจุบันหนังตะลุงเมืองเพชรมีอยู่กว่า 20 คณะ การแสดงเพื่อการแก๊บนก็ยังคงได้รับความนิยมตลอดมาจนถึงปัจจุบัน และถือว่าเป็นมหรสพแก๊บนที่มีให้ชมกันแทบทุกคืน เว้นเสียแต่วันพระและวันในพรรษาที่ไม่นิยมแก๊บน ผู้วิจัยได้มีโอกาสเข้าศึกษาข้อมูลภาคสนามในช่วงที่กำลังศึกษาวิชามานุษยวิทยาการดนตรี เกิดแรงบันดาลใจต่อมหรสพแก๊บนหนังตะลุงเป็นอย่างยิ่ง เพราะนอกจากรูปแบบที่ตื่นตาตื่นใจแล้ว สิ่งหนึ่งที่สัมผัสได้ก็คือวัฒนธรรมการดนตรีและการแสดงที่ยังคงมีบทบาทอย่างยิ่งท่ามกลางสังคมที่เปลี่ยนแปลง ผ่องถ่ายผ่านระบบความเชื่อและทำให้ศิลปวัฒนธรรมการแสดงหนังตะลุงยังได้รับการสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน

หากมองในแง่คุณค่า ศิลปะการแสดงมีความสำคัญต่อวิถีชีวิตความเป็นไทยหลายประการ เช่น 1) ความสำคัญต่อประเทศชาติ เป็นเครื่องแสดงถึงอารยะและพัฒนาการของชาติ เป็นมรดกทางวัฒนธรรม คนไทยจึงควรอนุรักษ์และสืบทอดต่อกันไป 2) ความสำคัญต่อกลุ่มคนในสังคม สังคมไทยผูกพันกับศิลปะการแสดงอย่างมาก การประกอบพิธีกรรมต้องมีศิลปะการแสดงเข้าไปเกี่ยวข้อง แม้ว่าในปัจจุบันจะมีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยก็ตาม 3) ความสำคัญต่อปัจเจกบุคคล เป็นความรู้ที่สามารถนำไปประกอบอาชีพได้ สามารถสร้างชื่อเสียงให้บุคคลที่เป็นศิลปินและนำมาซึ่งความสุขของชีวิต (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2532 : 526-527)

งานวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้มีโอกาสศึกษาดนตรีซึ่งไม่ใช่แค่เพียงดนตรีแต่เป็นศิลปะการแสดง ซึ่งหมายถึงเรื่องราวต่างๆที่จะสะท้อนบอกเราว่า ความเชื่อในสังคมมนุษย์มีผลต่อดนตรีและการแสดง ดนตรียังคงดำรงอยู่อย่างไร มีใครเข้ามาเกี่ยวข้อง ส่งผลต่อสังคมอย่างไร มีหน้าที่และบทบาทต่อสังคมอย่างไร ในสังคมไทยเรานั้นมีเรื่องราวของดนตรีและการแสดงอยู่ทั่วทุกภูมิภาค มีรูปแบบแตกต่างกันออกไป ตั้งแต่ชนบทจนกระทั่งถึงสังคมเมือง ทั้งนี้อาจจะขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่น ดนตรีและการแสดงอาจจะบ่งบอกถึงกลุ่มชนของตนเอง ดนตรีที่อยู่ในภูมิภาคส่วนใหญ่จะถูกกลืนและเลือนหายไปทุกขณะ อาจเป็นด้วยเศรษฐกิจ ค่านิยมที่เปลี่ยนแปลงไปตามโลกปัจจุบัน ที่สำคัญภูมิรู้ต่างๆได้สูญหายไปพร้อมกับปราชญ์ชาวบ้าน ศิลปินท้องถิ่น ที่มักไม่ได้ถ่ายทอดไว้ให้ใครและไม่มีมีการสืบทอดต่อ การจดบันทึก สืบค้นข้อมูลก็ไม่ปรากฏ สุดท้ายดนตรีและการแสดงเหล่านั้นก็อาจจะหมดไปจากสังคมเรา ไม่เหลือแม้กระทั่งร่องรอยทางประวัติศาสตร์ อาจจะหลงเหลืออยู่บ้างแต่ก็ถูกแปรสภาพเปลี่ยนแปลงไป เป็นหน้าที่ของใครที่จะช่วยกันดูแลงานดนตรีและการแสดงเหล่านี้ ผู้วิจัยอาจจะเป็นเพียงคำตอบหนึ่งในฐานะนักดนตรีคนหนึ่ง มีโอกาสได้ทำงานวิจัย ซึ่งหมายถึงประสบการณ์ตรงที่ได้พูดคุยกับศิลปินท้องถิ่น ได้อยู่ในเวทีการแสดงได้รู้ได้เห็นอารมณ์ของทุกคนที่เกี่ยวข้อง หนังตะลุงเมืองเพชรเป็นมหรสพแก๊บน ที่ได้รับ

ความนิยมของชาวเพชรบุรี ที่ผู้วิจัยได้มีโอกาสพบและได้ชมการแสดง เป็นมหรสพการแสดงซึ่งสามารถคงอยู่ได้ในสังคมปัจจุบันภายใต้วัฒนธรรมความเชื่อเรื่องการแก้บน เป็นมหรสพแก้บนที่แสดงถึงเอกลักษณ์ของท้องถิ่น สะท้อนให้เห็นภูมิปัญญาของบรรพบุรุษที่ได้สร้างองค์ความรู้ ผ่านการกลั่นกรองเลือกสรรและปรับปรุงพัฒนา ให้มีความสอดคล้องผสมกลมกลืนในแต่ละยุคสมัย จนกลายเป็นมรดกทางวัฒนธรรม ซึ่งหากได้สืบค้น ค้นคว้า ศึกษา วิเคราะห์ และนำมารวบรวมเรียบเรียงให้ชัดเจนถูกต้องเป็นระบบ ก็สามารถนำไปสู่การเป็นฐานข้อมูลในการพัฒนางานด้านศิลปวัฒนธรรมได้เป็นอย่างดี

1.2 คำถามในการวิจัย

ชาวเพชรบุรีมีความเชื่อเรื่องการแก้บนอย่างไร และกระบวนการแก้บนด้วยหนังตะลุงของคณะ ว.รวมศิลป์เป็นอย่างไร นอกจากนี้การแก้บนดังกล่าวได้สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อในสังคมวัฒนธรรมของชาวเพชรบุรีอย่างไรบ้าง

1.3 วัตถุประสงค์ในการวิจัย

- 1) ศึกษาความเชื่อเรื่องการแก้บนด้วยหนังตะลุงของชาวเพชรบุรี
- 2) ศึกษาองค์ประกอบและกระบวนการแสดงแก้บนของหนังตะลุงคณะ ว.รวมศิลป์
- 3) ศึกษาภาพสะท้อนทางความเชื่อของชาวเพชรบุรีที่ปรากฏในหนังตะลุงแก้บน

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1) การรวบรวมข้อมูลในงานวิจัยสามารถนำไปเป็นส่วนหนึ่งของโครงการจัดทำข้อมูลทางวัฒนธรรมความเชื่อ ของจังหวัดเพชรบุรี ซึ่งสอดคล้องกับวิถีชีวิตวัฒนธรรมของคนเพชรบุรีอยู่แล้ว และจะสามารถทำให้ศิลปะการแสดงแพร่หลายและเกิดประโยชน์อย่างกว้างขวางมากขึ้น
- 2) องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา สามารถนำไปเป็นส่วนหนึ่งในการส่งเสริม อนุรักษ์ ให้ศิลปะการแสดงหนังตะลุงยังคงอยู่ในสังคม โดยความเชื่อสามารถพ่วงศิลปะการแสดงให้คงอยู่ต่อไปและมีการสืบทอดต่อไปได้ และส่งผลนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการแสดงอื่นๆ ให้คงอยู่ได้เช่นกัน

3) งานวิจัยนี้จะทำให้เราเห็นความเชื่อของชาวเพชรบุรีที่มองผ่านการแก้บนด้วยหนังตะลุง

1.5 ขอบเขตของงานวิจัย

1.5.1 ขอบเขตด้านพื้นที่

ผู้วิจัยได้เจาะจงเลือกศึกษาหนังตะลุงแก้บนคณะ ว.รวมศิลป์ จังหวัดเพชรบุรี และเก็บข้อมูลใน 3 อำเภอคือ อ.ท่ายาง อ.เมือง และ อ.บ้านลาด

1.5.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยได้เลือกศึกษากระบวนการแสดงหนังตะลุง โดยเน้นเนื้อหาเรื่องความเชื่อในการแก้บนด้วยหนังตะลุง บทบาทของคณะหนังตะลุงต่อกิจกรรมการแก้บนของชาวเพชรบุรี

1.6 ข้อตกลงเบื้องต้น

ผู้วิจัยเลือกศึกษาเฉพาะงานแสดงแก้บน เก็บข้อมูลจากเจ้าภาพจำนวน 31 คน ที่ว่าจ้างหนังตะลุงคณะ ว.รวมศิลป์ แก้บนในพื้นที่ 3 อำเภอดังกล่าวข้างต้นในจังหวัดเพชรบุรี ช่วงเดือนมิถุนายนถึงเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2553

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยเรื่อง “หนังตะลุงแก๊บนในจังหวัดเพชรบุรี : กรณีศึกษาคณะว.รวมศิลป์” เป็น การวิจัยที่เกี่ยวกับความเชื่อและพิธีกรรมรูปแบบหนึ่งในสังคมไทย ดังนั้นจึงต้องอาศัยแนวคิดทฤษฎี และเอกสารต่างๆที่เกี่ยวข้อง เพื่อช่วยกำหนดแนวทางความคิดในการวิจัยและช่วยในการวิเคราะห์ ในที่นี้แบ่งการทบทวนวรรณกรรมออกเป็น 3 ส่วนด้วยกันคือ 1)แนวคิดทฤษฎี ซึ่งจะกล่าวถึง แนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อและพิธีกรรม และแนวคิดทางมานุษยวิทยาการดนตรี 2)วรรณกรรมที่ เกี่ยวกับหนังตะลุง และ 3)งานวิจัยอื่นที่เกี่ยวข้อง โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1 แนวคิดทฤษฎี

2.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อและพิธีกรรม

เทอร์เนอร์ (TURNER,1976:19 อ้างในจินตนา ธรรมสุวรรณ, 2544:13-14) ได้ระบุถึง ลักษณะของภาวะ (Liminality) ซึ่งเป็นการสื่อสารเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ (Sacred) ว่าเป็นการแสดงให้ เห็นว่ามีการใช้สัญลักษณ์ (Symbol) เช่นรูปปั้น รูปสลัก เครื่องดนตรี หน้ากาก สัญลักษณ์เหล่านี้ถือ ว่ามีความศักดิ์สิทธิ์ และพยายามเชื่อมโยงตนเองกับความศักดิ์สิทธิ์ที่ถูกนำมาบูชาในพิธีกรรม หรือ อาจเป็นการแสดงตามตำนาน คติความเชื่อในวัฒนธรรม เช่น การรำยา การบวงสรวง ฉะนั้น กระบวนการในการศึกษาการแสดงและการเข้าร่วมของผู้คนในสังคมจะต้องศึกษาความเป็นมาของ พิธี ได้อย่างเป็นกระบวนการ (Ritual as Process) และพิธีดังกล่าวจะต้องตอบสนองความต้องการ ของผู้คนในสังคมนั้นๆ เช่นลดความวิตกกังวล ช่วยเป็นที่พึ่ง ที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจ เพื่อความสบายใจ

แรดคลิฟฟ์ บราวน์ (A.R. Radcliffe-Brown) นักมานุษยวิทยาชาวอังกฤษ ได้เสนอ แนวคิด ว่า ธรรมเนียม (custom) และความเชื่อ (belief) ของสังคมมีหน้าที่เฉพาะที่จะให้การ สนับสนุนทำให้โครงสร้างสังคมมีความมั่นคงถาวร โดยการควบคุม กำหนด และจัดระเบียบส่วน

ต่างๆของสังคมให้ดำรงอยู่เท่าที่จะเป็นไปได้ ดังนั้นงานของนักมานุษยวิทยาก็คือการศึกษาหน้าที่ของวิถีแห่งธรรมเนียมประเพณีและความเชื่อในการแก้ไขปัญหา สำหรับวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ นักวิชาการอาจจะวิจัยโดยควบคุมปัจจัยต่างๆในห้องทดลองอย่างเข้มงวด และสามารถอธิบายได้ว่าสิ่งที่เกิดขึ้นนั้นคืออะไร และชี้แนะได้ว่าอะไรกำลังจะเกิดขึ้นภายใต้เงื่อนไขใดเงื่อนไขหนึ่ง แต่ตรงกันข้ามกับนักมานุษยวิทยาที่ศึกษาวัฒนธรรมมนุษย์ และศึกษาหน้าที่จริงของสังคม ไม่สามารถศึกษาแบบในห้องทดลองได้ เพราะวัฒนธรรมมีความซับซ้อนมาก และมีเงื่อนไขจากประวัติศาสตร์ความเป็นมาของแต่ละสังคม การศึกษาของนักมานุษยวิทยาจึงถูกบังคับให้อยู่ในสถานการณ์ที่มีความไม่แน่นอนของทฤษฎีที่สูงมาก นักมานุษยวิทยาประสบความสำเร็จในการศึกษาว่าอะไรเกิดขึ้นแต่ไม่ประสบความสำเร็จในการทำนายว่าจะมีสิ่งใดที่อาจจะเกิดขึ้นได้บ้าง โดยสรุปแล้วทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ (Structural-Functionalism) สนใจความต้องการของปัจเจกบุคคล (ผู้กระทำ) และโครงสร้างขนาดใหญ่ เช่น สังคม ค่านิยมทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นมาเพื่อตอบสนองความต้องการเหล่านี้ รวมทั้งเน้นความสัมพันธ์ทางสังคม

โบรอนิสลอฟ มาลินอฟสกี (Bronislaw Malinowski) นักมานุษยวิทยาชาวโปแลนด์ที่ได้วางแนวทางการทำวิจัยภาคสนามโดยเน้นการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (participant observation) เขาเสนอว่า มนุษย์มีความต้องการพื้นฐานทางร่างกายและจิตใจ (basic and psychological needs) มีความต้องการเชิงสัญลักษณ์ (symbolic needs) ที่ตอบสนองโดยการพัฒนาศาสนา วิทยาศาสตร์ และศิลปะ ขึ้นมาในสังคม

ทั้ง แรดคลิฟฟ์ บราวน์ (Radcliffe-Brown) กับ มาลินอฟสกี (Malinowski) มองว่าสังคมมีกระบวนการทางสังคมที่ทำให้สังคมเกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เช่น ค่านิยม ความเชื่อ วัฒนธรรม และประเพณี เป็นส่วนสนับสนุนที่ทำให้โครงสร้างทางสังคมยังคงอยู่ได้อย่างต่อเนื่อง

2.1.2 แนวคิดทางมานุษยวิทยาการดนตรี

ถ้าเรามองเรื่องราวของคนตรีแล้ว อาจจะบอกได้ว่า คนตรีเป็นสัญลักษณ์ของชาติ ของกลุ่มชนที่มีนัยยะต่างๆแฝงอยู่ ซึ่งอาจจะแสดงออกมาในรูปแบบต่างๆ โดยมองวิถีชีวิตของแต่ละกลุ่มชนนั้นๆในมิติต่างๆ ผ่านคนตรีหรือมองวัฒนธรรมผ่านคนตรี อัลตัน พี เมอริแอม (Alan P. Merriam, 1964 : 44-49) ได้เสนอแนวคิดด้านการวิเคราะห์ลักษณะเฉพาะของการมองวัฒนธรรมผ่านคนตรี และผู้วิจัยมองในส่วนที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ศึกษา ดังนี้

2.1.2.1 เครื่องดนตรี เป็นสัญลักษณ์ของกลุ่ม ที่ทำให้สังคมรู้จัก มีลักษณะเฉพาะของตน มีความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมและกิจกรรมในสังคม ซึ่งในการแสดงหนังตะลุงแก่บน ดนตรีส่งผลให้เสียงทำให้ผู้มีพลัง ทำให้การแกบนคู่ศักดิ์สิทธิ์ มีบทบาทต่อการเชิดตัวหนังในขั้นตอนต่างๆของการแกบน

2.1.2.2 เนื้อร้อง เป็นวัฒนธรรมทางภาษา บ่งบอกถึงความต้องการที่จะสื่อสารผ่านเสียงเพลง อีกทั้งยังบ่งบอกถึงความเป็นกลุ่มชน ลักษณะทั่วไปของคนในชาติ ประวัติศาสตร์โดยเสียง โดยสำเนียงของภาษา เนื้อร้องแสดงให้เห็นถึงพฤติกรรม โครงสร้างของสังคม วิถีชีวิต มีการสอดแทรกวัตถุประสงค์ คำสอน คุณค่าและเป้าหมายต่างๆ ผ่านเนื้อร้อง ซึ่งในการแสดงหนังตะลุงแก่บน จะต้องมีการร้องที่บอกกล่าวสินบนที่ได้บนบานไว้ รวมถึงการอวยพรให้เกิดความสำเร็จ

2.1.2.3 บทบาทของดนตรี มีหน้าที่รับใช้สังคม แสดงออกถึงวัฒนธรรม เป็นมุมมองทางสังคมซึ่งเป็นส่วนพฤติกรรมมนุษย์ในเรื่องต่างๆ เช่น ศาสนาและพิธีกรรม ระบบเศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง องค์กรทางสังคม มหรสพ นันทนาการ ซึ่งในการแสดงหนังตะลุงแก่บน ถือเป็นการรับใช้สังคมผ่านกระบวนการแสดงแก่บน

2.1.2.4 การสร้างสรรค์งานดนตรีในสภาวะการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เกิดจากนักดนตรี นักแสดง รวมไปถึงการผลักดันและความต้องการของสังคม ซึ่งในการแสดงหนังตะลุงแก่บน การที่จะได้รับการยอมรับจากผู้ว่าจ้าง จะต้องปรับตัวให้เข้ากับสังคมในช่วงเวลาที่เปลี่ยนผ่าน จนได้รับความนิยม อาจจะเป็นได้ทั้งในการปรับปรุงแบบการแสดง การขับร้อง และการบรรเลง

2.2 วรรณกรรมที่เกี่ยวกับหนังตะลุงเมืองเพชร

2.2.1 ประวัติและการพัฒนาการของหนังตะลุงเมืองเพชร

สุคารา สุจฉายา (2547:191-193) ได้อธิบายว่า นายเอี่ยม นายหนังตะลุงจากพัทลุงนำหนังตะลุงมาแสดงที่เพชรบุรี จนเป็นที่นิยมแพร่หลายเพราะนายเอี่ยมเล่นแบบในปนนอกคือดัดแปลงลีลาการเล่นตามแบบฉบับเดิม ต่อมานายฉายผู้สนใจหนังตะลุงได้คิดดัดแปลงและปรับปรุงหนังตะลุงให้ถูกกับรสนิยมของคนเมืองเพชรจนมีชื่อเสียงโด่งดัง นายผดผู้เป็นบุตรได้รับการถ่ายทอดหนังตะลุง และสองพ่อลูกก็ได้เคยแสดงถวายพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงชมเชยว่า "เล่นดี เชิดชำนาญ" ตระกูลนี้ จึงใช้สกุลว่า "เชิดชำนาญ" มาจนทุกวันนี้ นายป่วน เชิด

ชำนาญ นื่องชายคนสุดท้ายเป็นผู้รับมรดกสืบทอดไว้และได้เพิ่มเติมสิ่งใหม่ๆ เข้าไปในหนังตะลุง เพื่อสร้างความสนุกสนานในการแสดง ปัจจุบันคณะหนังตะลุงที่มีชื่อเสียง จะเป็นศิษย์ที่มาจากสาย ครูป่วน เชิดชำนาญ, นายเจริญ สมบุญ และคณะครูลาภ

หนังตะลุงเมืองเพชร เริ่มตั้งแต่ ปีพ.ศ. 2444 ได้รับอิทธิพลจากหนังตะลุงเมืองใต้ แบ่งเป็น 2 ลักษณะคือ หนังในและหนังนอก ลำดับการเล่นหนังตะลุงทางเพชรบุรีคล้ายคลึงไปทางหนังใหญ่ และหนังทางใต้ แต่ไม่เหมือนของทางหนึ่งทางใด ในกรณีถ้าเป็นหนังแก้บนก็จะต้องมีรูป “เชิญเจ้า” เป็นชายหนุ่มหน้าตาสวยออกมาประกาศกล่าวเชิญเจ้าพ่อทั้งหลายให้มารับสินบนที่เราได้ไหว้วานไว้ นายหนังจะร้องเป็นบทกลอนแก้สินบนจนจบ เวลาแก้บน เจ้าภาพต้องเตรียมของ เช่น ไหว้พร้อมรูปเทียน เอร่มมาปักเป็นนัยว่าให้เจ้าที่ที่บนมานั่งประทับ ข้อที่น่าสังเกต คือตัวตลกทุกตัวล้วนต้องพูดภาษาท้องถิ่นพื้นเมืองทั้งนั้น ในขณะที่ตัวเจ้านายหรือตัวยักษ์จะพูดภาษากลาง ส่วนที่เหมือนกันมาก ๆ ก็คือตัวตลก เพราะถ้าขาดตัวตลกเสียอย่างหนึ่งแล้ว ก็อาจทำให้ไม่ค่อยได้รับความสนใจ แต่ละที่ก็มีชื่อเรียกของตัวตลกแตกต่างกันออกไป และจะให้ความเคารพกับตัวตลกอย่างมาก

ปัจจุบันหนังตะลุงในเมืองเพชรมีหลายคณะ แล้วแต่ใครจะมีแนวแปลกในการแสดง “หนังตะลุงเมืองเพชร” ว่ากันว่า นำหนังตะลุงของภาคใต้มาประยุกต์ลีลาการเล่นให้เข้ากับสังคมเมืองเพชร ใช้ลีลาการพากย์ที่อีกทีกเราใจถูกรสนิยมคนท้องถิ่น เนื้อหาส่วนใหญ่จะเป็นเรื่อง “รามเกียรติ์” แต่ผู้พากย์จะมีลีลาการพากย์ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวสำเนียงแบบท้องถิ่น ผสมผสานกับลูกเล่นแพรวพราวชวนให้ติดตาม หนังตะลุงเมืองเพชรจะยึดมั่นในเนื้อเรื่องแบบเดิมๆ แม้จะไม่มีกล่อการเมืองเหมือนหนังตะลุงภาคใต้ แต่ก็จะมีตัวตลกคอยสร้างสีสันให้กับท้องเรื่อง โดยการนำชื่อนุคคลที่มีชื่อเสียง หรือคนดังในจังหวัดเข้ามาแซวบ้างพอให้ครื้นเครง หนังตะลุงของปักข์ได้ยังคงเป็นที่นิยมกันอยู่มากโดยไม่เสื่อมคลาย แม้ว่าจะมีมหรสพสมัยใหม่หรือภาพยนตร์เข้ามา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะชาวปักข์ได้คุ้นเคยกับหนังตะลุงมาตลอด ไม่ว่างานอะไรก็สามารถมีหนังตะลุงเข้ามาแสดงได้เสมอ ในขณะที่หนังตะลุงภาคกลางกลับเสื่อมถอยลดน้อยลงไป หนังตะลุงเมืองเพชรบุรียังพอหลงเหลืออยู่ได้ ก็ด้วยความเชื่อตามวิถีของคนเพชร บทบาทหน้าที่ในสังคมของหนังตะลุงจึงกลายเป็นมหรสพแก้บน ที่อาจมีเพียงคนชมเพียงไม่กี่คน และคณะหนังตะลุงก็เริ่มสูญหาย ขยับขยายไปประกอบอาชีพอื่นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

2.2.2 หนังตะลุงแก้บนเมืองเพชร

นางเยาว์ แสนโกสิก และคณะ (2543: 81) ได้อธิบายว่า ในการแก้บนหนังตะลุง ก่อนแสดงลูกคู่จะตีเครื่อง หรือ โหมโรงเรียกคนดูก่อน เริ่มแรกจะปี่กรูปถาญไว้กลางจอ ถ้าเป็นการแก้บน

ก็จะปกรูปพระรามและทศกัณฐ์ขนาบข้างฤาษีด้วย จากนั้นเมื่อถึงเวลานายหนังจะเชิดฤาษีสาวคณะโม หรือที่เรียกว่ารายโบราณพลางว่าบทกาคา (บทสัศเค กาเม) ชุมนุมเทวดา ฤาษี เป็นรูปครุ มีความขลัง และศักดิ์สิทธิ์สามารถป้องกันภัยอันตรายได้ และ ภยันตรายทั้งปวง ทั้งช่วยคลอบันดาลให้หนังแสดง ได้ดี เป็นที่ชื่นชมของคนดู รูปฤาษีเป็นรูปแรกและออกเพียงครั้งเดียว ส่วนรูปพระอิศวรนั้น สำหรับหนังตะลุงเพชรบุรีนั้น ไม่มี ต่อจากฤาษีก็จะเป็นการเก็บน จะมีรูปปราชญ์หน้าบท (อภิปราช) หรือรูป กาศปราช หมายถึง อภิปราช, กาศ หมายถึง ประกาศรูปปราชญ์หน้าบท หรือ รูปกาศ หรือ รูปหน้าบท เสมือนเป็นตัวแทนนายหนังตะลุง เป็นรูปชายหนุ่มแต่งกายโอรสเจ้าเมือง มีหน้าเคลือบไผ่ได้ อีก มือหนึ่งงอเกือบตั้งฉาก ติดกับลำตัวถือดอกบัว หรือช่อดอกไม้ หรือธง ออกมาร้องกลอนไผ่เจ้าพ่อ ต่างๆที่อัญเชิญมา เพื่อตัดขาดสินบนที่บนไว้ ตั้งเก้าอี้ให้เจ้าพ่อมาประทับ อยู่หน้าจอ

จากนั้นก็จะมีรูปบอกเรื่อง คือรูปบอกคนดูให้ทราบว่า ในคืนนี้หนังแสดงเรื่องอะไร สมัยที่หนังแสดงเรื่องรามเกียรติ์เพียงเรื่องเดียว ก็ต้องบอกให้ผู้ดูทราบว่าแสดงเรื่องรามเกียรติ์ตอน ใด บอกคณะ บอกเค้าเรื่องย่อๆ เพื่อให้ผู้ดูสนใจติดตามดู หนังทั่วไปนิยมใช้รูปตัวตลกบอกเรื่อง ออกมาบอกเรื่องราวที่จะแสดง นายหนังจะมีตัวตลกประจำคณะไม่ซ้ำกัน เช่น ครูเรณูมีไอ้หน่วย ครู ลากมีไอ้เกลี้ยง ครูป่วนมีไอ้กา

ต่อจากนั้นจึงเริ่มตั้งเมือง คือออกกรุปกษัตริย์ มเหสี ตั้งเมือง เริ่มแสดงเป็นเรื่องราว บรรยายเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในการดำเนินเรื่องต่อไป เรื่องที่หนังตะลุงเมืองเพชรบุรีเล่น นิยมเรื่อง รามเกียรติ์ โดยจับเอาตอนใดตอนหนึ่งมาแสดงเพียงแค่สองยามก็เลิก เช่น ตอนศึกไมยราพ หนุมาน ถวายแหวน ไม่ได้เล่นตลอดทั้งคืนเหมือนปักษ์ใต้ บ้างก็เป็นละครเรื่องต่างๆเช่น พระอภัยมณี ลักษณะวงษ์ สังข์ทอง หลวิชัยคำวิ หรือเรื่องราวที่แต่งขึ้นเองตามยุคสมัย หนังตะลุงบางคณะก็เพิ่มตัว ละครเข้าไปเพื่อดึงดูดผู้ชมซึ่งหลงใหลอยู่กับเครื่องบันเทิง เช่น โทรทัศน์ วิทยุ โรงหนัง และในบท เหล่านี้ต้องแทรกบทตลกเข้าไป เพื่อให้เป็นที่พอใจของเจ้าภาพและคนชม นายหนังจะมีบทบาท สำคัญที่สุดเพราะจะต้องเป็นผู้เชิดหนัง พากย์ เจริจา ขับกลอนทั้งคืน บางครั้งก็สอดแทรกธรรมะ คำ สอนต่างๆให้คนดูไปพร้อมๆกัน ต้องมีความรู้ภาษาบาลีและราชาศัพท์ในกลอนที่นายหนังนำมาร้อง ไม่ได้เป็นเฉพาะกลอนแปด แต่มีทำนองลักษณะกลอนหลายอย่าง บางกลอนคล้ายโขน บางกลอน คล้ายโขนสด บางทีร้องแบบละครปะปนกันไป หัวใจของหนังตะลุงนอกจากบทกลอนที่มีความ ไพเราะแล้ว นายหนังจะต้องพากย์ให้กินรูป คือพากย์ให้เข้ากับบทบาทท่าทางของตัวแสดง หนัง ตะลุงมีกลิ่นตัว เสียงก็จะแตกต่างกันออกไป นายหนังจึงเป็นคนที่มีความสามารถจริงๆ ต้องเปล่ง เสียงตลอดทั้งคืน และทำนองเหล่านี้จะร้องเร็วกว่าปักษ์ใต้

2.2.3 เครื่องดนตรีหนังตะลุงเมืองเพชร

เอนก นาวิกมูล (2546) ได้กล่าวว่า สำหรับลีลาการเล่นดนตรีของเมืองเพชรบุรีผิดกับทางใต้อย่างมาก ในภาคใต้จะเล่นอย่างหวาน ๆ ซ้ำ ๆ แต่หนังตะลุงในเมืองเพชรบุรีคนตรีจะเล่นอย่างผาดโผน ตื่นเต้น เนื่องจากคนตรีหนังตะลุงเพชรบุรีจะมีฉาบใหญ่ซึ่งจะทำให้หนังตะลุงเมืองเพชรบุรีมีเสียงดังและจังหวะเร่รุ่ม ครึกโครม สนั่นหวั่นไหวกันทั้งโรงทีเดียว อาจเป็นสาเหตุให้เสียงคนตรีของหนังตะลุงเมืองเพชรบุรีดูตื่นเต้นเร้าใจ เครื่องดนตรีของเพชรบุรีมี ปี่ โทน กลองตุ๊ก ฉิ่ง โหม่ง ระนาดแก้ว ฉาบ และกรับ หนังตะลุงเพชรบุรีจะดำเนินเรื่องรวดเร็วทันใจ ไม่ค่อยอ้อยอิ่ง

2.2.4 โรงหนังตะลุงเมืองเพชร

กรมวิชาการ (2522:113-122) ได้อธิบายว่า โรงหนังตะลุง จะปลูกสร้างง่าย ๆ รูปทรงเหมือนกันไม่ว่าจะเล่นที่ไหน ขนาดของโรงใช้เนื้อที่ ราว 2 x3 ตารางเมตร ปลูกเสา 4 เสา ยกพื้นสูง ขนาดเดินลอดได้ ข้างหลังจอเหนือหัวนายหนังขึ้นไปจะแขวนดวงไฟไว้ ห่างจากจอประมาณ 1 ฟุต (สมัยก่อนใช้ได้ หรือน้ำมันวุ้นจุด) และมีหยวกกล้วยยาวๆวางไว้สำหรับปักรูปหนังตะลุง โรงหนังตะลุงห้ามหันหน้าไปทางทิศตะวันตก ห้ามสร้างคร่อมคันนา ดอ แอ่งน้ำ ระวังไม้ใหญ่ เพราะถือว่าไม่เป็นสิริมงคล ข้างหน้าจึงจอผ้าขาวบางขอบแดง ขอบจอเรียกว่า หูราม ร้อยเชือกเรียกว่า หนวดราม

2.3 งานวิจัยอื่นที่เกี่ยวข้อง

จินตนา ธรรมสุวรรณ (2544:109) สรุปเรื่องการบนบานต่อหลวงพ่อบุญโศธร ว่ามีลักษณะเกี่ยวกับการบนบานสิ่งศักดิ์สิทธิ์อื่นๆ คือมีแบบแผนการปฏิบัติที่ไม่ตายตัว มีลักษณะเปิดและไม่จำกัดเฉพาะกลุ่ม ไม่จำกัดสถานภาพและชนชั้นของผู้บนบาน ผู้บนบานสามารถกระทำได้ด้วยตนเอง สิ่งของที่นำมาแก้สินบน คือ ไข่ต้ม ผลไม้ต่างๆ ช้างจำลอง และการแสดงละครแก้บน

จันทิมา แสงเจริญ (2539) กล่าวว่า การแสดงละครชาตรีเพื่อแก้บน เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงสภาพสังคมในปัจจุบันที่ประชาชนส่วนหนึ่งมีความไม่มั่นคงในชีวิต เกิดความวิตกกังวล จึงต้องหาสิ่งยึดเหนี่ยวทางจิตใจและสร้างความสบายใจให้กับตนเอง จึงมีการบนบานเพื่อให้ประสบผลสำเร็จดังที่ปรารถนา

ปัทมา บุญอินทร์ (2537) วิจัยเรื่อง การปรับตัวของเพลงพื้นบ้าน: กรณีศึกษาเพลงโคราช จังหวัดนครราชสีมา ได้กล่าวถึงการบนและการแก้บน หมายถึง การที่ผู้กราบไหว้มาวักวอนขอให้ช่วยเรื่องใดเรื่องหนึ่งแบบเฉพาะเจาะจงก็จะเกิดการบนขึ้น ซึ่งเป็นสัญญาณว่าจะนำสิ่งที่คิดว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์ท่านทรงโปรดมาถวายภายหลังจากที่ได้รับความช่วยเหลือ เมื่อได้รับความช่วยเหลือก็จะกระทำตามที่สัญญาไว้หรือที่เรียกกันว่าแก้บน

วันชนะ ฤกษ์สมุทร (2553) สรุปรงานวิจัยเรื่อง ละครชาตรีแก้บนหลวงพ่อศักดิ์สิทธิ์ วัดมหาธาตุ จังหวัดเพชรบุรี ว่า การบนและการแก้บนเป็นความเชื่ออย่างหนึ่งของคนไทยที่คิดว่าสิ่งต่างๆ ที่ตนเองเคารพนับถือนั้น สามารถช่วยเหลือให้ตนเองสมประสงค์ได้ ซึ่งเป็นวิธีคิดที่สืบทอดกันมาตั้งแต่โบราณกาลจนถึงปัจจุบัน นับเป็นการช่วยได้ทางด้านจิตใจ ทำให้เกิดความสบายใจคลายความวิตกกังวลและเป็นการสร้างความมั่นคงในจิตใจ การบนถ้ามองลงไปลึกๆ ในสังคมไทย ถือเป็นคติทางความคิดว่าหากได้รับสิ่งต่างๆ จากผู้ใดแล้วก็มีมีการตอบแทนหรือทดแทนคุณ

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัย เรื่อง “หนังตะลุงแก๊บนในจังหวัดเพชรบุรี : กรณีศึกษา คณะ ว.รวมศิลป์” เป็น การ ศึกษาทางมานุษยวิทยาวัฒนธรรม(Cultural Anthropology) และผู้วิจัยได้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยทาง มานุษยวิทยาวัฒนธรรมและมานุษยวิทยาการดนตรี (Cultural-Anthropological and Ethno-musicological methods) โดยเน้นวิธีการเก็บข้อมูลภาคสนาม (Field research) จากหนังตะลุงคณะ ว. รวมศิลป์ในจังหวัดเพชรบุรี โดยใช้การสังเกตอย่างมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม (Participant and non-participant observation) และการสัมภาษณ์ระดับลึก(In-depth interview) ตลอดจนรวบรวม ข้อมูลทางด้านเอกสารที่เกี่ยวข้อง (Documentary research) ซึ่งขั้นตอนดำเนินการวิจัย สามารถแบ่ง ออกตามลำดับได้ดังนี้

3.1 การเลือกพื้นที่ใช้วิจัย

ผู้วิจัยเลือกพื้นที่ศึกษาแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) โดยเลือกศึกษาหนัง ตะลุงแก๊บนคณะว.รวมศิลป์ และเก็บข้อมูลใน 3 อำเภอของจังหวัดเพชรบุรี (อ.ท่ายาง อ.เมือง และ อ.บ้านลาด) โดยมีเหตุผลดังนี้

3.1.1 พื้นที่จังหวัดเพชรบุรีเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีการแก๊บนตามความเชื่อยังเป็น ปราณูการณ์ที่พบเห็นได้บ่อย และมีการแก๊บนหลากหลายรูปแบบโดยเฉพาะหนังตะลุง ซึ่งหนัง ตะลุงแก๊บนมีอยู่กว่า 20 คณะ

3.1.2 คณะ ว.รวมศิลป์ เป็นหนังตะลุงที่มีผู้มาว่าจ้างเพื่อแก๊บนตลอดทั้งปี (ยกเว้นวัน พระและช่วงเข้าพรรษาที่ไม่นิยมแก๊บนในวันดังกล่าว) ทำให้มีข้อมูลเพียงพอต่อการศึกษาในครั้งนี้

3.2 กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษา

ในการเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informant) เพื่อเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่ม บุคคลเป้าหมายที่มีความสำคัญและมีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรง ซึ่งพิจารณาตามประเด็นการศึกษาดังนี้

3.2.1 นายหนัง

สัมภาษณ์เพื่อหาข้อมูลเกี่ยวกับประวัติและพัฒนาการของหนังตะลุง การกะหนัง ตะลุง กระบวนการแกะหนัง องค์ประกอบของหนังตะลุง และความเชื่อเกี่ยวกับการแกะหนังในสังคม เพชรบุรีจำนวน 1 คน

3.2.2 นักดนตรี

สัมภาษณ์เพื่อหาข้อมูลเกี่ยวกับดนตรีที่ใช้บรรเลงในการแสดงของหนังตะลุง กระบวนการแกะหนัง องค์ประกอบของหนังตะลุง และความเชื่อเกี่ยวกับการแกะหนังในสังคมเพชรบุรี จำนวน 6 คน

3.2.3 ผู้จ้าง

สัมภาษณ์เพื่อหาข้อมูลเกี่ยวกับความเชื่อเกี่ยวกับการแกะหนังด้วยหนังตะลุง การว่าจ้างหนังตะลุงและความเชื่อในการจ้างหนังตะลุง กระบวนการแกะหนัง และความเชื่อเกี่ยวกับการแกะหนังในสังคมเพชรบุรีจำนวน 31 คน

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้จัดแบ่งการเก็บข้อมูลเพื่อนำมาศึกษาและเรียบเรียงในงานวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

3.3.1 การรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยในประเด็นที่ศึกษา

ผู้วิจัยได้ค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลพื้นฐานในการวิจัยจากข้อมูลเอกสาร ประเภท เอกสารทางวิชาการ บทความ ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งออกเป็นหัวข้อดังนี้

3.3.1.1 แนวคิดทางมานุษยวิทยาการดนตรี

3.3.1.2 แนวคิดเกี่ยวกับการแสดงในพิธีกรรม

3.3.1.3 ประวัติและพัฒนาการหนังตะลุงเมืองเพชรบุรี

3.3.1.4 ความเชื่อในสังคมไทย

3.3.1.5 การแกะหนังในสังคมไทย

3.3.2 การเก็บข้อมูลภาคสนาม

ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลภาคสนามจากกลุ่มประชากรที่ศึกษา ด้วยการสอบถาม สัมภาษณ์ และสังเกตอย่างมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม เพื่อรวบรวมรายละเอียดต่างๆที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการวิจัย โดยมีขั้นตอนและรายละเอียดดังนี้

3.3.2.1 การเข้าสำรวจพื้นที่ ทั้งนี้เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการทำงานวิจัย ติดต่อผู้ให้ข้อมูล เก็บรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นจากพื้นที่

3.3.2.2 การสัมภาษณ์ระดับลึก ผู้วิจัยได้ใช้แนวคำถามในการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของคณะหนังตะลุง ว.รวมศิลป์ ความเชื่อของชาวเพชรบุรีที่มาเก็บหนังตะลุงคณะนี้ วิธีการเก็บหนัง รวมทั้งความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมในการเก็บหนัง โดยสัมภาษณ์เจ้าของคณะว.รวมศิลป์และนักดนตรีคณะว.รวมศิลป์ นอกจากนี้ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ระดับลึกเกี่ยวกับความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และการเก็บหนังจากผู้ที่มาว่าจ้างหนังตะลุงคณะว.รวมศิลป์เพื่อเก็บหนัง

3.3.2.3 การสังเกต ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลด้านการสังเกตโดย ผู้วิจัยได้เข้าร่วมในพิธีกรรมเก็บหนัง ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลตั้งแต่การสร้างเวทีหนังตะลุง การเตรียมการเก็บหนังทั้งของผู้นำจ้างและคณะหนังตะลุง ขั้นตอนเก็บหนัง พิธีกรรมต่างๆ ในการเก็บหนัง เครื่องดนตรีที่ใช้ตลอดจนท่าทีของผู้เก็บหนังและผู้เข้าร่วมชมการแสดงหนังตะลุงเก็บหนัง โดยผู้วิจัยได้ร่วมสังเกตการเก็บหนังทั้งสิ้น 31 ครั้ง

3.4 เครื่องมือวิจัย

ผู้วิจัยบันทึกข้อมูลด้วยการใช้เครื่องมือและอุปกรณ์ในการเก็บข้อมูลภาคสนาม ได้แก่ แนวคำถาม, สมุดบันทึกข้อมูล, เครื่องบันทึกเสียง, กล้องดิจิทัลพร้อมแผ่นเก็บความจำภาพ, คอมพิวเตอร์เพื่อการจัดเก็บข้อมูลและเขียนรายงานเพื่อนำเสนอผลการวิจัย

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อผู้วิจัยได้ข้อมูลเอกสารและภาคสนามแล้ว ผู้วิจัยได้นำมาเรียบเรียงเป็นหมวดหมู่ตามประเด็นที่ศึกษาในรูปแบบของงานวิจัยโดยแบ่งออกเป็นบทต่างๆ และนำกรอบแนวคิดทาง

มานุษยวิทยาการดนตรี และแนวคิดเกี่ยวกับการแสดงในพิธีกรรม มาวิเคราะห์การเก็บในหนังสือดังต่อไปนี้

3.5.1 วิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัย โดยเฉพาะข้อมูลทางด้านความเชื่อ การแสดงและพิธีกรรม หนังสือ โดยผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมจากเอกสารแล้วสรุปประเด็นออกมา

3.5.2 วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ โดยแบ่งออกเป็นประเด็นและหมวดหมู่ เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของงานวิจัย

3.5.3 ประมวลเนื้อหาและเรียบเรียงข้อมูล เพื่อนำเสนอในลักษณะของการดำเนินงานภายใต้แนวคิดทางมานุษยวิทยาการดนตรี ดนตรีและการแสดงในระบบความเชื่อของสังคมไทย

3.6 สรุปผลการวิจัยและนำเสนอผล

ผู้วิจัยสรุปผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้แล้วนำเสนอที่ได้มาพิจารณาเสนอเป็นประเด็นสำหรับการนำไปใช้และการศึกษาเพิ่มเติม จัดพิมพ์เป็นรูปเล่มตามระเบียบการของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล และนำเสนองานเป็น Power Point ต่อคณะกรรมการ

3.7 ระยะเวลาที่ใช้ในการทำวิจัย

ผู้วิจัยใช้เวลาในการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “หนังสือเก็บในจังหวัดเพชรบุรี: กรณีศึกษาคณะ ว.รวมศิลป์” ตั้งแต่เดือนมิถุนายน 2553 จนถึงเดือนกันยายน 2555 เป็นเวลา 2 ปี 3 เดือน

3.8 ข้อจำกัดในการวิจัย

ผู้วิจัยไม่สามารถฟังภาษาท้องถิ่นได้ จึงต้องมีผู้ประสานงานซึ่งเป็นคนเพชรบุรีแปลความหมายในการสัมภาษณ์และอธิบายความ

บทที่ 4

ความเชื่อและการบนในสังคมไทย

4.1 ความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์

ในสังคมปัจจุบัน ถึงแม้ว่ามนุษย์เราจะอยู่ในโลกแห่งวิทยาศาสตร์มีความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี แต่ความเชื่อของมนุษย์เกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ก็ยังคงยึดถือปฏิบัติกันเป็นวัฒนธรรมลงลึกไปยังรากเหง้าของแต่ละชนชาติ มนุษย์เรายังมีความเชื่อเรื่องพลังเหนือธรรมชาติ ความเชื่อที่มีต่ออำนาจของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ หลายคนจึงเลือกที่จะพึ่งพาอำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ตนเองให้ความเคารพศรัทธา แม้อำนาจเหล่านั้นจะไม่สามารถมองเห็นได้ด้วยตาเปล่า แต่ใช้ใจศรัทธาสัมผัสตามความเชื่อของแต่ละบุคคลของกลุ่มชนต่างๆ

4.1.1 ความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในสังคมไทย

ความเชื่อในสังคมไทยมีความหลากหลาย อาทิ ความเชื่อทางศาสนาพุทธ เชื่อว่าคนทำกรรมดีย่อมได้ดี ความเชื่อเรื่องโชคชะตาราศี ความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์ เช่น การปลุกเสกวัตถุมงคล เครื่องรางของขลัง และความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์อื่นๆ เชื่อว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์มีอยู่จริงก็เลยเกิดการนับถือการบูชา สิ่งศักดิ์สิทธิ์มีทั้งลักษณะที่เป็นนามธรรม เคยมีตัวตนให้เห็นประจักษ์ เช่น ปู่ ย่า ตา ยาย เมื่อบุคคลเหล่านี้เสียชีวิตไป เราจะถือว่าท่านเป็นผีบรรพบุรุษ พระสงฆ์ที่เรานับถือ หลวงพ่อ เกจิต่างๆ เช่น หลวงปู่ทวด หลวงตามหาบัว พระมหาภักดิ์หรือพระราชวงศ์ เช่นองค์พระปิยะมหาราช กรมหลวงชุมพร สิ่งศักดิ์สิทธิ์เหล่านี้ถือว่าเป็นสิ่งที่เคยมีอยู่จริง สิ่งศักดิ์สิทธิ์อีกลักษณะหนึ่ง คือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ไม่เคยเห็นรูปไม่เคยเห็นตัวตน เช่น เทพเทวดา พระแม่ธรณี นางกวัก พระแม่คงคา พระแม่โพสพ แม่นาง เป็นต้น จะเห็นได้ว่าความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ผู้คนในสังคมนับถือในปัจจุบันมีองค์ประกอบรวมทั้งศาสนาพุทธ พราหมณ์ และผี เมื่อมีความเชื่อเช่นนี้มนุษย์ก็เหมือนมีที่พึ่งทางใจ เวลาเกิดเรื่องเดือดร้อนขึ้นในชีวิต ไม่ว่าจะเป็นเรื่องหน้าที่การงาน สุขภาพ การศึกษา ดินฟ้าอากาศ การทำมาหากิน ก็เลยพยายามที่จะไปพึ่งพิงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และหาวิธีติดต่อกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์โดยสร้างเป็นพิธีกรรมขึ้นมา บางรายอาจจะเป็นเพียงการบูชา คือเป็นการถวายขอพร โดยไม่มีการแก้บนอะไรทั้งสิ้น และอีกวิธีหนึ่ง คือการบนบานเพราะถือว่าการบนบานจะต้องมีผู้ขอ กับผู้ให้ ถ้าขอและอ่อนน้อมด้วยเรื่องใดเรื่องหนึ่งสำเร็จขึ้นมาเราจะเอาสิ่งของนั้น ไปถวาย

4.1.2 ความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในจังหวัดเพชรบุรี

จากการที่ผู้วิจัยศึกษาเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์และความเชื่อของคนในจังหวัดเพชรบุรี ผู้วิจัยพบว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในจังหวัดเพชรบุรีที่มีการร้องขอและแก้บน แบ่งได้เป็น 2 ประเภทคือ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เป็นนามธรรม สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เป็นรูปธรรม คือ

- สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เป็นนามธรรม เช่น เจ้าพ่อตะโกเอน พระภูมิเจ้าที่ เจ้าพ่อดาวเรือง เจ้าพ่อสายลม เจ้าพ่อดาวกระจาย เป็นต้น

- สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เป็นรูปธรรม เช่นบรรพบุรุษ ปู่ ย่า ตา ยาย ที่เสียชีวิตไปแล้ว เกจิอาจารย์ ดังๆ เช่น หลวงพ่อจ้วน วัดพระพุทธรบาทเขาลูกช้าง องค์พระมหากษัตริย์คือพระปิยะมหาราช พระราชวงศ์ชั้นสูงคือกรมหลวงชุมพร เป็นต้น

ระหว่างผู้วิจัยลงพื้นที่เก็บข้อมูลเรื่องหนังตะลุงแก้บนในจังหวัดเพชรบุรี ในช่วงเดือนที่เก็บข้อมูลคือ เดือนมิถุนายน -กรกฎาคม 2553 สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ได้รับการแก้บนโดยหนังตะลุงของคณะ ว.รวมศิลป์ ใน 3 อำเภอของจังหวัดเพชรบุรี มีดังนี้คือ

1) อำเภอเมืองเพชรบุรี สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่พบว่าการแก้บน ได้แก่ พ่อปู่เจ้าที่เจ้าทางบ้านเขาหลวง ต.ธงชัย / คุณพ่อเจ้าบ้าน บ้านหนองกระเจก ต.คอนยาง / ศาลประจำหมู่บ้าน / พ่อปู่เกตุ พ่อปู่แก้ว พ่อปู่พวงมาลัย พ่อปู่พวงมะโหด บ้านไร่กล้วย ต.ต้นมะม่วง / เจ้าพ่อดาวเรือง เจ้าพ่อสายลม เจ้าพ่อดาวกระจายบ้านหนองนางจีน ต.คอนยาง / พ่อเจ้าบ้านดอนยี่กอกบ้านดอนยี่กอก / พ่อเจ้าบ้านดอนยี่กอกบ้านบ่อโพรง ต.หนองขนาน และผีบรรพบุรุษปู่ย่าตายาย

2) อำเภอท่ายาง สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่พบว่าการแก้บน ได้แก่ หลวงพ่อเขาใหญ่ หลวงพ่อทับทิม บ้านอ่างน้ำ / พ่อปู่ฤๅษี บ้านยางหย่อง / หลวงพ่อจ้วน วัดพระพุทธรบาทเขา ลูกช้าง ต.ท่าไม้รวก / ปู่ศาลเจ้า หลวงพ่อหล่อทอง ต.มาบปลาเค้า / เจ้าพ่อหอมทุ่ง ต.ท่าคอย / เจ้าพ่อตะโกเอนบ้านตะโกเอน ต.ท่าแลง / หลวงพ่อเขาใหญ่ หลวงพ่อทับทิม บ้านอ่างน้ำ ต.ท่ายาง / หลวงพ่อเขาใหญ่ คุณพ่อเสือโรงปูน หลวงพ่อไฟฉาย ต้นกร่างท้ายหมู่บ้าน บ้านหัวเข้ ต.บ้านใน / พระภูมิเจ้าที่ / ผีบ้านผีเรือนปู่ย่าตายาย / องค์พระปิยะมหาราช และกรมหลวงชุมพร

3) อำเภอบ้านลาด สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่พบว่าการแก้บน ได้แก่ พ่อปู่แคนน้อย พ่อปู่แคนใหญ่ ต.หนองกระปุ / เจ้าที่เจ้าทาง ต.บ้านหนองกระ / หลวงพ่อเทพพนมขวด (เขาหลวง) / เจ้าพ่อเขาน้อย บ้านหนองแก้ว ต.บ้านหาด / เจ้าพ่อพวงมาลัย เจ้าพ่อพลายเพชร บ้านท่าชะอม ต.คำหูลู

จากข้อมูลข้างต้นที่ได้จากการศึกษาเรื่องหนังตะลุงแก้บนในจังหวัดเพชรบุรี เราสามารถจัดกลุ่มสิ่งศักดิ์สิทธิ์ตามความเชื่อของชาวเพชรบุรี ได้ดังนี้

- 1) สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เป็นพระ เทพ ฤาษี ได้แก่ หลวงพ่อไฟฉาย หลวงพ่อเทพพนมขวด หลวงพ่อจ้วน หลวงพ่อเขาใหญ่ หลวงพ่อทับทิม พ่อปู่ฤาษี
- 2) สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เป็นกษัตริย์และเจ้านาย ได้แก่ พระปิยมหาราช กรมหลวงชุมพรฯ
- 3) สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เป็นเจ้าที่ เจ้าทาง ผีบ้านผีเรือน ได้แก่ พระภูมิ เจ้าที่เจ้าทาง คุณพ่อเจ้าบ้าน
- 4) สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เป็นเจ้าพ่อ เจ้าแม่ เจ้าปู่ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำศาลต่างๆ ได้แก่ ปู่ศาลเจ้าพ่อหล่อทอง คุณพ่อเสือโรงปูน เจ้าพ่อบ้านคอนยี่กอก เจ้าพ่อดาวเรือง เจ้าพ่อสายลม เจ้าพ่อดาวกระจาย เจ้าพ่อพวงมาลัย เจ้าพ่อพลายเพชร เจ้าพ่อตะโกเอน พ่อปู่เกตุ พ่อปู่แก้ว พ่อปู่พวงมาลัย พ่อปู่พวงมะโหด เจ้าพ่อเขาน้อย เจ้าพ่อหอมทุ่ง พ่อปู่ ปู่ศาลเจ้า พ่อปู่แก่นน้อย พ่อปู่แก่นใหญ่
- 5) สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เป็นผีวิญญาณบรรพบุรุษ ได้แก่ ปู่ย่าตายาย
- 6) สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เป็นครูอาจารย์ ได้แก่ ครูช่าง
- 7) สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เป็นเทพารักษ์ ต้นไม้ศักดิ์สิทธิ์ ได้แก่ ต้นกร่างท้ายบ้าน

4.2. การบนและการแก้บน

4.2.1 การบนและการแก้บนในสังคมไทย

อำนาจของสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหนือธรรมชาติเป็นความเชื่อที่เราจะพบเห็นได้ในสังคมหลายๆสังคมทุกยุคทุกสมัย สิ่งศักดิ์สิทธิ์มีอำนาจเหนือธรรมชาติ การบวงสรวงและบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ คือการสร้างสัมพันธภาพระหว่างมนุษย์กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ในสังคมไทยเรา เชื่อกันว่าหากจะร้องขอหรืออ้อนวอนสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้ช่วยเหลือ ก็จะใช้วิธีที่เป็นพิธีกรรมที่เรียกว่าการบน คือ การร้องขอสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้ช่วยโดยให้คำมั่นสัญญาว่าจะให้สิ่งของตอบแทนเมื่อเป็นผลสำเร็จ พิธีกรรมการบนและการแก้บนมีอยู่ในสังคมไทยในลักษณะที่ดำรงอยู่รวมกันกับความเชื่อทั้งพุทธ พราหมณ์ และผี พิธีกรรมดังกล่าวไม่ว่าจะเกิดขึ้นในขอบเขตของศาสนาหรือกำลังระหว่างความเชื่อทางศาสนากับเรื่องราวทางโลกก็ตาม การบนและการแก้บนนั้นสามารถทำหน้าที่เป็นที่พึ่ง โดยเฉพาะในสังคมเมืองไทย เพราะเป็นรูปแบบของการช่วยลดความวิตกกังวล ช่วยเป็นที่พึ่งที่ยึดเหนี่ยวจิตใจเพื่อความสบายใจและสร้างความมั่นใจว่าจะได้รับความช่วยเหลือ แม้บางคนจะไม่ได้แนใจเต็มที่ในความสำเร็จ ก็ยังคิดว่าไม่ได้ทำพิธีกรรมใดๆเลย

4.2.2 การบนและการแก้บนในจังหวัดเพชรบุรี

ในจังหวัดเพชรบุรีนั้น มีการบนและการแก้บนอยู่ไม่น้อย สำหรับมหรสพหรือการแสดงที่นำมาแก้บนมีอยู่หลายประเภทด้วยกัน บางประเภทนิยมกันมาก บางประเภทก็แทบจะสูญหายไป ได้แก่

4.2.2.1 ละครชาตรี

ละครชาตรีในจังหวัดเพชรบุรี แต่เดิมนิยมแสดงเป็นมหรสพสมโภชในงานต่างๆ เหมือนกับการแสดงอื่นๆ ในสมัยก่อนละครชาตรีได้รับความนิยมจากเจ้านายชั้นสูง แต่ปัจจุบันความนิยมของละครชาตรีได้ปรับเปลี่ยนค่านิยม นำมาแสดงแก้บนเสียเป็นส่วนมาก การแสดงละครชาตรีเพื่อการแก้บนสะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อด้านการพึ่งพาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของกลุ่มชนในจังหวัดเพชรบุรี โดยเชื่อว่าละครชาตรีสามารถสื่อสารกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ได้ ด้วยการผ่านพิธีกรรมของผู้ประกอบพิธีและผู้แสดงละครชาตรี คนในจังหวัดเพชรบุรีจึงเชื่อว่า หากได้บนไว้ว่า ถ้าได้สมปรารถนาตามที่ร้องขอ จะนำละครชาตรีมาแสดงแก้บน เมื่อบนดังนี้ ผู้บนก็จะได้รับความช่วยเหลือจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เพราะเหตุนี้ละครชาตรีจึงได้รับความนิยมนำมาแสดงแก้บน เช่น ละครแก้บนที่วัดมหาธาตุวรวิหาร จังหวัดเพชรบุรี

4.2.2.2 หนังสวดสูง

หนังสวดสูงเป็นมหรสพอีกประเภทหนึ่งที่ชาวเพชรบุรีใช้ในการแก้บน แก้บนด้วยวิธีใช้รูปภาสเชิญเจ้า และใช้ศรยิงตัดสินบน การนำหนังสวดสูงมาใช้ในการแก้บน สามารถว่าจ้างมาแก้บนในบริเวณที่เจ้าภาพกำหนด ซึ่งเมื่อเทียบกับการแก้บนอย่างอื่น หนังสวดสูงก็จะอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้จ้าง และมีผู้คนนิยมนำมาใช้แก้บนกันมาก โดยเฉพาะการร้อง บทร้องที่แสดงถึงความศักดิ์สิทธิ์ น้ำเสียง และลีลา ตลอดจนการร้องตัดสินบนและการอวยพรของนายหนัง แผงไว้ด้วยความศักดิ์สิทธิ์ และเป็นพิธีกรรมที่ผู้คนในจังหวัดเพชรบุรียังนิยมในปัจจุบัน

4.2.2.3 รำถวายมือ

การรำถวายมือคือการรำถวายให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์โดยผู้แสดงจะแต่งกายเป็นเทวดาคู่พระนางเสมือนกับเทวดาและนางฟ้า ซึ่งโดยปกติการรำแก้บนในลักษณะรำถวายนี้จะนิยมแสดงเป็นคู่ คือผู้แสดงตัวพระและผู้แสดงตัวนาง และจะรำเพลงช้าเพลงเร็ว มิได้รำเป็นเรื่อง ในบางครั้งก็จะมีกรรำแก้บนและอวยพรประกอบรำ สำหรับทำรำได้ถูกตัดทอนให้สั้นลงตามความเหมาะสม เนื่องจากปัจจุบันจำเป็นที่จะต้องคำนึงถึงความต้องการของผู้ว่าจ้างที่มีจำนวนมาก จึงต้อง

เร่งรัดการแสดงให้ทันต่อความต้องการนั่นเอง ปัจจุบันเป็นการร่ำถวายโดยกำหนดชุดการแสดงตามจำนวนของผู้รำ เช่น ชุดเล็กประกอบด้วยผู้รำ 4 คน คือผู้แสดงตัวพระ 2 คน ผู้แสดงตัวนาง 2 คน ชุดกลาง 6 คนประกอบด้วยผู้แสดงตัวพระ 3 คน ผู้แสดงตัวนาง 3 คนและชุดใหญ่ 8 คนประกอบด้วยผู้แสดงตัวพระ 4 คน ตัวนาง 4 คน

4.2.2.4 หนังสือแปลง

หนังสือแปลงเป็นการนำเอาภาพยนตร์ที่ฉายอยู่ในโรงทั่วๆ ไปมาฉายแก้บน โดยยกเอาเครื่องฉายมาฉายบริเวณลานกว้าง อัตราค่าใช้จ่ายขึ้นอยู่กับเรื่องของหนังที่มีความเก่าใหม่ในการฉายในโรงภาพยนตร์ ตลอดจนจำนวนของเรื่องที่ฉาย ทั้งนี้แล้วแต่ผู้ว่าจ้างจะเลือกตามที่ได้บนไว้

จากการที่ผู้วิจัยลงพื้นที่เก็บข้อมูลในจังหวัดเพชรบุรี พบว่าในการบนของชาวเพชรบุรีมีเรื่องที่บนกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์คือ

- 1) การขอความสำเร็จ เรื่องหน้าที่การงาน การสอบเข้าทำงาน
- 2) การขอผลผลิตดีทางการเกษตร
- 3) การขอเรื่องการศึกษา สอบเข้าเรียนต่อ
- 4) การขอโชคลาภ
- 5) การขอเรื่องสุขภาพ ขอให้หายจากการเจ็บป่วย
- 6) การขอเรื่องค้าขาย
- 7) การขอให้ได้ของทีสูญหายกลับคืนมา
- 8) การขอทายาท

จะเห็นได้ว่า วิถีชีวิตของคนไทยในปัจจุบันนั้น ถึงแม้ว่าเทคโนโลยีจะก้าวไกล ความเชื่อในหลายมิติเริ่มถดถอย แต่การพึ่งบารมีจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์เพื่อร้องขอให้บันดาลในสิ่งที่ทุกชั่วร้ายก็ยังคงอยู่อย่างมั่นคง ทั้งนี้เป็นเรื่องที่พิสูจน์ได้ยากว่า การบนนั้นสามารถบรรลุผลได้จริงจากการช่วยเหลือของสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือไม่ แต่เรายังคงพบเห็นผู้คนมากมายนำสิ่งของที่ได้นบนไว้มาแก้บนในสถานที่ต่างๆ อันเป็นที่สถิตของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ภาพที่เราเห็นผู้คนนำสิ่งของมาแก้บนยังคงข้ความเชื่อความศรัทธาต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่คนไทยจำนวนไม่น้อยเชื่อว่ามีอยู่จริง

บทที่ 5

การบนและการแก้บนด้วยหนังตะลุงในจังหวัดเพชรบุรี คณะ ว.รวมศิลป์

จังหวัดเพชรบุรี เป็นจังหวัดหนึ่งที่มีมหรสพแก้บนอันเป็นการแสดงทางวัฒนธรรมที่เลื่องชื่อ ไม่ว่าจะเป็นละครชาตรี การรำถวายมือ หรือแม้แต่หนังตะลุงที่ยังคงมีอยู่หลายคณะ ซึ่งมีบทบาทรับใช้สังคมทางความเชื่อด้านการแก้บน หนังตะลุงที่นับได้ว่าเป็นหนังตะลุงที่มีชื่อเสียงสังเกตได้จากการจ้างงานที่มีตลอดทั้งปี อีกทั้งหนังตะลุงนี้ยังคงลักษณะของการแสดงที่เป็นเอกลักษณ์ที่นอกเหนือจากการตัดสินบนแล้ว ยังมีการแสดงที่ดึงดูดความสนใจ ทำให้ชาวบ้านได้รับความบันเทิงไปในขณะเดียวกัน

5.1 หนังตะลุงแก้บนคณะ ว.รวมศิลป์

ว.รวมศิลป์ ตั้งคณะมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2536 กว่า 19 ปีที่คณะว.รวมศิลป์ได้แสดงหนังตะลุง ในจังหวัดเพชรบุรี ราชบุรี สมุทรสงคราม สมุทรสาคร สมุทรปราการ นครปฐม กาญจนบุรี สิงห์บุรี สุพรรณบุรี พระนครศรีอยุธยา ชุมพร ประจวบคีรีขันธ์ และกรุงเทพมหานคร โดยส่วนมากเป็นงานแก้บน และอาจจะมีการบวงสรวง งานทำบุญ หรืองานรื่นเริงต่างๆ อยู่บ้าง หนังตะลุงซึ่งถือได้ว่าเป็นมหรสพที่ใช้ได้แทบทุกงาน ยกเว้นก็เพียงงานแต่งงานที่ไม่นิยม เหตุผลที่หนังตะลุงมีบทบาทในงานแก้บนเป็นส่วนมากนั้น ก็เพราะเจ้าภาพได้บนบานศาลกล่าวเอาไว้ว่า ถ้าหากสมหวังก็จะนำเอาหนังตะลุงมาแสดง และเจ้าภาพบางรายก็จะบอกชื่อคณะว.รวมศิลป์ไปด้วยเพื่อความแน่นอน แล้วเมื่อสมปรารถนาจะมาแก้บน

คณะ ว.รวมศิลป์ มีจำสับเอกวิน อุ่นใจเพื่อน เป็นนายหนัง เริ่มตั้งคณะมาด้วยใจรัก และอยากที่จะอนุรักษ์เอาไว้ไม่ให้สูญหาย จึงได้รวบรวมชาวคณะ ซึ่งต่างคนก็ล้วนมีฝีมือมาก่อนอยู่แล้วเลยไม่ต้องซ้อมกันมาก โดยให้นายสำราญ สวัสดิ์ ญาติผู้พี่ของจำวิน ปัจจุบันอายุ 66 ปี เป็นคนกะหนังชุดใหม่ขึ้นมาเพิ่มเติม จำสับเอกเป็นยศมาจากการรับราชการทหาร ในหมู่บ้านมักจะเรียกกันว่าจำวิน

จำวินเป็นทหารหมวดดุริยางค์ สังกัดจังหวัดทหารบกเพชรบุรี วัย 54 ปี มีอารมณ์ขัน เป็นที่รู้จักของคนในจังหวัดเพชรบุรีเป็นอย่างดี เพราะจำวิน คือนายหนังตะลุงเสียงดี ที่มีเอกลักษณ์ เป็นของตัวเอง ด้วยการโพกผ้าที่ศีรษะขณะเชิดหนัง

ภาพที่ 5.1 จำสิบเอกวิน อุ่นใจเพื่อน

จำวิน จบการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่โรงเรียนบ้านลาดวิทยา สมรสกับ นางจุไรภรณ์ อุ่นใจเพื่อน มีบุตร 2 คน คือ นางสาวกนกพร อุ่นใจเพื่อนและนายธีรภาพ อุ่นใจเพื่อน ปัจจุบันพักอยู่บ้านเลขที่ 10 หมู่ 2 ตำบลตำหรุ อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี จำวินเป็นนายหนังที่มีได้ประกอบอาชีพนายหนังตะลุงเป็นอาชีพหลัก เพียงแต่ต้องการที่จะสืบทอดหนังตะลุงของเมืองเพชรบุรีเอาไว้ด้วยใจรัก และด้วยพื้นฐานของจำวินเป็นคนดนตรี เสียงร้องดี มีอารมณ์ขัน มีมนุษยสัมพันธ์และมีอัธยาศัยอันดี เป็นที่นับถือของทุกคนที่ได้รู้จัก จำวินจึงเป็นนายหนังที่มีชื่อเสียง และได้รับการยอมรับในฝีมือ การขับร้อง การพากย์ และการเชิดหนังในนามคณะว.รวมศิลป์ ซึ่งมีพี่ชาย ครูสวิง อุ่นใจเพื่อนนักดนตรีเก่าแก่กว่า 40 ปีในวงการหนังตะลุงเมืองเพชรให้การสนับสนุนดูแลดนตรีของคณะ เหมือนหนึ่งเพื่อนคู่ใจที่รู้ใจจำวินในขณะที่เชิดหนังเป็นอย่างดี ก่อนที่จะเริ่มก่อตั้งคณะว.รวมศิลป์จำวินเป็นคนเป่าปี่มาก่อน และได้อยู่ใกล้ชิดกับคนเชิดหนังอยู่ตลอดเวลาเป็นระยะเวลา 5 ปี เมื่อนายหนังป่วย จำวินจึงคิดสืบทอดหนังตะลุงคณะว.รวมศิลป์ไว้ และได้ทำตัวหนังชุดใหม่ขึ้นมา

จำวันได้รับรางวัลผู้รักษาวัฒนธรรมดีเด่นจากผู้ว่าราชการจังหวัดเพชรบุรี อีกทั้งท่านยังได้รับการยกย่องให้สอนวัฒนธรรมท้องถิ่นให้แก่โรงเรียนต่างๆ ในจังหวัดเพชรบุรี เช่น โรงเรียนบ้านลาด โรงเรียนวัดศาลาเขื่อน โรงเรียนวัดปากคลอง โรงเรียนบางจาน จนปัจจุบันนี้จำวันนายหนังยังคงได้รับการยอมรับ เป็นที่ชื่นชมของผู้ชม และที่สำคัญจำวันมิได้มีความคิดในการรับงานแสดงเพื่อเป็นธุรกิจ หากแต่ต้องการรักษาวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีมาช้านานให้ยังคงอยู่คู่ชาวเพชรบุรีสืบต่อไป

5.2 กลุ่มบุคคลที่ว่าจ้างหนังตะลุงแก้บน สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่บนและแก้บน

5.2.1 กลุ่มบุคคลที่ว่าจ้างหนังตะลุงแก้บน

เมื่อชาวเพชรบุรีต้องการบนบานสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ตนนับถือ การติดต่อกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ก็ทำโดยสร้างพิธีกรรมขึ้นเพื่อขอร้องให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ช่วย และหากได้ตามจุดมุ่งหมายก็ต้องมีการตอบแทนบุญคุณหรือที่เรียกว่าการแก้บนกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์นั้น สำหรับสิ่งที่จะนำมาแก้บนของผู้คนในจังหวัดเพชรบุรีที่นิยมกันมากที่สุดก็คือหนังตะลุงนั่นเอง

กลุ่มบุคคลที่ว่าจ้างหนังตะลุงแก้บนในจังหวัดเพชรบุรี แบ่งตามกลุ่มอาชีพตามลำดับได้ดังนี้

- 1) อาชีพเกษตรกรรม
- 2) อาชีพค้าขาย
- 3) อาชีพรับราชการ
- 4) อาชีพช่าง
- 5) อาชีพแม่บ้าน
- 6) อาชีพนักการเมือง

สำหรับเพศของกลุ่มผู้ว่าจ้าง แบ่งเป็นเพศชายร้อยละ 60 และเพศหญิงร้อยละ 40 ซึ่งส่วนใหญ่มีอายุตั้งแต่ 35 ปี ถึง 60 ปี

ในช่วงที่ผู้วิจัยเก็บข้อมูล ได้ศึกษากลุ่มผู้ว่าจ้างในพื้นที่ 3 อำเภอ ได้แก่

- 1) อำเภอท่ายาง 16 ราย
- 2) อำเภอเมือง 9 ราย
- 3) อำเภอบ้านลาด 6 ราย

5.2.2 สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่บนและแก้บน

สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวเพชรบุรีใน 3 อำเภอเคารพนับถือ กับทั้งได้บนและแก้บนด้วยหนังสือมีอยู่มากมาย สามารถจัดแบ่งเป็นกลุ่มได้ดังนี้ (ผู้ให้ข้อมูลมี 31 คน ผู้ให้ข้อมูลบางคนบนไว้กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์หลายราย)

1) พระพุทธเจ้า พระ เทพฤๅษี (ได้แก่ หลวงพ่อไผ่ผาย หลวงพ่อเทพพนมขวด หลวงพ่อจ้วน หลวงพ่อเขาใหญ่ หลวงพ่อทับทิม พ่อปู่ฤๅษี) จำนวนผู้แก้บน 8 คน

2) กษัตริย์และเจ้านาย (ได้แก่ พระปิยะมหาราช กรมหลวงชุมพรฯ) จำนวนผู้แก้บน 2 คน

3) เจ้าที่ เจ้าทาง ผีบ้านผีเรือน (ได้แก่ พระภูมิ เจ้าที่เจ้าทาง คุณพ่อเจ้าบ้าน) จำนวนผู้แก้บน 10 คน

4) เจ้าพ่อ เจ้าแม่ เจ้าปู่ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำศาลต่างๆ (ได้แก่ ปู่ศาลเจ้าพ่อหล่อทอง คุณพ่อเสือโรงปูน เจ้าพ่อบ้านคอนยี่กอก เจ้าพ่อดาวเรือง เจ้าพ่อสายลม เจ้าพ่อดาวกระจาย เจ้าพ่อพวงมาลัย เจ้าพ่อพลายเพชร เจ้าพ่อตะโกเอน พ่อปู่เกตุ พ่อปู่แก้ว พ่อปู่พวงมาลัย พ่อปู่พวงมะโหด เจ้าพ่อเขาน้อย เจ้าพ่อหอมทุ่ง พ่อปู่ ปู่ศาลเจ้า พ่อปู่แก่นน้อย พ่อปู่แก่นใหญ่) จำนวนผู้แก้บน 17 คน

5) ผีหรือวิญญาณบรรพบุรุษ (ได้แก่ ปู่ย่าตายาย คุณพ่อ) จำนวนผู้แก้บน 4 คน

6) ครูอาจารย์ผู้ล่วงลับ (ได้แก่ ครูช่าง) จำนวนผู้แก้บน 2 คน

7) ต้นไม้ศักดิ์สิทธิ์ (ได้แก่ ต้นกร่างท้ายบ้าน) จำนวนผู้แก้บน 1 คน

สิ่งศักดิ์สิทธิ์ใน 3 อำเภอที่ชาวเพชรบุรีบนและแก่นบน

ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เก็บข้อมูลหนังตะลุงแก่นบนใน 3 อำเภอของจังหวัดเพชรบุรี ระหว่าง เดือนมิถุนายน-กรกฎาคม 2553 พบว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวเพชรบุรีบนและแก่นบน ด้วยหนังตะลุงของคณะ ว.รวมศิลป์ มีดังนี้

ภาพที่ 5.2 ผู้วิจัยในขณะที่เก็บข้อมูลภาคสนาม

1) อำเภอเมืองเพชรบุรี สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่พบว่ามี การแก่นบน ได้แก่ พ่อปู่เจ้าที่เจ้าทางบ้านเขาหลวง ต.ธงชัย / คุณพ่อเจ้าบ้าน บ้านหนองกระจก ต.คอนยาง / ศาลประจำหมู่บ้าน / พ่อปู่เกตุ พ่อปู่แก้ว พ่อปู่พวงมาลัย พ่อปู่พวงมะโหด บ้านไร่กล้วย ต.ต้นมะม่วง / เจ้าพ่อดาวเรือง เจ้าพ่อสายลม เจ้าพ่อดาวกระจายบ้านหนองนางจัน ต.คอนยาง / พ่อเจ้าบ้านคอนยี่กอกบ้านคอนยี่กอก / พ่อเจ้าบ้านคอนยี่กอกบ้านบ่อโพรง ต.หนองขนาน / เจ้าพ่อดาวเรือง เจ้าพ่อสายลม เจ้าพ่อดาวกระจาย บ้านหนองนางจัน ต.คอนยาง และผีบรรพบุรุษปู่ย่าตายาย

2) อำเภอท่ายาง สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่พบว่ามี การแก่นบน ได้แก่ หลวงพ่อเขาใหญ่ หลวงพ่อทับทิม บ้านอ่างน้ำ / พ่อปู่ฤๅษี บ้านยางหย่อง / หลวงพ่อจ้วน วัดพระพุทธบาทเขาลูกช้าง ต.ท่าไม้รวก / ปู่ศาลเจ้า หลวงพ่อหล่อทอง ต.มาบปลาเค้า / เจ้าพ่อหอมทุ่ง ต.ท่าคอย / เจ้าพ่อตะโกเอนบ้านตะโกเอน ต.ท่าแลง / หลวงพ่อเขาใหญ่ หลวงพ่อทับทิม บ้านอ่างน้ำ ต.ท่ายาง / หลวงพ่อเขาใหญ่ คุณพ่อเสือโรงปูน หลวงพ่อไผฉาย ดันกร่างท้ายหมู่บ้าน บ้านหัวเข้ ต.บ้านโน / พระภูมิเจ้าที่ ผีบ้านผีเรือนปู่ย่าตายาย / องค์พระปิยะมหาราช และกรมหลวงชุมพร

3) อำเภอบ้านลาด สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่พบว่าการแก้บน ได้แก่ พ่อปู่เด่นน้อย พ่อปู่เด่นใหญ่ ต.หนองกระปุ / เจ้าที่เจ้าทาง ต.บ้านหนองกระ / หลวงพ่อเทพพนมขวด (เขาหลวง) / เจ้าพ่อเขาน้อย บ้านหนองแก้ว ต.บ้านหาด / เจ้าพ่อพวงมาลัย เจ้าพ่อปลายเพชร บ้านท่าชะอม ต.ตำหรุ

5.2.3 เหตุผลในการบนและแก้บนด้วยหนังสือคณะ ว.รวมศิลป์

จากการสัมภาษณ์ผู้จ้างหนังสือแก้บน ทำให้ทราบถึงเหตุผลที่เลือกใช้น้ำตุงคณะ ว.รวมศิลป์ในการแก้บน ดังจะได้เรียงลำดับเป็นข้อๆ พร้อมด้วยข้อความที่เป็นความคิดเห็นของผู้จ้าง การอธิบายความของผู้จ้างที่ได้ยกมานี้ จะช่วยให้เราเห็นวิธีคิด ความเชื่อ ความรู้สึก ความนิยม ในหนังสือตุงคณะนี้ที่ถ่ายทอดต่อกันมา และให้เห็นความพึงพอใจในศิลปะและความสามารถในการแสดงของหนังสือตุงคณะ ว.รวมศิลป์

เหตุผลที่เลือกใช้น้ำตุงคณะ ว.รวมศิลป์ในการแก้บน

1) แก้บนขาด 2) บนแล้วประสบความสำเร็จ 3) สิ่งศักดิ์สิทธิ์ชอบ (เจ้าพ่อชอบ เจ้าปู่ชอบ) 4) สอดแทรกการเมือง 5) จับวิถีชีวิตของชาวบ้านมาเล่น 6) เสี่ยงดิบอกละเอียด 7) เล่นกระชับ ไม่ยืดเยื้อ 8) ตัวตลกเล่นดี

1) แก้บนขาด คือการที่ผู้จ้างได้ตกลงกับนายหน้าในเรื่องของการแก้บน สืบเนื่องจากผู้จ้างได้บนเรื่องที่ตนเองได้ร้องขอกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เช่น ขอให้มีความสำเร็จในการผลิตพืชผลทางการเกษตร ขอให้ขายพืชผลได้ราคา และพอผู้จ้างได้ผลผลิตในปีนั้นดีและขายได้ราคา (ได้กำไรดี) ผู้จ้างจึงต้องทำการแก้บน โดยเขียนชื่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ตนเองบนลงในกระดาษ และให้นายหน้าเป็นผู้บอกแก้บน โดยผ่านตัวหนังสือและบทร้องของนายหน้า (ผู้พากย์หนังสือ) และใช้ตัวหนังสือเชิญเจ้าเป็นผู้ใช้สรวงตัดสินบน 3 ครั้ง นายหน้าจึงกระดากที่เจ้าภาพได้เขียนชื่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ขาดเป็นชิ้นๆ โยนทิ้ง แล้วใช้มีดตัดต้นกล้วยที่เตรียมไว้ให้ขาดเป็น 2 ท่อน และนั่นคือการทำให้สินบนขาดตามความรู้สึกและความเข้าใจของผู้จ้าง ทำให้ไม่มีหนี้ตกค้างกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งนายหน้าได้ทำสืบต่อกันมาตั้งแต่โบราณจนถึงปัจจุบัน ดังเช่นผู้ว่าจ้างชาย อาชีพทำไร่ บนและแก้บนกับพ่อปู่เด่นน้อย และพ่อปู่เด่นใหญ่ เรื่องขอให้ขายเผือกได้กำไรมากๆ และขอให้หลานชายหายป่วย เขาพูดถึงการแก้บนขาดว่า

ที่หาหนังสือตุงคณะนี้ก็เพราะเขาแก้บนขาด แล้วก็บอกละเอียด ตอนตัดสินบน เขามีการยิงลูกศรตัดเพื่อให้สินบนขาด แล้วเวลาเขาสวดมนต์เขาก็สวดให้หมด สวดตามที่เรายกขึ้นหมด แล้วเขาก็มีการสวดให้สืลให้พรแก่เราด้วย

เหมือนกับเราได้รับศิลปรับพรไปในตัว และเขาเล่นหนังตลกดี เครื่องแกบนก็มีโตะ แก้ว ฆ้อง แล้วก็มีร่มกางไว้ตรงแก้ว มีโตะวางกระถางรูป เชิงเทียน จุดพอรูปหมดก็จุดใหม่เหมือนกับว่าเราจุดเซี่ยงสักดีสิทธิ์ลงมาดูแล้วมีเหล้าแล้วก็แก้วเปล่าๆ กับน้ำเปล่าด้วยอย่างละ 1 ขวด พอเสร็จสิ้นพิธีกรรมการแกบนแล้ว นายหนังเขาก็มีการตัดต้นกล้วยให้ด้วย ก็เหมือนกับ การแกบนได้ขาดกันแล้ว

เช่นเดียวกับผู้ชาย อายุ 34 ปี รับราชการทหาร ที่อยู่ อ.บ้านลาด จ.เพชรบุรี หาหนังตะลุงให้ย่ากับพ่อที่เสียชีวิต ได้พูดไว้ว่า

ขณะนี้เล่นสนุก เขาชอบแซวคนดู เล่นสนุกแล้วเขาก็เล่นดี หนังตะลุงขณะนี้ดัง แกบนขาด แกมมีเล่นทุกคืนนอกจากวันเข้าพรรษากับวันพระจะไม่มีเล่น ผมหาล่วงหน้าประมาณ 1 ปี หาตอนต้นปีคุยกับแกก่อนว่าว่างวันไหนบ้าง คืนนี้เอาหนังมาแสดงแกบน เรื่องแฟนไปผ่าตัดที่โรงพยาบาลพระมงกุฎเป็นเกี่ยวกับสมองและขอให้หาย บนของให้พ่อกับย่าช่วยแฟน ผมก็บนไว้เหมือนกันแต่บนไว้หลายที่ เครื่องถวายก็มีน้ำกับเหล้า มีหมอนวางที่แก้วตอนแกบนด้วย

ผู้หญิง อายุ 54 ปี อ.เมือง จ.เพชรบุรี หาตั้งแต่ปีที่แล้ว แกบนเรื่องลูกชายสอบเข้าทำงานและสอบได้ บนไว้กับคุณพ่อเจ้าบ้าน ได้กล่าวถึงการแกบนขาดว่า

ที่เลือกหนังตะลุงขณะนี้เพราะแกบนขาด บอกละเอียด มีคติข้อคิดสอนใจสิ่งที่นำมาแกบนก็มีการตั้งแก้วพร้อมหมอน มีร่มกาง วางโตะจุดรูปเทียนพร้อมดอกไม้ เบียร์ 2 ขวด ทำแล้วสบายใจ ตอนไม่ได้ทำการแกบนก็คิดมาก ปวดหัวไม่สบายมา 2 อาทิตย์ แล้วพอได้แกบนก็โล่งอก ที่ไม่สบายก็หาย ปวดหัวก็หาย เหมือนไม่เคยปวดมาก่อน ลูกไปทำงานเงินเดือนก็ขึ้น

เช่นเดียวกับผู้หญิง อายุ 50 ปี อ.ท่ายาง จ.เพชรบุรี อาชีพทำไร่ ได้กล่าวเกี่ยวกับเรื่องการแกบนขาดไว้ว่า

พ่อแม่พาบนแล้วก็บนทุกปี และปีไหนไม่ได้บนก็ไม่สบายใจในการทำไร
กลัวว่าไรจะมีปัญหา กลัวว่าจะขายเผือกไม่ได้กำไร กลัวขาดทุน แล้วปีนี้ก็
เลยบนทั้ง 3 อย่าง คือบนให้ลูกสาวสอบเข้ามหาวิทยาลัยมหิดลได้ บนให้
หายป่วย แล้วก็บนให้ขายเผือกได้กำไร บนกับหลวงพ่ोजันวัดพระพุทธ
บาทเขาลูกช้าง ที่บนคณะนี้เพราะพ่อแม่ชอบดู ตลกดี แล้วที่สำคัญ คือ แก้
บนขาด บอกละเอียด ราคาก็ไม่แพง จ้างมาในราคา 3,800 บาท ไม่ต้องเลี้ยง
ข้าว ทางคณะเขาหาเอง ของแก้บนก็ไม่มีอะไรมาก มีโต๊ะกับเก้าอี้ บุหรี่
1 ซอง น้ำ 1 ขวด เหล้า 1 กลม แก้วเปล่า 1 ใบ หมากพลู หมอน 1 ใบวางไว้
บนเก้าอี้ แล้วก็กางร่มไว้ตรงเก้าอี้ และก่อนที่หนังจะเล่นเราก็จุดธูป บอก
ท่าน เชิญท่านลงมาประทับที่เก้าอี้ ให้ท่านชมการแสดง แล้วก็ให้นายหนัง
ทำการตัดสินบนให้โดยการเขียนชื่อหลวงพ่อกับนายหนัง แล้วนายหนัง
ก็จะใช้ศรยิงเป็นการตัดสินบน แล้วเขาก็ฉีกกระดาษที่เขียนชื่อของหลวง
พ่อขาดเป็นชิ้นๆ แล้วก็โยนทิ้ง หลังจากนั้นก็ฟันต้นกล้วยให้ขาด 2 ท่อนก็
เป็นอันเสร็จพิธี แก้บนขาดเราก็สบายใจ

ผู้ชาย อายุ 46 ปี อ.ท่ายาง จ.เพชรบุรี รับราชการทหาร ทำนาได้ผล ขายได้กำไรมาก หา
แก้บนครั้งแรก ต้องหาข้ามปี ได้กล่าวถึงคณะนี้ไว้ว่า

เราทำให้เจ้าพ่อหอมทุ่ง มันเป็นของพื้นบ้าน คนเฒ่าคนแก่ เขาบอกต่อกัน
มา เล่นตลก สนุกดี แก้บนขาด บอกหมด เทวดาฟ้าดินผีปู่ย่าตายาย เป็น
ประเพณีบอกละเอียด เครื่องสักการะก็มี การตั้งเก้าอี้พร้อมหมอน แล้วเอา
ธูปวางไว้โต๊ะจุดธูปเทียน และมีดอกไม้ใส่ไว้ในพาน

และผู้หญิง อายุ 50 ปี อ.บ้านลาด จ.เพชรบุรี เป็นเกษตรกร (ทำไร่) แก้ให้หลวงพ่
เทพนมขวด ได้กล่าวว่า

แม่ไม่สบาย เป็นโรคเบาหวาน ใจ เสดลดุดหลุดหล่น บนขอให้หาย หา
คณะนี้เป็นประจำ เชิญหลวงพ่อก่ แก้บนขาด ตัวตลกชื่อ ไอ้เกี้ยง กับ ไอ้
กบตลกดี นายหนังร้องเพลงดี ไร่สวย หนังเขามีกานทั้งปี ต้องหาล่วงหน้า
หาปีนี้ได้เล่นปีหน้า ไม่ต้องบอกให้เล่นเรื่องอะไร แต่ถ้าจะบอกให้เขาเล่น

ก็ได้หมด หนังสือเล่มนี้เป็นประจำ ส่วนมากก็จะหามาเก็บน หาละครเก็บน ก็เก็บไม่ขาด หนังสือเล่มอื่นก็เก็บไม่ขาด แต่ของคณะนี้เก็บขาด หนังสือเล่มนี้เชิญละเอียดเชิญเก่ง คนชอบ ถ้าใครบนเรื่องเข้าทำงานจะได้เข้าเยอะ บนให้หลวงพ่อช่วยให้ได้งาน หลวงพ่อชอบคณะนี้มาก บนเข้าหมอ เข้าครู เข้าทหาร หลานชายเป็นจำทหารอยู่สตึกไปสอบก็เข้าได้เลย การตั้งเครื่องสักการะก็มีเหล้า กล้วย หัวหมู หมูแผ่น ตั้งเก้าอี้พร้อม หมอนรม และดอกไม้รูปเทียน

นอกจากนี้ผู้หญิง อายุ 48 ปี อาชีพทำนา อ.เมือง จ.เพชรบุรี หามาหลายครั้งแล้ว ได้ทุกครั้ง ครั้งนี้บนเรื่องให้ลูกสาวสอบเข้าเรียนพยาบาลได้ ทำนาได้ข้าวดี หามาในราคา 3,500 บาท ได้กล่าวไว้ว่า

ที่เลือกคณะนี้ก็เพราะเก็บนบนขาด ดูจากวิธีทำการเก็บน จะให้เราเขียนชื่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เราจะบน เรากับเจ้าพ่อเจ้าบ้าน คอนยี่กอก ก็จะมีเทวดายิงลูกศรตัดสินบน แล้วก็มี การตัดต้นกล้วยให้ขาดเหมือนกับการตัดสินบนให้ขาดนั้นแหละ คณะนี้ทำดี บอกละเอียด เล่นสนุก ตั้งโต๊ะพร้อมเก้าอี้ มีรมทางไว้ตรงเก้าอี้ แล้วก็มีหมอน 1 ใบ แล้วก็จัดรูปเชิญเจ้าพ่อเจ้าบ้านคอนยี่กอกมาชมการแสดง

2) บนแล้วประสบความสำเร็จ โดยบนเฉพาะคณะนี้เท่านั้น บนคณะอื่นแล้วไม่ประสบความสำเร็จ จากการสัมภาษณ์ผู้บนหนังสือเล่มนี้ บางคนก็บอกบนสำเร็จ บางคนก็บอกบนไม่สำเร็จ ที่บนได้สำเร็จ เพราะบนหนังสือเล่มนี้ แต่ผู้ที่บนไม่สำเร็จ เพราะไปบนหนังสือเล่มอื่น อาจจะเชื่อใจของผู้นำจ้างหรืออะไรก็ได้ไม่ทราบได้ การบนประสบความสำเร็จก็คือ การที่ผู้นำจ้างได้ไปบนบานกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ตนเองนับถือ เช่น บนให้ลูกสอบเข้าทำงานได้ และพอลูกสอบได้ก็ถือว่าประสบความสำเร็จในการบน แล้วจึงนำหนังสือเล่มนี้มาเก็บน และต้องเป็นคณะที่ตนเองบนไว้ด้วย ถ้าเป็นคณะอื่น ก็อาจไม่ได้ดังความประสงค์ หรือที่เรียกว่า บนไม่สำเร็จ นั่นเอง ฉะนั้นที่ว่าบนสำเร็จกับบนไม่สำเร็จ แล้วแต่การตกลงกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์อย่างไร และดูจากที่ไปสัมภาษณ์ผู้นำจ้างมาก็คือ สิ่งที่จะนำมาแลกเปลี่ยน หรือนำมาเก็บน ก็ต้องเป็นหนังสือเล่มนี้เท่านั้น การบนบานจึงจะสำเร็จทั้งนี้เป็นความเชื่อส่วนบุคคลในจังหวัดเพชรบุรี แต่ตามที่สัมภาษณ์คนส่วนมาก ทั้งผู้นำจ้างทั้งผู้ชม ผู้ที่เคยจ้าง ส่วนมากต่างตอบว่า ถ้าบนด้วยหนังสือเล่มนี้แล้วจะได้ แต่คณะอื่นบนแล้วไม่ได้

ก็มีผู้จ้างบางราย เคยไปบนว่าถ้าได้ อย่างที่ร้องขอ ก็จะนำหนังสือมาแก้บน แต่ไม่ได้บอกว่าเป็นขณะนี้ คำร้องขอไม่ได้สมดังความประสงค์ของผู้ร้องขอ แต่ครั้งหลังไปบนกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ว่าถ้าได้สมดังประสงค์ ก็จะเอาหนังสือมาแสดงให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ดู ปรากฏว่า ได้จริง ก็เลยมีการบอกต่อ ๆ กันว่า ถ้าบนขณะนี้ จะได้ แต่ถ้าบนคนอื่น จะไม่ได้ ดังเช่นผู้หญิงอายุ 46 ปี เจ้าของร้านอินเตอร์เน็ต อ.บ้านลาด จ.เพชรบุรี ที่บนเรื่องขอให้ได้โชคลาภ ได้กล่าวไว้ว่า

บนให้เจ้าที่เจ้าทาง พูดว่าถ้าถูกหวยเป็นหมื่นจะเอาหนังสือมาเล่นให้ บังเอิญมันถูกก็เลยต้องเอาหนังสือมาแก้บน แต่ไม่ได้จัดรูปบนนะ เอาโต๊ะมาตั้ง กับเก้าอี้แล้วก็บอกให้เจ้าที่มาดู ที่เลือกหนังสือนี้ เพราะเขาเล่นสนุก ทันสมัย ปุ๋ย่ายายเชื่อก็เชื่อตาม แถวนี่มีคนหาหนังสือมาเล่นเป็นประจำ คิวแกละเยอะมาก ต้องหาข้ามปี ใครๆก็บอกให้ไปจ้างขณะนี้ ใครๆดูเขาก็ทำ งานแกละ 200 คืนต่อปีกว่าวันเป็นวันพระ แกร่งเสียงดี ไม่หยาบคาย

3) สิ่งศักดิ์สิทธิ์ชอบ (เจ้าพ่อชอบ เจ้าปู่ชอบ) เมื่อผู้จ้างได้บนบานกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ตนเองเคารพนับถือ ผู้จ้างมักจะรู้ว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ตนเองเคารพและนับถือนั้นชอบอะไร หรือที่เรียกว่าเอาใจเขามาใส่ใจเรา ถึงสิ่งศักดิ์สิทธิ์จะไม่มีรูปร่างให้เห็น แต่จากความรู้สึกที่ได้ไปสัมผัสกับผู้จ้างสามสิบกว่าราย ก็บอกตรงกันหลายคนว่า สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ตนเองนับถือนั้นชอบ อาจเป็นเพราะผู้จ้างได้จ้างหนังสือมาแล้วทำให้ผู้จ้างได้หรือสมหวังดังความตั้งใจ ตามที่ตนเองขอไว้ จึงมีความคิดว่า สิ่งศักดิ์สิทธิ์ชอบ จึงคลั่งคลั่งให้สิ่งที่ตนเองได้บนไว้สำเร็จ ตามคำขอ หรือตามที่บนบานไว้ ทำให้เจ้าพ่อ หรือเจ้าปู่เกิดความเห็นใจ เจ้าพ่อ เจ้าปู่ชอบหนังสือนี้ จึงได้อำนวยหรือบันดาลให้ผู้จ้างได้สิ่งที่ตัวเองมุ่งหวัง ดังเช่นผู้ชาย อายุ 56 ปี เป็นหมอดู อ.ท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี กล่าวไว้ว่า

ปู่ชอบขณะนี้คนเดียว ถ้าคนอื่นมานะ พ่อปู่ไม่ชอบ เงินก็ไม่เสียคาย หรือคายที่เราจ้างมาแล้วไม่มีผู้ดู มีมาคน 3 คน ถ้าขณะนี้มานะ 40-30 คนนะ เหลือเชื่อจริงๆ เจ้าอื่นมันคงแบบทันสมัยแล้วมั้ง มันเสียดีแล้วมันทันสมัย บอกให้ญาติก็ไม่ใช่ แต่ขณะนี้นะ การบอกกล่าวญาติก็ดีมากจะบอกเป็นชั่วโม่ง คนอื่นบอกไม่เป็น

เช่นเดียวกับผู้หญิง อายุ 65 ปี ชาว อ.เมือง จ.เพชรบุรี ได้กล่าวไว้ว่า

ขณะนี้หมู่บ้านอื่นไม่รู้ แต่ขณะนี้ไม่มีวันหยุดเลย เพราะหมู่บ้านนี้เขาชอบดูหนังขณะนี้กัน แต่ที่อื่นก็คงเหมือนกันเพราะว่าเขาไม่มีวันหยุดเลย นอกจากวันพระ ฉันทาล่วงหน้า 3 เดือน ที่หา 3 เดือนนี้เกือบไม่ได้ บังเอิญวันนั้นคนที่เขาหาไว้ขายกเลิก ก็เลยไปสวมรอยเขาได้ หามาถวายพ่อปู การบนก็แล้วแต่เราจะบนใครนะ พอเราได้สมปรารถนาเราก็กวาย แต่บ้านฉันนี้นับถือพ่อปู มีศาลที่บ้าน พ่อปูชอบขณะนี้ บนขณะนี้แล้วจะสำเร็จที่แรกเขาก็ไหว้ครูของเขา แล้วเขาก็ไหว้เจ้าที่เจ้าทาง พ่อปูเจ้าที่อะไรเขาก็ไหว้ของเขา แล้วถ้าเราบอกเล่ากับใครไว้ เขาก็ให้เราจดชื่ออย่างกับป้านี้ บอกกับพ่อปูไว้ เขาก็ให้จดชื่อพ่อปูลงไป แล้วเขาก็ร้องบอก หนึ่งตระกูลเขามีมาตั้งแต่ก่อนป่าเกิดอีก มีมาเป็น 100 ปีแล้วตั้งแต่ปู่ย่าตายาย ถ้าหากว่าเราแก้บนนะ เราก็มีสาลเพียงดาแล้วก็มีผ้าขาวปูที่ชั้นบนเป็นที่นั่งของพ่อปู เชิญพ่อปูมาประทับดู แล้วข้างล่างเราก็กว้างของ แล้วเราก็มียอมให้พ่อปูฟังลูกหนึ่ง ร่มกางไว้คันหนึ่ง เรื่องแก้บน ถ้านบนหนึ่งตระกูลนะ เราไม่ต้องมีเครื่องสังเวย เราก็มียะน้ำแล้วก็ดอกไม้มารูปเทียน ถ้าเราจะเลี้ยงพ่อปูด้วย เราต้องเลี้ยงตอนกลางวัน ต้องมีของเลี้ยง แต่ตอนกลางคืนจะไม่มี ขณะนี้เขาเล่นดินะ มีหลายเรื่องเขาร้องเป็นลิเก ร้องเป็นหนังแก้บน แลวนี่ก็มีอยู่เรื่อยๆ ที่แก้กับพ่อปูเพราะว่าพ่อปูชอบหนึ่งตระกูล ชอบพวงมาลัย มันก็แล้วแต่ละที่ว่าตรงไหนสิ่งศักดิ์สิทธิ์จะชอบอะไร อย่างพ่อวัดเรียงคอยชอบขนมจินน้ำยา ขณะนี้ที่รู้จากปากต่อปากมีคนเขาหาคนนั้นที่ว่าดี คนโน้นที่ว่าดี เมื่อก่อนแก้เป็นทหาร ขณะนี้เขาไม่เล่นวันพระกับวันเข้าพรรษา เพราะเขาเชื่อว่าแก้บนไม่ขาด

เช่นเดียวกับผู้หญิง อายุ 50 ปี อ.เมือง จ.เพชรบุรี อาชีพแม่บ้าน แก้บนเกี่ยวกับเรื่องการเงิน ประสบผลสำเร็จเรื่องเงิน ไม่ใช่เรื่องถูกหวย แต่สำเร็จด้วยการทำมาหากิน แก้บนให้ศาลประจำหมู่บ้าน ศาลพ่อปู่เกตุ พ่อปู่พวงมาลัย พ่อปู่พวงมะโหด พ่อปู่แก้ว (ปู่เกตุกับปู่แก้วเป็นองค์เดียวกัน) ได้กล่าวว่า

ที่หาขณะนี้เพราะว่า เมื่อ 4 ปีที่แล้ว เคยหามา 1 ครั้ง ก็เรื่องการเงินนี้แหละ ก็เลยติดใจ คุณพ่อชอบแนวของขณะนี้ เชิงการร้องดี ชอบเป็นส่วนตัว คุณพ่อเขาไม่ชอบของสมัยใหม่ ชอบของพื้นบ้าน เราอยากถวายหนึ่งตระกูลให้

ท่าน เราก็นั่งไว้ เพราะคนเก่า ๆ เขาบอกว่า ถ้านั่งหนังตะลุงแล้วจะสำเร็จ มันจะเป็นส่วนพิเศษอะไรก็ไม่สามารถจะรู้ได้เหมือนกัน แต่ผู้จ้างก็ประสบผลสำเร็จ ลูกชายเข้างานประจำ ตอนแรกก็ต้องไปฝึกชุดท้อ ชุดน้ำก่อน แต่พอทำวันเดียวก็กลับมาบ้านมาร้องให้ว่า จะไม่ไปทำงานอีก จะทำวันนี้วันเดียว พรุ่งนี้ไม่ไปอีกแล้ว ทำอย่างไรก็ไม่ไป กล่อมแล้วกล่อมอีก ก็ไม่ไป ผู้จ้างก็เลยยกมือบอกคุณพ่อนี้แหละ บอกว่าอย่างไร ๆ ขอให้คิดจิตใจ ให้ลูกชายไปทำงานด้วยนะ อย่าให้เขาหยุด ให้ไปทำงานได้เข้าบรรจุ พรุ่งเช้าลูกชายก็ลุกขึ้น แต่งตัวไปทำงาน ก็เหมือนกับท่านเจ้าพ่อช่วยจริง ๆ จากที่พูดลูกก็ไม่คล้อยตาม แต่ตอนนี้ก็ได้บรรจุมา 7-8 ปีแล้ว คนเขาหาหนังตะลุงกันน้อยมาก หาเพื่อถวายพ่อปู่ พ่อปู่ชอบหนังตะลุงขณะนี้ หนังตะลุงขณะนี้บอกละเอียด ชอบเวลาเชิญเจ้าและเวลาให้ศีลให้พรละเอียด เหมือนกับเราได้พรอันนั้นด้วย ค่าหมาแสดง 4100 บาท ไม่ได้เลี้ยงอาหาร ถ้าเลี้ยงอาหารด้วยก็คงจะลงประมาณ 100 – 200 บาท มาครั้งที่แล้วเคยเลี้ยงอาหาร แต่ครั้งนี้ไม่ได้เลี้ยงอาหาร 4100 บาท พอเข้าพรรษา จะไม่มีหนังตะลุงแก้บน

เช่นเดียวกับผู้หญิงอายุ 56 ปี อ.ท่ายาง จ.เพชรบุรี ที่หามาเล่นประจำในวันที่ 26 เมษายน ของทุกปี หามาแก้บนเรื่องลูกสาวสอบพยาบาลได้ หามา 5 ปีแล้ว ได้กล่าวไว้ว่า

ก่อนลูกสาวจะสอบได้พยาบาลไปบนพ่อโกเอน ถ้าสอบได้จะหาหนังตะลุงให้ดูทุกปี ผลสอบได้เข้าเรียนพยาบาลทหารบกพระมงกุฎ ตอนนี้ลูกสาวก็ทำงานอยู่ลพบุรี รพ.อานันท์มหิตล ต้องแก้บนวันที่ 26 เมษายนของทุกปี ตลอดไป ที่เลือกหนังตะลุงนี้ก็เพราะพ่อโกเอนชอบขณะนี้ ตั้งโรงที่หน้าบ้าน ตั้งเครื่องบูชา ก็มีหัวหมู เหล้า ไก่ ทำให้ทุกปี หนังตะลุงขณะนี้เล่นดี ตลกดี ชอบตอนเชิญเจ้า เหมาะดี แก้บนขาด เขาตัดต้นกล้วยขาด ก็คือ เขาได้ตัดสินบนขาดแล้ว ร้องดี เพราะนายหนังเป็นนักร้องเก่า เสียงเกด

4) สอดแทรกการเมือง การแสดงทุกชนิด ล้วนแต่จะหาสิ่งที่ทุกคนชอบ และดึงดูดความสนใจของคนดู ไม่ใช่แต่เฉพาะภาพยนตร์ ดิเก โขนละครเท่านั้น หนังตะลุงยังสามารถนำเรื่องที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน มาถ่ายทอดให้ผู้ชมได้ดู และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างคนดูกับนายหนัง

โดยเฉพาะเรื่องการเมือง เพราะในปัจจุบันข่าวสารบ้านเมือง ยังมีให้ดูให้รู้กันทุกวัน นายหนังจะใช้ความสามารถในการเล่นตัวหนังผ่านมายังผู้ชม โดยการเปิดประเด็นจากข่าวสาร หรือหนังสือพิมพ์ มาบอกเล่าให้ผู้ชมได้ฟัง และได้คิดชวนติดตาม ผ่านการแสดงหนังตะลุง ดังเช่นผู้ชายอายุ 56 ปี เป็นหมออุ.ท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี ได้กล่าวถึงการเล่นหนังตะลุงที่สอดแทรกเรื่องการเมืองไว้ว่า

ถ้าคนดูชอบ คนก็อยากหามา หามาแล้วถ้าไม่มีคนดูเสียความรู้สึก หามาก็ไม่แพง 3,500 – 4,000 บาท ค่าครุค่าเรียนเข้าด้วย พูดเรื่องการเมืองก็เก่ง แต่ปู่ก็ตัดใจอยู่ว่าปู่มาหาหลายคณะ แพงไม่ว่า แต่มันไม่มีคนดู ไม่เหมือนคณะนี้นะ คนดูเพียบเลย ไม่เชื่อก็ลองหาไปสิจะได้รู้ มีหนังกลางแปลงมาฉายก็ไม่มีคนไปดู แต่หนังตะลุงคณะนี้ไปแสดงคนดูเต็มเลย มาเต็มสนามเลยไม่รู้มาจากไหน คณะนี้เขาสะกดจิตใจคนได้ เขารู้จักใจคนว่าคณะนี้ชอบยังงี้ คนนั้นชอบยังงี้

เช่นเดียวกับผู้ชายอายุ 62 ปี อาชีพทำไร่ อ.เมือง จ.เพชรบุรี ได้กล่าวว่า

ตอนแรกไม่เคยเชื่อเรื่องนี้ คนในหมู่บ้านแนะนำให้ทดลองขอลูกก็ได้จริงๆ บนมาแล้วหลายครั้ง ส่วนมากจะบนเกี่ยวกับการขายผลผลิตทางการเกษตร บนให้ขายเผือกได้กำไรเยอะ บนไว้ว่าให้ขายได้สักสามแสน แต่ขายได้ตั้ง 500,000 บาท แต่ครั้งนี้นบนให้ลูกสาวได้งาน และลูกชายแต่งงานได้ ก็ได้ทั้ง 2 คน หาข้าวปี หามา 4 ครั้ง จ้างมาในราคา 4,100 ไม่เลี้ยงข้าว แก้วบนศาลประจำหมู่บ้าน พ่อปู่เกตุ พ่อปู่แก้ว พ่อปู่พวงมาลัย พ่อปู่พวงมะโหด คนดูชอบราคาก็ไม่แพง แก้วบนขาด บอกละเอียด ตัวตลกเล่นได้สนุกสนาน เรื่องกระซิบ มีสอดแทรกการเมือง เคยดูมาตั้งแต่เด็กๆ ชอบตรงเอาสรมาตัดลิ้นบน ไม่มีอะไรถวายนอกจากตั้งโต๊ะเก้าอี้แล้วจุดธูปเทียนดอกไม้

5) จัปวิถีชีวิตของชาวบ้านมาเล่น นี่เป็นกลเม็ดในการดึงดูดใจผู้ชม คือทำให้ผู้ชมมีส่วนร่วมในการแสดง โดยเอาวิถีชีวิตของชาวบ้านมาเล่นด้วยกันกับการเชิดหนัง เช่น เล่นเกี่ยวกับชีวิตของแม่ค้า พ่อค้า คนขี่เมา หรือนักการเมืองท้องถิ่น นายหนังก็ต้องใช้ปฏิภาณไหวพริบ เอาเรื่องที่รู้มาเล่นในเนื้อเรื่องให้ได้ ยกตัวอย่างเช่น มีแม่ค้าคนหนึ่งในหมู่บ้านนั้นเป็นคนมีเมตตา นายหนังก็จะนำมาร้องในบทร้อง ซึ่งทุกคนก็รู้จักแม่ค้าคนนี้ดี หรือเรื่องข่าวสารต่าง ๆ ก็จะนำมาร้องให้

ผู้ชมได้รู้ถึงข่าวราชการ ซึ่งบางคนที่ไม่ได้ดูข่าวก็จะได้ทราบข่าวสารต่าง ๆ หรืออาจเป็นเรื่องการทำมาหากินของชุมชนนั้นก็นำมาแลกเปลี่ยนความกตเวทิตะหว่างนายหนังกับวิถีชีวิตของชาวบ้าน ดังเช่นผู้ชายอายุ 50 ปี อ.ท่ายาง จ.เพชรบุรี ประกอบอาชีพทำไร่ บนให้ได้ผลผลิตการเกษตรดี และเจ็บป่วยหาย ได้กล่าวไว้ว่า

ผมเกิดมาก็มีแล้ว หนังตะลุงแก้บน เมื่อก่อนมีหนังครูลาก เดินหนังดี แต่สมัยนี้การแสดงเหมือนมีการพัฒนาขึ้นมา ประยุกต์ โสเทศ อะไรอย่างนี้เอาแบบพื้นบ้าน แล้วก็มีสาระเล็กๆน้อยๆของเขา และคนแถวนี้เขาชอบเอามาเล่นแก้บน คนดูก็ชอบดูนะ ขณะนี้ดูแบบไม่มีถ้อยเลยแหละ คือดูกันไม่ยอมหนีว่าจิ้นเถอะ จนกว่าหนังจะเลิก เสียงแกลไม่ตก แต่แกลจะเล่นแบบหนังตะลุงสมัยก่อน แกลเดินไม่เป็นกลอนอะไรอย่างนี้ ใช้ดันร้องไปเรื่อย จับเอาเรื่องราวในท้องถื่นมาร้องมาเล่น หนังสมัยก่อนเขาร้องเป็นกลอนไปเรื่อยเป็นเรื่องเป็นราว สมัยนี้เขาจะเน้นตลก แต่ถ้าเล่นเป็นเรื่องเป็นราวแบบสมัยก่อน คนก็อาจไม่ชอบก็เป็นได้ เลยตัดออก แต่ครูลากเขาเดินกลอนเก่งนะ อันนี้เรื่องจริง เมื่อก่อน 5-6 ปี ลูกน้องของหนังคนนี้นะ เขาว่าเล่นมาสามเดือนไม่ได้หยุดเลย หยุดแต่วันพระกับเข้าพรรษา ก็ยังไม่เชื่อนะว่าหนังตะลุงอะไรจะมีทุกคืน แต่พอที่บ้านมีคนแก่ เขาไม่สบาย เขาก็บ่น เขาก็อยากจะดู เราก็ก็นำไปหาให้แกล 3-4 เดือนถึงจะได้ จะเอาหนังกลางแปลงมาก็ไม่มีคนมาดูนะ มันดูโทรทัศน์สบายกว่า เพราะโทรทัศน์มันมีให้ดูอยู่แล้วหนังตะลุงไม่ใช่จะสนุกทุกคณะนะ เรากับเจ้าพ่อไว้ แกลก็แก้ให้เป็นกลอนเลย เทวดาด้วย พ่อโน้นพ่อนี้ แกลแก้บนให้หมดเลย แกลบอกเลียดถ้าบอกว่าเรากับเจ้าพ่อองค์ไหนไว้ แกลก็จะจดแล้วแกลก็จะเรียงตามนั้นทั้งหมดเลย ถ้าไม่ได้บอก แกลก็จะร้องแก้บนให้ แล้วแกลก็จะเอาสรมาตัดสินบนให้ขาด

เช่นเดียวกับผู้ชาย อายุ 54 ปี ข้าราชการครู อ.ท่ายาง จ.เพชรบุรี ได้กล่าวถึงการแสดงของหนังตะลุงคณะนี้ว่า

เคยหามาหลายหนแล้ว ความเชื่อเพื่อช่วยให้เกิดความสบายใจเป็นหลัก ก่อนที่พ่อจะบรรจุครูแม่ผมก็บ่นให้พ่อ พ่อก็ได้ แต่พอมมาถึงลูกผม ผมก็บ่นบ้าง บนให้ลูกจบวิศวกรรมไฟฟ้า เขาก็เรียนจบ มันเป็นเรื่องกำลังใจจริงๆ

หนังตะลุงคณะนี้เล่นเป็นเรื่องเป็นราว แต่มายุคภาพยนตร์ หนังตะลุงไม่มีคนดู แต่ผมคิดว่าหนังตะลุงคณะนี้เขามีเทคนิค เขาใช้กลวิธีเหมือนครูสอนเด็ก หาวิธีอย่างไรที่จะให้เด็กสนใจ การเล่นเป็นเรื่องราว คนดูบางคนก็ชอบดู คนแก่ๆเขาจะชอบดู การประยুক্তหนังตะลุงคณะนี้ เขาเล่นไปตามตลาด ซึ่งในช่วงนี้ภาวะเศรษฐกิจกำลังแย่ คนเครียด ทำยังงี้ไม่ให้คนเขาเครียด ก็เล่นในเชิงตลกเชิงตลาด การเล่นก็ปรับเอาสภาพปัจจุบันมาเล่น เช่น การเมืองในปัจจุบัน นี่เป็นวิธีการเล่นของคณะนี้ และอีกอย่างหนึ่ง ถ้าอย่างมาเล่นบ้านผม เขาก็จะรู้ว่าผมชอบอะไร อย่างไร คนแถวบ้านผมมีคนชอบกินเหล้ามาหาผม เขาก็จะจับเอาคนประเภทนี้มาเล่น เพราะทำให้มันตลกสำหรับคนที่อยู่ที่นี่ ให้อ่านว่าคนคนนี้เป็นอย่างไร เขาก็หาเทคนิค คนก็จะสนใจ ไม่ไร้สาระ การดำเนินเรื่องก็จะดำเนินเรื่องไป แต่จะเน้นตลกเพื่อคลายเครียด และคนดูก็จะสนุกสนาน คนก็ชอบ คนก็ติด ผมชอบหนังตะลุงคณะนี้เพราะถูกใจเรา เราชอบ ชาวบ้านก็ชอบ เด็กดูได้ ไม่ลามก เล่นเร็วจะไม่เล่นดึก ผมหาแพง หนังคณะนี้ตลาด เขาเล่นเป็น เขาดูตลาด ราคาจำง่าย 4000 บาท ผมก็หาคณะนี้มาตลอด ต้องหาข้ามปี ไม่เคยหาต่ำกว่า 4 เดือนเลย ผมบนเจ้าพ่อหล่อทอง ปู่ศาลเจ้า เจ้าพ่อป่าใหญ่ คือจัดงานที่นี่แต่อธิษฐานถึงที่โน่น การตั้งโต๊ะผมก็ถามเขาว่าทำอย่างไร เขาก็บอกให้เอาหัวหมู ไก่ น้ำแกวหนึ่ง แก้วอีรัมกาง จุฑารูปเทียน

เช่นเดียวกัน ผู้ชายอายุ 60 ปี อาชีพทำไร่ อ.เมือง จ.เพชรบุรี ก็ได้หาหนังตะลุงคณะนี้มาเล่นเป็นประจำ ซึ่งหาได้ในราคา 3,800 บาท ได้กล่าวว่า

คนที่มาดูเขาชอบ คนติดเขอะ บอกละเอียด แก่บนขาด เล่นดี มีคติสอนใจดี แก่ชอบเอาคนในหมู่บ้านมาเล่นในหนังด้วย วิธีการตัดสินบนของแกใช้ได้ มีการยิงศรแล้วก็มีกรณีกกระดาศที่เราเขียนชื่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้แก วันนั้นบนพ่อเจ้าบ้านคอนยี่ออก แล้วแกก็ตัดต้นกล้วย หน้าโรงหนังเราก็จัดตั้งโต๊ะ แกอีรัม กระถางรูป ดอกไม้ เทียน เหล้า 1 ขวด ไก่ 1 ตัว หัวหมู 1 หัว ที่บนไว้ก็คือขอหลานแฝด และก็ได้หลานชายแฝดจริงๆด้วย โชคดีมาก

นอกจากนี้ผู้ชาย อายุ 53 ปี รับราชการตำรวจ อ.ท่ายาง จ.เพชรบุรี ได้กล่าวว่า

หนังตะลุงขณะนี้แสดงดีมาก มีการสอดแทรกเรื่องราวข่าวสารบ้านเมือง มีชื่อเสียงระดับแนวหน้าของจังหวัดเพชรบุรี การร้องดี ตัวหนังก็สวย หามา 2-3 ครั้งแล้ว ครั้งนี้เป็นครั้งที่ 3 คนที่นั่นเขาก็ทำมาหากิน อยากกินคืออยู่ดีก็มีการบน ส่วนมากเขาจะบนหนังตะลุง หัวหมูหัวหนึ่งแล้วก็เหล้า 1 ไห ที่บ้านจะบน หลวงพ่อเขาใหญ่ คุณพ่อเสือโรงปูน หลวงพ่อไฟฉาย ต้นกร่าง ทำหมูป้าน เขาจะบนด้วยหนังตะลุง วันนั้นบนเพราะว่าทำมาค้าขึ้น ได้ผลกำไรดี ปลุกผลไม้หวังว่าจะได้สัก 3 แสน ถ้าได้ก็จะเอาหนังตะลุงมาแก้บน และพอได้จริงๆแล้ว เราต้องแก้บน เห็นหนังตะลุงแก้บนนานแล้ว ตั้งแต่หนังครูเจริญกับครูลาด เขาจะเป็นเพื่อนกัน เขาเชิดหนังตะลุง เขาจะเชิดด้วยกัน 2 คน แต่ก่อนมันไม่ได้มีหลายคณะหรือคณะ ครูเจริญกับครูลาดเขาเรียกหนังครูลาดกับครูเจริญ สองคนนี้เขาแสดงขนาดว่าร้องกันจนไอเป็นเลือดเลย คือ ร้องได้กันนะ กลอนเขาจะเก่งมาก ทันสมัย หนังตะลุงสมัยนี้ยังสู้แต่ก่อนไม่ได้ หมายถึงการร้องนะ เดิมนี่คณะหนังตะลุงเมืองเพชรบุรีมีมากหลายคณะ โดยเฉพาะที่อำเภอบ้านลาด หนังตะลุงคณะนี้ต้องจองเขาล่วงหน้าหลายเดือน เพราะคณะนี้เขามีชื่อ งานเขาก็เต็ม คณะที่ไม่ดังมีเยอะแต่คณะนี้จัดอยู่ในประเภทแนวหน้า คืนนี้จ้างมา 3,500 บาท ส่วนคณะอื่นก็มี 3,000 บาท คณะนี้ร้องดี ทันสมัย มีกลอนร้อง บางทีร้องข่าวสารบ้านเมืองให้ฟังด้วย เล่นตลกดี มันไม่เหมือนหนังตะลุงทางใต้ หนังตะลุงทางใต้เขาวัดกันที่หนังตัวใหญ่ มีดนตรีสากลใส่ด้วย หนังเพชรบุรีเขาจะใช้ภาษาท้องถิ่น ภาษาบ้านลาด ภาษาเพชรบุรี เขาจะพูดเหนือ เขาเรียกพูดบ้านนอกแต่เดิวนี่จะพูดภาษาเพชรบุรีที่ออกกลางๆแล้ว เครื่องบูชามีหัวหมู 2 หัว เหล้า 2 ขวด

6) **เสียงดีบอกละเอียด** คือผู้ว่าจ้างหนังได้ตกลงกับนายหนังให้ร้องแก้บน โดยผู้จ้างเขียนชื่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ตนเองได้บนไว้ลงในแผ่นกระดาษ แล้วนำมาให้นายหนังร้องแก้บน นายหนังของคณะ ว.รวมศิลป์จะสามารถร้องบทกลอนที่แก้บนกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ได้หมดทุกองค์คือได้ครบทั้งหมด แม้แต่องค์ที่ตัวผู้จ้างเองไม่ได้บน นายหนังก็ร้องให้ตลอด นี่เองที่ผู้จ้างหนังพูดกันปากต่อปากว่า นายหนังคณะนี้บอกได้ละเอียด และนอกจากนี้ เนื่องจากนายหนังคณะนี้รับราชการ ได้ทำงานเกี่ยวกับชุมชน ได้ออกพื้นที่ในงานชุมชนสัมพันธ์ จึงเข้าใจชาวบ้านได้ดี การร้องการเล่น

ตลอดจนน้ำเสียงก็ไพเราะ เสียงมีเสน่ห์ เข้าบทเข้ากลอน ร้องเพลงได้น่าฟัง ผู้จ้างหนังจึงชอบและก็พูดต่อกันไปว่า ขณะนี้ร้องดี เสียงดี บอกก็ละเอียด ดังเช่น ผู้ว่าจ้างชายรายหนึ่งกล่าวว่า

พ่อปู่ชอบขณะนี้คนเดียว ถ้าคนอื่นมานะ พ่อปู่ไม่ชอบ เงินก็ไม่เสียคาย
หรือเสียคายที่เราจ้างมาแล้วไม่มีผู้ดู มีมาคน 3 คน ถ้าขณะนี้มานะ 40-30
คนนะ เหลือเชื่อจริงๆ เจ้าอื่นมันคงแบบทันสมัยแล้วมั้ง มันเสียงดีแล้วมัน
ทันสมัย บอกให้ญาติก็ไม่เป็น แต่ขณะนี้ละ การบอกกล่าวญาติก็ดีมาก จะ
บอกเป็นชั่วโมง คนอื่นบอกไม่เป็น

เช่นเดียวกับผู้ชายอายุ 59 ปี อ.ท่ายาง จ.เพชรบุรี อาชีพทำไร่ หามาเก็บหนังเรื่องขอให้
ได้ผลผลิตเพื่อปริมาณมากๆ บนไว้กับหลวงพ่อเขาใหญ่ หลวงพ่อทับทิม ได้กล่าวเกี่ยวกับการเล่น
ของขณะนี้ไว้ว่า

ทุกวันนี้ทำอะไรก็จะระลึกถึงท่านเสมอ แม้แต่ไปไหนๆก็จะนึกถึงท่าน
เสมอ บนก็ครั้งก็ครั้งก็สำเร็จทุกครั้ง โดยเฉพาะปีนี้ขายได้เยอะได้เงิน
มากกว่าที่ขอไว้ ขอไว้ 2 แสนได้ตั้ง 4 แสน ที่เลือกหนังตะลุงขณะนี้ก็
เพราะว่าคนชอบดู ถ้าเอามาเล่นเมื่อไหร่คนมาดูเยอะประมาณ 50-60 คน
เก็บบนก็ขาด แทบอกละเอียดมาก บอกให้ทุกหลวงพ่อเลย เสียงร้องก็
ไพเราะ ตัวตลกเล่นสนุกดี เอาคนในพื้นที่มาเล่นด้วย ตัวหนังสวยงามดี เนื้อ
เรื่องกระชับไม่เยิ่นเย้อ มีคติสอนใจ เครื่องเก็บบนก็มีการตั้งโต๊ะ ตั้งเก้าอี้
พร้อมหมอน แล้วเอาร่มกางไว้ข้างเก้าอี้ ที่โต๊ะก็มีรูป เทียน น้ำเปล่า แล้วก็
เหล้า 1 ขวด หามาเล่นตั้งแต่ปีที่แล้วเพิ่งได้มาเล่นปีนี้

ส่วนผู้ชายอายุ 56 ปี เป็นหมอดู อ.ท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี ได้กล่าวไว้ว่า

นายหนังขณะนี้เครื่องแค้นสดเลย บอกละเอียด ญาติตาบัว ญาติตาไฟ
ญาติตาพิพย์ ญาติแต่ละองค์ แต่ว่าเป็นกลอนดีมากเลยนะ แล้วคาถาณะ สหะ
เมหะ แกก็มีกลอนของแก ภูปะนุ ภูประณี หายปีละครั้ง คนที่วิวาห์ คว้า
หาย ลูกหายก็ลองบนดูสิ แต่ต้องวันพระวันอื่นทำไม่ได้ แกได้หมด

เช่นเดียวกับผู้ชายอายุ 53 ปี อ.ท่ายาง จ.เพชรบุรี ทำงานก่อสร้าง บนครูอาจารย์ พระปิยะมหาราช กรมหลวงชุมพร ตีบ้านผีเรือน และได้หาหนังตะลุงคณะนี้ไว้ข้ามปี กล่าวว่า

เขียนชื่อเจ้าพ่อให้นายหนัง นายหนังก็จะบอกแก้บนให้ครบหมด แก้วขาด มันเป็นความเชื่อ มันค่อนข้างจะโบราณ ความเชื่อใครความเชื่อมัน หนังเราจะหาปีนี้ได้เลย ต้องหาข้ามปี หาแก้บนเรื่องขอให้ได้งานตลอดทั้งปี จะมีหนังตะลุงให้ดู ก็ขอไปเรื่อย ๆ ไม่เป็นละครชาตรี ไม่เป็นหนังกลางแปลง เพราะว่า ถ้าเกี่ยวกับช่างต้องหนังตะลุง เคยดูหนังตะลุงมาตั้งแต่เด็ก ทุกวันนี้ไม่ได้เอาเข้าอื่น เอาคณะนี้คณะเดียว เพราะบอกท่านไว้ คณะนี้เล่นสนุกบอกละเอียด นายหนังเขาจะบอกให้หมด เขาแค่ถามว่าจะบอกใครบ้าง เราก็เขียนให้เขา นายหนังเขาก็บอกให้หมด สามารถโยงเป็นกลอนหนังตะลุงคณะนี้เล่นดีมาก มีการตั้งโต๊ะ เก้าอี้ พร้อมหมอนมีรม 1 คัน กลางโต๊ะมีกระถางรูป เทียน 1 ต้น พร้อมดอกไม้ใส่พาน ราคาจ้าง 3,500 บาท (ผู้จ้างมีความคุ้นเคยกับนายหนังตะลุง)

นอกจากนี้ผู้หญิง อายุ 46 ปี เป็นสมาชิก อบต. อ.ท่ายาง จ.เพชรบุรี บนให้พ่อหายป่วย ได้กล่าวว่า

พ่อแกนอนปวดหลังแล้วก็ปวดหัว ลูกไม่ขึ้นมาเป็นเดือนแล้ว ก็เลยไปบนหลวงพ่อบุญเจ้าที่เจ้าทาง ถ้าหากพ่อบุญหายป่วยก็จะเอาหนังตะลุงคณะนี้มาให้ท่านดู อาทิตย์ที่แล้วพ่อแกก็ลุกเดินได้อย่างปาฏิหาริย์ บนไว้ 4-5 เดือนแล้วนะ แก่เดินไปตลาดได้เหมือนแกไม่เคยป่วยเลย ที่จ้างคณะนี้ก็เพราะเพื่อนบ้านเขาแนะนำว่าหลวงพ่อบุญท่านชอบ เคยดูอยู่ 2-3 ครั้ง เขาบอกคณะนี้แก้บนขาด บอกละเอียด จ้างมาในราคา 3,800 บาท มีของถวายท่านด้วย จัดโต๊ะ เก้าอี้ ดอกไม้รูปเทียน หัวหมู 9 หัว เหล้าแดง 1 ขวด น้ำเปล่า 1 ขวด

7) เล่นกระชับไม่ยืดยาว โดยปกติการเล่นและมหรสพต่าง ๆ โดยเฉพาะละครทีวี ถ้ามีผู้ชมชอบหรือคิดใจ ก็จะมีการต่อรองให้ยาวออกไปให้ผู้ชมได้ติดตาม เช่นมีภาคหนึ่ง สอง สาม เป็นต้น แต่การแสดงหนังตะลุงคณะนี้จะไม่เล่นยืดเยื้อจนน่ารำคาญ จะเล่นเฉพาะที่จำเป็น เช่น ไหว้ครูเสร็จก็ตัดสินใจจบ แล้วรำถวาย เมื่อเข้าเรื่องหรือที่เรียกว่าดำเนินเรื่องแล้วก็จบ ผู้จ้างจะใช้คำว่า คณะ

นี้เล่นกระชั้นนั่นเอง ดังที่ผู้หญิง อายุ 50 ปี ทำสวน อ.ท่ายาง จ.เพชรบุรี ที่ประสบผลสำเร็จตามที่ขอ แล้วจ้างคณะนี้มาเก็บนได้กล่าวว่า

แกล่อยู่ตลอดทั้งปีทั้งชาติ หากี่หาข้ามปี ข้ามปีกันทั้งนั้นแหละ เอามาเล่น ตรงหน้าบ้าน ชอบคณะนี้แกล่เล่นดี เล่นเร็วด้วย เล่นไม่น่าเบื่อ ไม่ยึดเชื้อเสียงเพราะ เขามีลูกเล่นดี ไม่เล่นแบบโบราณเกินไป เป็นการบันเทิงแล้วสำเร็จ แต่อย่าให้บอกเลยว่าเรื่องอะไร มีเก้าอี้ มีร่ม มีหมอน มีน้ำมีเหล้า มีหัวหมู ด้วย จ้างมาทุกปี จองข้ามปีตลอดเลย บนกับเจ้าที่เจ้าทาง คณะนี้คนเต็มไปหมด แล้วไม่ค่อยหนีกัน แถ่นี่เขาจ้างคนนี้หมดเลย คณะอื่นมีคนมาดู 4-5 คน คณะนี้มีคนดูเป็นร้อยๆ ต่างกันมาก คนหัวเราะตลอด เล่นทุ่มหนึ่ง แกล่มีลูกตก มีลูกเหยกับคนดู พุดคนเดียวให้คนตกได้ เสียงไม่มีแห้งเลย แล้วเรื่องได้สะคือจะไม่มีเลย เล่นแบบพื้นๆ มีตลกมาโชว์ คณะอื่นคนหนีกลับบ้านหมด คณะนี้คนนั่งดูจนเลิก

เช่นเดียวกับผู้ชายอายุ 46 ปี อาชีพรับราชการทหาร อ.ท่ายาง จ.เพชรบุรี ได้กล่าวว่า

หามาเล่นเป็นครั้งแรก แต่ทำให้คนอื่น 3 ครั้งแล้ว หาเก็บเงินเข้าพ่อหอมทุ่ง เรื่องเกษตรกรรม ผลผลิตดี นาได้ข้าวเยอะ ขายได้เงินเยอะ หามาในราคา 3,500 บาท คณะนี้เก็บเงินขาด บอกละเอียด เสียงดี ร้องเพลงได้ไพเราะ ราสวย ตัวตลกเล่นได้สนุกสนาน เรื่องที่เล่นก็กระชับ ไม่เยิ่นเย้อ มีคติข้อคิดสอนใจ สอดแทรกเรื่องคนในหมู่บ้านมาเล่น มีเรื่องการเมืองเล่นด้วย สนุกดี มีมนุษยสัมพันธ์ดี เป็นกันเอง ไม่ต้องจัดเครื่องถวายอะไร นอกจากโต๊ะ 1 ตัว เก้าอี้ 1 ตัว ดอกไม้รูปเทียน และจุดธูปเทียนทำมาดุนั่งตะลุงแล้วนั่งตะลุงก็จะทำการเก็บเงินโดยการยิงศร นึกกระดาก แล้วก็ตัดต้นกล้วยก็ถือว่าสินบนได้ขาดแค้นแล้ว

8) ตัวตลกเล่นดี ตลกกับนั่งตะลุง นับว่าเป็นของคู่กัน ไม่ว่าจะเป็นภาพยนตร์ ละครเวที โขน ลิเก การแสดงเกือบทุกประเภท ล้วนมีตลกเข้ามาแทรกอยู่ด้วยเสมอ เพราะตลกถือว่าเป็นการแสดงที่ทำให้คนดูสนุกสนาน คลายเครียดให้ผู้ชม นอกจากตลกจะทำให้ผู้คนสนุกสนานแล้ว ตลกยังเป็นอาชีพอีกอาชีพหนึ่งที่ทำรายได้ให้ผู้แสดงตลกอย่างไม่น่าเชื่อ ตลกมีทั้งตลกหยาบคาย

ตกลงสภาพ โดยเฉพาะตกลงในหนังสือจะลง ก็จะอยู่ที่คนพากย์ หรือนายโรงที่จะใช้การมคมคายใช้บทกลอน การร้องบทกลอน ทำให้ผู้ชมสนุกสนาน ผู้พากย์ต้องใช้ปฏิภาณไหวพริบ ลูกล่อลูกชน ทำให้คนดูติดอกติดใจ ตกลงในหนังสือจะลงขณะนี้ 2 ตัว คือ ไอ้เกลี้ยง กับ ไอ้กบ รูปร่างตัวตกลงส่วนมากจะไม่ค่อยสมประกอบเท่าไร ไอ้เกลี้ยง ก้นจะกระดก ส่วนไอ้กบ มือจะใหญ่ จะเป็นลักษณะเฉพาะสำหรับตัวตกลงของขณะนี้ ตกลงจะเป็นคาราสุโรง และลักษณะสำคัญของตัวตกลงขณะนี้ก็อีกอย่างก็คือ ไอ้เกลี้ยง เสียงพูดจะเป็นเสียงอยู่ในลำคอ มีลักษณะนิสัยขี้โกง แกรมยังไม่สู้คน ชอบหลบหลีก ส่วนไอ้กบ หนังสือคำ มีฝ่ามือใหญ่ นุ่งโสร่งสีแดง เสียงพูดจริงจัง ไม่ยอมแพ้ใครง่าย ๆ แต่ละคณะจะมีตัวตกลงทุกคณะ ถือเป็นจุดเด่นของแต่ละคณะ คณะนี้ตกลงจะอหิชาชัยดี เล่นดี ไม่มีพูดลามก ทำให้ผู้ว่าจ้าง ตลอดทั้งสิ่งศักดิ์สิทธิ์ก็ชอบ ดังเช่นผู้หญิงอายุ 60 ปี เป็นข้าราชการบำนาญ อยู่ที่ อ.ท่ายาง จ. เพชรบุรี แฟนไม่สบาย ลูกสอบตำรวจได้ จึงหาคณะนี้มาเล่น ได้กล่าวถึงคณะนี้ไว้ว่า

ตั้งใจเลือกคณะนี้เพราะมีคนหาคณะนี้มาก เสียงก็ไม่ตก เสียงและลักษณะท่าทางเหมือนทอม ดันดี เขาใช้ภาษาไม่หยาบแต่ก็ตกลง คนดูน้ำหน้าตาไหล จ้างมาเล่นหน้าบ้าน คือ บางครั้งเราก็ไม่รู้ว่าจะทำวิธีไหนดี แก่สถานการณ์อย่างไรดี ก็เลยบน นึกขึ้นมาได้กับบน อยากบนอะไรก็บน บนกับศาลพระภูมิเจ้าที่ ตอนลูกชายจะสอบตำรวจกับบน นี่ก็หาที่พึ่งทางใจ กับบนหนังสือจะลงนี้แหละ ก็นึกถึงคณะนี้เลย ตอนแก้บนก็ตั้งหัวหมู และมีผลไม้ใหญ่ 7 อย่าง ดอกไม้อีก 7 สี ตั้งวางไว้เฉยๆ เหล้าขาวและบุหรี 1 ของก็เอาไปบูชา ส่วนมากคนเขาจะหาหนังสือลงกัน แต่คณะอื่นจะไม่ถึงนะ มีคณะนี้แหละที่ถึง ชอบตรงที่ตัวตกลงเขาพูด บางครั้งนายหนังสือเขาก็เปลี่ยนบรรยากาศไปร้องเพลงไทยสากล เสียงแถมมาก เสียงแถมเป็นนักร้องได้สบายเลย หนังสือจะลงบ้านเรามาแรง มีคนเขาบอกว่าบนอย่างอื่นมันไม่ได้ ต้องบนหนังสือจะลงเพียงอย่างเดียวเท่านั้น ค่าจ้างถ้าไม่เลี้ยงข้าว 4,100 บาท ถ้าเลี้ยงข้าวก็จะคิดไปราคา 3,800 บาท ค่าข้าว 2 ร้อย นายหนังสือมีมนุษยสัมพันธ์ดี คุยดี คุยสนุก บนไว้กับพระภูมิ เจ้าที่ ผีบ้านผีเรือน

เช่นเดียวกับผู้ชายอายุ 57 ปี อาชีพค้าขาย อ.ท่ายาง จ.เพชรบุรี ได้กล่าวว่า

เขาเล่นดี ตลกดี ที่นี้เขาจองกันเพียบเลยนะ หามาแก้บนให้ลูกชาย มันบอกให้หาให้ ลูกชายแก้บนเรื่องลูก ให้ลูกเกิดมาสมบูรณ์ครบ 32 ให้

สมประกอบอะไรอย่างนี้ ออกมาแล้วก็เลยเซ็นสำเนาถูกต้อง แล้วก็เลยมา
แก่นบน หาข้ามปีหาไว้ตั้งแต่ปีที่แล้ว คณีนี่เขาเล่นดี มันตกดี ถ้าไม่หาข้าม
ปีจะไม่ได้ จะเล่น 2 คืนต้องหา 2 ปี เอามาเล่นที่หน้าบ้าน ผมเคยเห็นนาย
หนังตั้งแต่มันอายุ 17 ปี มันมาเลี้ยงวัวอยู่แถวบ้านผม ที่ต้นตาลเขาชอบเอา
ผ้าขาวม้าจึง เขาชอบหนังตะลุงมาตั้งแต่เด็กๆแล้ว หนังคณีนี่มีมุขตลก
เยอะ หาประจำ บนผีบ้านผีเรือน ปู่ย่าตายาย แก่สินบนขาด หามาในราคา
3,500 บาท

5.3 รูปแบบการแก่นบนหนังตะลุง

หนังตะลุงเป็นพิธีกรรมการแสดงที่มีความศักดิ์สิทธิ์ จะสังเกตได้จาก นายหนังจะทำการไหว้ครูตัวหนังทุกปี และตัวหนังจะมีการเจิมจากพระ การสวดมนต์ก็แสดงถึงความศักดิ์สิทธิ์ของตัวหนัง ตลอดทั้งการทำพิธีกรรมต่างๆล้วนบอกถึงความศักดิ์สิทธิ์ที่มีอยู่ในตัวหนังอยู่แล้ว และภายในโรงของหนังตะลุงยังมีเครื่องรางของขลังอีกมากมาย โดยเฉพาะผ้ายันต์ที่ปักอยู่ตรงหน้าจอหนัง บ่งบอกถึงความศักดิ์สิทธิ์ของสถานที่ที่ทำการแสดง นอกจากนั้น การแสดงยังบอกถึงความมีอำนาจที่แฝงอยู่ในขั้นตอนของการแสดงที่มีความศักดิ์สิทธิ์และน่าเชื่อถืออีกมากมาย เช่น การที่นายหนังให้ผู้ว่าจ้างเขียนชื่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ผู้ว่าจ้างนับถือและบนเอาไว้มาให้นายหนัง แล้วนายหนังก็กล่าวสวดอัญเชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์มาชุมนุม ณ ที่นั้น บทกล่าวสวดนั้นแสดงถึงความศักดิ์สิทธิ์มากและนอกจากจะเป็นบทกล่าวสวดแล้ว ยังมีการแสดงอีกอย่างหนึ่งที่บอกถึงการตัดสินบน ก็คือการใช้ตัวหนังเชิญเจ้ามาทำการตัดสินบน โดยการใช้ลูกศรเป็นตัวตัดสินบน และยังมีการกล่าวสวดกำกับไปด้วย และสุดท้ายยังมีการตัดต้นกล้วยให้ขาดสองท่อน ซึ่งบอกถึงการตัดขาดของสินบนในครั้งนี้ ที่ชาวเพชรบุรีเรียกว่า “การตัดสินบาทขาดสินบน”

ภาพที่ 5.3 ผ้ายันต์ที่ปักอยู่ตรงหน้าจอหนังบ่งบอกถึงความขลังและความศักดิ์สิทธิ์

5.3.1 การจัดเตรียม โรงหนัง

ในการเตรียมการแสดงนั้นต้องดูทิศทางของโรง เพราะเวลาแสดงละครจะไม่ให้เข้าบ้านคน แต่ให้ออกไปตามถนน เพราะมีความเชื่อว่า ถ้าลูกศรเข้าไปทางบ้านคน อาจจะมีเรื่องร้ายๆ เกิดขึ้นได้ เมื่อการแสดงจบลง ของทุกอย่างที่ใช้ในพิธีแก้บนก็จะไม่นำมาใช้อีก อาจเอาไปมอบให้วัดหรืออาจทิ้งไปเลยก็ได้ ซึ่งทุกที่มักจะทำเหมือนกันหมดเพราะมีความเชื่อที่คล้ายๆกัน คือสิ่งของเหล่านี้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ได้ใช้แล้วไม่ควรนำกลับมาใช้อีก

ภาพที่ 5.4 โรงหนังตะลุงสำหรับการแสดงแก้บน

5.3.2 เครื่องสักการบูชาต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในการแก้บน

การแก้บนนั้น ที่หน้าโรงหนังมีเก้าอี้ตั้งไว้ 1 ตัว มีหมอน 1 ใบ มีน้ำเปล่า 1 ขวด (บางที่อาจจะมีเหล้าแทนน้ำเปล่า) แก้ว 1 ใบ มีร่มกางไว้ 1 คัน และวางเก้าอี้ไว้เพื่อให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์มานั่งตามความเชื่อของชาวเมืองเพชรบุรี และบางที่อาจมีเครื่องสังเวย เช่น หัวหมูสุก 1 หัว ไก่สุก 1 ตัว ดอกไม้ 1 กำ รูป 9 ดอก เทียน 1 เล่ม เหล้า 1 ขวด ซึ่งผู้บนเป็นคนจัดรูปเทียนเพื่ออัญเชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์มาชมหนังตะลุงเพื่อรับการแก้บน

ภาพที่ 5.5 เครื่องสักการบูชาต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในการแก้บน

5.3.3 ขั้นตอนการแก้บนและการแสดงแก้บนด้วยหนังตะลุง

การแก้บนด้วยหนังตะลุงมีการแบ่งขั้นตอนออกเป็น 3 ช่วง คือ ช่วงแรกเบิกหน้าพระ ช่วงที่ 2 คือการตัดสินบน นั่นคือใช้ตัวหนังเชิญเจ้า (ลักษณะคล้ายเทวดาถือธง) เป็นตัวอัญเชิญเจ้า และเป็นผู้ตัดสินบนโดยการใช้ธูปยิง 3 รอบ และนายหนังใช้มีดตัดต้นกล้วยขาดออกสองท่อนตอน

แสดงเสร็จแล้วในช่วงท้าย ก็เป็นอันว่าสินบนได้ขาดลง อาหารที่เป็นเครื่องสังเวยนั้นสามารถนำมารับประทานได้

5.3.3.1 การเบิกหน้าพระ

นายหนังจะเชิญฤๅษีสวคนะโม หรือที่เรียกว่ารายโบราณ พลังว่าบทคาถา (บทสัคเค กามะ) ชุมนุมเทวดา ฤๅษี เป็นรูปครุ มีความขลังและศักดิ์สิทธิ์สามารถป้องกันภัยอันตรายทั้งปวง ทั้งช่วยคลี่คลายให้หนังแสดงได้ดี เป็นที่ชื่นชมของคนดู รูปฤๅษีเป็นรูปแรกและออกเพียงครั้งเดียว

ภาพที่ 5.6 การเบิกหน้าพระ

5.3.3.2 การเชิญเจ้าตัดสินบน

รูปปราชญ์หน้าบท (อภิปราช) หรือรูปกาศปราช หมายถึง อภิปราช กาศ หมายถึง ประการูปปราชหน้าบท หรือ รูปกาศ หรือ รูปหน้าบท เสมือนเป็นตัวแทนนายหนังตะลุง เป็นรูปชายหนุ่มแต่งกายโอรสเจ้าเมือง มีหน้าเคลือบขาวได้ อีกมือหนึ่งงอเกือบตั้งฉาก ติดกับลำตัว ถือดอกบัว หรือช่อดอกไม้ หรือธง ออกมาร้องกลอนไหว้เจ้าพ่อต่างๆที่อัญเชิญมา เพื่อตัดขาดสินบนที่บนไว้ ตั้งเก้าอี้ให้เจ้าพ่อมาประทับอยู่น้ำจอ การตัดสินบนจะใช้ตัวเชิญเจ้าเป็นตัวตัดสินบนโดยใช้การแผ่เสียงและยิงธนู โดยนายหนังจะเป็นผู้สวดคาถากำกับ และผู้ว่าจ้างจะเป็นคนเขียนชื่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้นายหนัง หลังจากนั้นนายหนังก็จะตัดต้นกล้วยที่เตรียมมาให้ขาดสองท่อนก็เป็นอันว่าเสร็จพิธีการตัดสินบน

ภาพที่ 5.7 การเชิดเจ้าตัดสินบน

ภาพที่ 5.8 นายหนังตัดต้นกล้วยให้ขาดสองท่อน ตอนแสดงเสร็จ

5.3.3.3 การแสดงหนังตะลุง

การแสดงจะเริ่มต้นด้วยรูปบอกเรื่อง คือรูปบอกคนดูให้ทราบว่า ในคืนนี้หนังแสดงเรื่องอะไร สมัยที่หนังแสดงเรื่องรามเกียรติ์เพียงเรื่องเดียว ก็ต้องบอกให้ผู้ดูทราบว่าแสดงเรื่องรามเกียรติ์ตอนใด บอกคณะ บอกเค้าเรื่องย่อๆ เพื่อให้ผู้ดูสนใจติดตามดูหนังทั่วไปนิยมใช้รูป

ตัวตลกบอกเรื่อง ออกมาบอกเรื่องราวที่จะแสดง นายหนังจะมีตัวตลกประจำคณะไม่ซ้ำกัน เช่น คณะ ว.รวมศิลป์ มีไอ้เกลี้ยงกับไอ้กบ

ภาพที่ 5.9 ตัวหนังอายเกลี้ยง ตัวตลกประจำคณะว.รวมศิลป์

ต่อจากนั้นจึงเริ่มตั้งเมือง คือออกกรุปกษัตริย์ มเหสี ตั้งเมือง เริ่มแสดงเป็นเรื่องราวบรรยายเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในเวลาดำเนินเรื่องต่อไป เรื่องที่หนังตะลุงเมืองเพชรบุรีเล่น นิยมเรื่องรามเกียรติ์ โดยจับเอาตอนใดตอนหนึ่งมาแสดงเพียงแค่สองยามก็เลิก เช่น ตอนศึกไมยราพ หนุมานถวายแหวน ไม่ได้เล่นตลอดทั้งคืนเหมือนปักษ์ได้ บ้างก็เป็นละครเรื่องต่างๆ เช่น พระอภัยมณี ลักษณวงศ์ สังข์ทอง หลวิชัยคำวิ หรือเรื่องราวที่แต่งขึ้นเองตามยุคสมัย หนังตะลุงบางคณะเพิ่มตัวละครเข้าไปเพื่อดึงดูดผู้ชมซึ่งหลงใหลอยู่กับเครื่องบันเทิง เช่น โทรทัศน์ วิทยุ โรงหนัง และในบทบาทนี้ต้องแทรกบทตลกเข้าไปเพื่อให้เป็นที่พอใจของเจ้าภาพและคนชม นายหนังจะมีบทบาทสำคัญที่สุดเพราะจะต้องเป็นผู้เชิดหนัง พากย์เจรจา ขับกลอนทั้งคืน บางครั้งก็สอดแทรกธรรมะ คำสอนต่างๆ ให้คนดูไปพร้อมๆ กัน ต้องมีความรู้ภาษาบาลีและราชาศัพท์ในกลอนที่นายหนังนำมาร้อง ไม่ได้เป็นเฉพาะกลอนแปด แต่มีทำนองของกลอนหลายอย่าง บางกลอนคล้ายโขน บางกลอนคล้าย โขนสด บางทีร้องแบบละครปะปนกันไป หัวใจของหนังตะลุงนอกจากบทกลอนที่มีความไพเราะแล้ว นายหนังจะต้องพากย์ให้กินรูป คือพากย์ให้เข้ากับบทบาทท่าทางของตัวแสดง หนังตะลุงมีที่สืบตัว เสียงก็จะแตกต่างกันออกไป นายหนังจึงเป็นคนที่มีความสามารถจริงๆ ต้องเปล่งเสียงตลอดทั้งคืนและทำนองเหล่านี้จะร้องเร็วกว่าปักษ์ได้

ภาพที่ 5.10 รูปกษัตริย์ มเหสี ตั้งเมือง

เครื่องดนตรีนอกจากปี่ กลอง โทน ฉิ่ง โหม่ง (ไม่มีฆ้องคู่อย่างปักข์ได้)แล้ว ยังมีฉาบ กรับ ซึ่งจะทำให้หนังตะลุงเมืองเพชรบุรีมีเสียงดังและจังหวะเร่ร่า ครึกโครม สนั่นหวั่นไหวกันทั้งโรงทีเดียว สิ่งที่มีเหมือนกันกับหนังตะลุงปักข์ได้อย่างหนึ่งก็คือตัวตลกที่เป็นชาวบ้าน ชาวพื้นเมือง เป็นสิ่งที่นายหนังจะละเลยไม่ได้เลย ดังนั้นภาษาพูดก็เป็นภาษาท้องถิ่น ในขณะที่เจ้านายพูดภาษากลางแท้ๆ ตัวตลกจะแต่งตัวง่ายๆ พอออกมาทีช้วนหัวเราะบางครั้งก็ทะเล่ดั่งดั่ง และก็เป็นสีสันที่ทำให้หนังตะลุงเป็นที่ติดอกติดใจและชวนให้คนมาชมการแสดง

5.4 องค์ประกอบในการแสดงหนังตะลุง

5.4.1 นายหนัง

จำวันเป็นนายหนังที่อาศัยครูพักลักจำจากประสบการณ์ที่อยู่ในคณะหนังตะลุงตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา และด้วยใจรักก็พยายามที่จะเรียนรู้เรื่องการเชิดหนังจากครูเจริญ สมบุญ และครูลาก กลั่นอุบล (ครูหนังตะลุงเมืองเพชร) จากนั้นจึงมาตั้งเป็นคณะว.รวมศิลป์ ที่มีลักษณะของการแสดงผสมผสาน แต่ก็มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่โดดเด่น เป็นนายหนังที่พากย์ทุกตัวหนังเพียงคนเดียว พากย์ทั้งผู้ชายและผู้หญิง การร้องของจำวันมีเคล็ดลับที่ทำให้เสียงคืออยู่เสมอ โดยจะร้องให้เกาะกลุ่มเสียงของปี่ไม่ให้หลุดบันใดเสียงจนเกินไป ดังเสียงกลางๆไว้จะได้มีกำลังในการขึ้นเสียงสูงๆ หรือ

หลบคำได้ จำวินไม่ลืมเหล้าไม่สูบบุหรี่ และอาจจะเป็นว่าในสมัยวัยรุ่นได้ร้องเพลงเชียร์รางวัลอยู่ตลอดจึงทำให้เสียอยู่ตัว การแสดงนั้นรูปแบบจะไม่เคร่งเครียดเน้นขบขัน และปรับตัวตามสถานการณ์ให้มีความแปลกใหม่อยู่ตลอดเวลา มีการประยุกต์ใช้ของใหม่ในการแสดง คนดูจึงชอบ จำวินมีเสียงดี เมื่อร้องเลียนเสียงใครก็จะเหมือนเสียงนักร้องคนนั้นจนเป็นที่ถูกอกถูกใจ และจะยกมาเป็นบางท่อนเท่านั้นจะไม่ร้องเต็มทั้งเพลง จำวินมีการประกาศเจ้า(เวลาตัดสินใจบน ที่ได้รับกับเจ้าต่างๆไว้ และอวยพรคณะเจ้าภาพ) ที่ชัดเจน และมีความละเอียดในการประกาศมากกว่าหนังตะลุงคณะอื่นๆ และถือคติว่า ถ้าประกาศให้เจ้าชอบแล้ว นั่นแหละคือประสบความสำเร็จ ซึ่งเจ้าภาพบางคนถึงกับนั่งประนมมือฟังประกาศเลย ไม่มีไสยศาสตร์แต่อย่างใด และเป็นเรื่องแปลกที่ว่า เมื่อเจ้าภาพบนหนังตะลุงไว้โดยไม่เอ่ยชื่อคณะ หรือเอ่ยชื่อคณะต่างๆไป ก็มักไม่ได้สมความปรารถนา แต่หากเอ่ยชื่อคณะจำวินก็มักจะได้ตามปรารถนา สำหรับงานที่จำวินรับไม่ได้เพราะมีงานแสดงเต็มมือนั้นมีจำนวนมากกว่างานที่รับได้เสียอีก และเมื่อไปชมคณะจำวินที่ไหนจะต้องเห็นจำวินโพกหัวเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของคณะ เริ่มโพกมาตั้งแต่ตั้งคณะจนเป็นที่รู้กันในบรรดาชาวบ้านว่า ถ้าหนังจำวินต้องโพกหัว ซึ่งจริงๆแล้วจำวินมีเหตุผล คือเพื่อความกระชับกระเฉง ไม่ต้องกังวลในเรื่องหันไปมา หรือเกรงว่าพัดลมที่เปิดให้คลายร้อนในขณะที่เชิดหนังจะพัดผมให้ปลิวจนกังวลและทำงานไม่สะดวก

ภาพที่ 5.11 จำวิน อุ่นใจเพื่อน นายหนังตะลุงคณะ ว. รวมศิลป์

5.4.2 นักดนตรี

นักดนตรีของคณะว. รวมศิลป์ มีจำนวนทั้งสิ้น 6 คน แบ่งตามหน้าที่ในการบรรเลงดนตรีได้ดังนี้

1) ครูเย้ย สิ้นเสริฐ อายุ 64 ปี ครูเป่าปี่มา 47 ปี มีหน้าที่บรรเลงปี่นอก และระนาดแก้ว ซึ่งใช้ตีในขณะกำลังร้อง

ภาพที่ 5.12 ครูเย้ย สิ้นเสริฐ มีหน้าที่บรรเลงปี่นอก และ ระนาดแก้ว

2) ครูสวิง อุ่นใจเพื่อน อายุ 69 ปี ครูตีโทนและกลองมา 50 กว่าปี มีหน้าที่บรรเลงโทน และกลอง

ภาพที่ 5.13 ครูสวิง อุ่นใจเพื่อน มีหน้าที่บรรเลงโทนและกลอง

3) ครูวิจิตร ยากำจัด อายุ 69 ปี มีหน้าที่บรรเลงกลองตุ้มและกรับ

ภาพที่ 5.14 ครูวิจิตร ยากำจัด มีหน้าที่บรรเลงกลองตุ้มและกรับ

4) ครูทิพย์ ชื่นฉ่ำ อายุ 65 ปี มีหน้าที่บรรเลงฉาบใหญ่และฉิ่ง

ภาพที่ 5.15 ครูทิพย์ ชื่นฉ่ำ มีหน้าที่บรรเลงฉาบใหญ่และฉิ่ง

5) ครูสำเนียง มีอยู่ อายุ 50 ปี มีหน้าที่บรรเลงโหม่ง

ภาพที่ 5.16 ครูสำเนียง มีอยู่ มีหน้าที่บรรเลงโหม่ง

6) นายเชียวชาญ สิ้นเสริฐ อายุ 35 ปี ลูกชายของครูเขี้ย มีหน้าที่บรรเลงฉาบเล็กและ
กรับ

ภาพที่ 5.17 นายเชียวชาญ สิ้นเสริฐ มีหน้าที่บรรเลงฉาบเล็กและกรับ

5.4.3 วงดนตรีและเครื่องดนตรี

เครื่องดนตรีของหนังตะลุงโดยทั่วไป ไม่มีพิณพาทย์ ไม่มีตะโพนใช้เลย แต่เพราะเลียนแบบหนังใหญ่ จึงติดอยู่ในโองการรำยมนต์พระอิศวร เครื่องดนตรีประกอบหนังตะลุงมีอยู่ 5 ชิ้น คือ ปี่ ทับ (สำหรับเพชรบุรีใช้โตน) กลองตุ๊ก โหม่ง และฉิ่ง สำหรับหนังตะลุงเพชรบุรีใช้โหม่งแทนฆ้องคู่ และเพิ่มฉาบใหญ่ 2 คู่ติดรับกัน แล้วก็กรับ เพราะฉะนั้น หนังตะลุงเมืองเพชรจึงมีดนตรีที่รวดเร็ว กระชับ คล้ายโขนสด เครื่องดนตรีหนังตะลุงในจังหวัดเพชรบุรีมีลักษณะคล้ายคลึงกับดนตรีเดิมที่ใช้ในหนังตะลุงภาคใต้ และไม่มีเครื่องดนตรีสากลที่นำเข้ามาผสมเหมือนปัจจุบันนี้ เพราะดูแล้วไม่เหมือนกับการแสดงหนังตะลุง กับทั้งค่าใช้จ่ายก็จะมาก และการขนย้ายก็ลำบาก ในจังหวัดเพชรบุรีเครื่องดนตรีจริงเหลือเพียงเครื่องดนตรีที่ใช้ในวงตามที่ได้ศึกษามา ได้แก่

1) ปี่นอก ปี่นอกเป็นเครื่องดนตรีชิ้นเดียวที่ดำเนินทำนอง ลักษณะเลาปี่ตรงกลางป่อง ส่วนหัวและท้ายบานออก เจาะภายในกลวงตลอด ลื่นทำด้วยใบตาล 4 แฉกผูกมัดติดกับกำพวด ปี่ที่ใช้บรรเลงในหนังตะลุงจะเป็นปี่นอก โดยปี่มีความยาวประมาณ 31 เซนติเมตร

ภาพที่ 5.18 ปี่นอก

2) โทน โทนที่ใช้ในวงดนตรีหนังตะลุงเป็นโตนชาตรี ใช้ทั้งหมด 2 ใบ ลักษณะตัวหุ่นกลองทำจากไม้ จึงหน้าโตนด้วยหนังสัตว์ ใช้หนังสัตว์เส้นเล็กๆ เรียกว่า “หนังเรียด” เป็นสายโยงเร่งเสียง บ้างใช้สายไนลอนแทน ขนาดของโตนที่ใช้ในแต่ละคณะนั้นไม่เท่ากัน ในคณะว.รวมศิลป์ใช้คนตีโตนเพียงคนเดียว

ภาพที่ 5.19 โทน

3) กลองชาตรี กลองชาตรีหรือกลองตุ๊ก มีรูปร่างลักษณะเหมือนกลอง ทัดแต่มีขนาดเล็กกว่ามาก ใช้กลองชาตรี 2 ลูกในการแสดง ตัวกลองใช้ไม้ไผ่ย่นค้ำขึ้นเพื่อสะดวกในการตี ใช้ไม้ตี 2 อัน บางช่วงของการแสดงผู้บรรเลงใช้มือตีกลองประกอบจังหวะแทนการใช้ไม้ตี

ภาพที่ 5.20 กลองชาตรีหรือกลองตุ๊ก

4) ฉิ่ง ฉิ่งที่ใช้ในวงดนตรีหนังตะลุงมีขนาดใหญ่ หล่อหนา เชือกที่ผูกฉิ่งทั้งสองฝาดัดกันจะถูกตัดออก เพื่อให้สะดวกแก่ผู้ตี คือไม่ต้องถือฉิ่งไว้ทั้งสองมือ ทำให้สามารถทำอย่างอื่นไปด้วยได้ เช่น ตีกรับ หรือช่วยส่งตัวหนัง ฯลฯ

5) ฉาบใหญ่ / ฉาบเล็ก ฉาบใหญ่และฉาบเล็ก (ฉาบซัด) ใช้ดีเวลาที่มีการขับร้องและไม่ดีร่วมกับฉิ่ง ลักษณะการตีมักจะถือฉาบในแนวตั้ง แล้วตีฉาบทั้งสองข้างเข้าหากัน การตีฉาบในหนังตะลุงมีเฉพาะเสียง แซ่ อย่างเดียว ไม่มีการประคบบมือให้เป็นเสียง วับ โดยตัวไปกับ

จังหวัดกลอง แต่ฉาบเล็กจะต้องตีขัดจังหวะกับฉาบใหญ่ นักดนตรีมักมีสองคน บางคณะนำฉาบข้างหนึ่งผูกติดไว้กับไม้ที่ทำเป็นแท่นขึ้นมา เพื่อให้ นักดนตรีเพียงคนเดียวสามารถตีได้ทั้งฉาบเล็กและฉาบใหญ่

ภาพที่ 5.21 ฉิ่ง ฉาบใหญ่และฉาบเล็ก

6) กรับ กรับมี 2 ลักษณะ เป็นกรับไม้ แบบแรกทำจากไม้ไผ่ 2 อัน เหลาให้เรียบเกลี้ยงงาม ไม่มีเหลี่ยม ปลายข้างหนึ่งใหญ่อีกข้างหนึ่งเล็ก อีกลักษณะเป็นแบบกรับเสภาทำจากไม้เนื้อแข็ง เหลาเป็นรูปสี่เหลี่ยม กรับเป็นเครื่องดนตรีที่สมาชิกในวงสามารถหยิบมาช่วยกันตีได้ในขณะที่ไม่ได้บรรเลงเครื่องดนตรีของตนเอง ดังนั้นกรับในวงจึงมีอยู่หลายคู่

ภาพที่ 5.22 กรับ

7) โหม่ง โหม่งที่ใช้ในวงดนตรีหนังตะลุงในจังหวัดเพชรบุรี หมายถึงฆ้องโหม่ง ซึ่งใช้ตีประกอบจังหวะในวงดนตรีไทย เป็นฆ้องโหม่งลูกเดียวผูกร้อยเชือกไว้ถือดี หรือแขวนไว้กับกระจังโหม่ง ไม้ที่ใช้ตีพันด้วยผ้า

ภาพที่ 5.23 โหม่ง

8) ระนาดแก้ว เป็นเครื่องดนตรีที่มีลักษณะเหมือนระนาดจำลองขนาดเล็ก ส่วนที่เปรียบได้เป็นลูกระนาด คือแผ่นเหล็ก 2 อัน ที่ร้อยแขวนติดกับรางอยู่ตรงกลางเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าขนาดเท่ากับลูกระนาดเหล็กแต่สั้นกว่า ยาวประมาณ 6 นิ้ว ไม้ตีทำจากเหล็ก ปลายเป็นปุ่มกลมสำหรับตี เครื่องดนตรีชนิดนี้ใช้บรรเลงเฉพาะตอนที่นายหนังขับกลอนเท่านั้น

ภาพที่ 5.24 ระนาดแก้ว

5.4.4 เพลงที่ใช้ในการแสดง

เพลงที่ใช้ประกอบการแสดงหนังตะลุงแก้บนในจังหวัดเพชรบุรี ทำให้เราเห็นว่าลักษณะของเพลงดังกล่าวเป็นอย่างไร หน้าที่ของเพลงมีอะไรบ้าง ดังคำอธิบายต่อไปนี้

ขั้นตอนการเบิกหน้าพระเชิญเจ้า คนตรีในช่วงนี้จะเป่าตันทำนองไปเรื่อยๆ ช่วงของการเชิญเจ้าเป็นการร้องประกาศแสดงความเคารพบูชาครูอาจารย์ บิดามารดา และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ โดยคณะออกกรูบเชิญเจ้า มีการบรรเลงเพลงประกอบสั้นๆ ก่อนเริ่มการร้องประกาศ และช่วงตัดสินบนจะมีการบรรเลงแบบดั้งเดิมเสียงจนกระทั่งการยิงศรตัดสินบนเสร็จ คนที่เป่าปี่จะเป่าเป็นทำนองเพลง ซึ่งมักเป็นเพลงไทยแบบแผนในอัตราจังหวะ 2 ชั้น และชั้นเดียว บางเพลงตัดเอาเฉพาะสองชั้นมาจากเพลงเถา เพลงที่พบในช่วงโหมโรงที่สามารถระบุชื่อเพลงได้ ได้แก่ เพลงแขกมอญ บางขุนพรหม(สองชั้น) เพลงสร้อยลำปาง เพลงลาวเสียงเทียน เพลงลาวล่องน่าน เพลงเดี่ยวโขง เพลงพม่ากลองยาว เพลงแขกอะหวัง ฯลฯ ในการบรรเลงอาจไม่จบเพลงหรือจบท่อน เนื่องจากต้องสับเปลี่ยนเพลงไปเรื่อยๆ ให้เข้ากับจังหวะโหมโรงและกลองที่เปลี่ยนไป โดยกลองจะตีรัวให้สัญญาณก่อนที่จะเปลี่ยนจังหวะใหม่ ในขณะที่เดียวกันปี่ก็จะเป่าทำนองไปเรื่อยๆ จนกระทั่งกลองและโหมโรงเปลี่ยนจังหวะแล้วจึงค่อยเริ่มเป่าเพลงใหม่ โดยมีทำนองช่วงรอยต่อระหว่างเพลง ในการลงจอโหมโรงปี่จะเป่าตันทำนองอีกครั้งประกอบการรัวของกลอง และที่พบในคณะหนังนี้พบว่ามีการใช้ทำนองเหมือนกับช่วงต่อท่อนโหมโรง

ลำดับการบรรเลงเพลงที่ใช้ในการแสดง เป็นเหมือนการเริ่มด้วยโหมโรงก่อน เมื่อมีเสียงปี่ดังขึ้น กลองก็จะทำการรัวสามตา จากนั้นก็จะขึ้นเพลงกรู้ก เพลง 3 จับ 5 เถ่ง เพลง 2 จับ 2 เถ่ง เพลงซัดน้อย ซัดใหญ่ เพลงนางสรงน้ำ เพลงกราวนอก และเพลงกราวในเป็นเพลงสุดท้าย เพลงกราวนอกและเพลงกราวในจะใช้เป็นสัญญาณ บอกคนเชิดว่าจะเริ่มแสดงแล้ว คนเชิดต้องขึ้นมาเบิกหน้าพระ จากนั้นนายหนังก็จะเชิดถวายออกเบิกหน้าพระเชิญเจ้าโดยจะมีตัวหนังที่ถือธงออกมาประกาศเรียกว่าตัวเชิญเจ้า (กาสรูป) ต่อด้วยการแสดงมวยซึ่งถ้าเป็นหนังในก็จะใช้ลิงขาวลิงดำ และบอกเรื่องที่จะแสดงโดยใช้ไอ้เกลี้ยง (ตัวตลกของคณะ) เป็นตัวบอกเรื่องราว วันนี้จะแสดงเรื่องใด เนื้อเรื่องที่แสดงก็จะเป็นตามที่เจ้าภาพหรือผู้ชมขอมมา หากไม่ขอก็จะจัดเรื่องให้ จากนั้นก็บรรเลงตามเนื้อเรื่องที่แสดง และคอยสังเกตว่า คนเชิดเอ่ยเนื้อเรื่องอะไรมา ก็จะต้องรับตามนั้น เช่นถ้าเอ่ยสองไม้ก็ต้องรับหน้าทับสองไม้ จะต้องดูคนเชิดเป็นหลัก

ดังนั้น ผู้วิจัยพอสรุปรายการการบรรเลงดนตรีจากที่ครูสวิงให้ข้อมูล เป็นลำดับได้ดังนี้

เพลงชุดโหมโรง

- รำสามลา

- จับกรูก

- 3 จับ 5 เท่ง

- 2 จับ 2 เท่ง

(เป็นชุดหน้าทับของกลองและโทน)

- ชัดน้อย ชัดใหญ่

- นางสงฆ์

(คนตีโทนจะเล่นสอครบกับปี หน้าทับ ป๊ะป๊ะ ดิงดิง ตะตะ ดิง ดิง)

- กราวนอก

- กราวใน

(เพลงกราวนอกและกราวในใช้เป็นสัญญาณบอกให้คนเชิดรู้ว่าจะเริ่มแสดงแล้ว)

การแสดง

- เบิกหน้าพระ (การออกฤาษี)

- เชิญเจ้า

- มวยคู่

- ตัวตลกบอกเรื่อง

- ตั้งเมือง ตัวกษัตริย์และมเหสี

(ดำเนินเรื่อง เมื่อมีเอ่ย คนตลกก็จะรับเรื่อง เมื่อมีโอ หน้าทับก็จะรับ ป๊ะ กรู ในบาง

ช่วงก็จะตีโทนพร้อมกับตีกลองอย่างละมือเรียกว่าตบสองหน้า)

ลาโรง

- เพลงลา (รำลงตัก)

ตัวอย่างบทไหว้ครู

ข้าพเจ้าน้อมถวายครูของหนัง	ด้วยใจหวังของลูกได้รับผล
กราบสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั่วสถานวิมล	เป็นมงคลกับลูกในคำคืนราตรี
ตลอดเทพเทวาเทพารักษ์	จงช่วยชักพูนเพิ่มเฉลิมศรี
พระสุริยน พระจันทรา พระธรณี	ปฐพีแม่คงคากราบขอขมาไป
ตลอดจนบุญคุณสถานวิมานสถิต	โปรดมีจิตเมตตา ร้องปราศรัย
อีกองค์ท่านท้าวจอมไตร	ปกครองไทยธานีชาวเพชรบุรีเรามา

ตัวอย่างบทร้องเชิญเจ้า

ต่างประทีปโกสุมประทุมเทียน	“ยกหัตถ์นมัสการประสานเศียร
อันเป็นมิ่งโมฬีพิถีพิ	จ่านงเนียนน้อมบาทพระศาสดา
พอล่วงลับดับไปนัยนา	ดังประทีปส่องทั่วทุกทิศา
ข้าพเจ้าเป็นศิษย์กิดสนอง	ลุ่มหานิพพานสำราญรมณ์
ให้ประเสริฐเลิศล้ำด้วยคำคม	ขอประคองคุณไว้ได้เหนือผม
ขึ้นไต่ลงไปถึงบาดาล	โดยอารมณ์นี้กรักอยู่ทุกเวลา
เทวาทางเหนือเทวาทางใต้	ทั่วขอบจักรวาลสุดห้วงเวลา
เทวาได้น้ำและเหนือน้ำ	เทवाद้นซ้ายเทวาข้างขวา
ลูกไหว้พระภูมิเจ้าที่	ทุกแถวแนวถ้ำทองพระคงคา
ลูกไหว้พระบิดาและมารดร	ท่านอยู่ที่นี่ช่วยปกป้องรักษา
น้ำขุนฯแม่มีให้อาบ	ได้อุ้มอุทรเลี้ยงลูกชายมา
อุดสำห้ป้อนข้าวและอาบน้ำ	ทั้งขมิ้นหยาบฯแม่มีให้ทา
ไหว้ครูหัดครูเรียนครูเขียนอ่าน	ให้วันละสามสามเวลา
ครูสอนให้เชิดครูสอนให้รำ	ไหว้ครูอาจารย์ที่สอนลูกมา
ลูกไหว้คุณพ่อด้าน	ครูจ้บระบำสอนทุกเวลา
ไหว้พ่อหลักเมืองอันเรื่องฤทธิ์	คุณพ่อสามก้อนยกมือวันทา
ไหว้คุณพ่อวัดมหาธาตุ	เสื่อเมืองทรงเมืองอันเรื่องฤทธา
ลูกมาแสดงอยู่ที่นี่	ขอภีวาทอยู่ทุกเวลา
จะประกาศไปนักรมันชักช้า	เดชะบารมีปกเกล้าเกล้า
มันจวนเวลัยได้เวลา	เวลาดีก็ขึ้นมาอยู่ไรรฯ
	จ้บระบำรำท่าแล้วลาไป”

ตัวอย่างบทพุทธคุณ

“ไหว้ครูนะโม พุทธายะ	พระพุทธ พระธรรม และอรหันต์
สัมมาสัมพุทธะภักวัน	น้อมเกศกรรมอันกายขอไหว้พระพุทธ
อริยังตั้งองค์มั่นคงยิ่ง	บรรลุตึ่งพรหมเมษวิเศษสุด
ได้สั่งสอนเทวดาและมนุษย์	บริสุทธิส่องทางสว่างวา
น้อมพระธรรมคำพุทธโอวาท	ใสสะอาดอุปมาดั่งผ้าขาว
เป็นทองสุกแข็งช่วงดั่งดวงดาว	ขอส่งข่าวสุจริตตั้งจิตใจ
สังกะตะพระอริยะสงฆ์	สืบนี้บรรจงลงถวาย
ทั้งกรรมเกศหนอเนื้อเชื่อพระรัตนไตร	ขอถวายต่างประทีปประทุมมา
กายคุณบุญเลื่องเรื่องจำรัส	ประจักษ์ตรเจ็ดชั้นมิ่งมหา
อักขระสั่งสอนให้นานา	ตั้งจิตน้อมเกศาไหว้ครูหนังตะลุง”

ตัวอย่างบทไหว้ครูบิดามารดา

ไหว้คุณบิดาและมารดา	เจริญน่านมด้วยการด้อมหุง
ใส่ขามน้อยให้กินคอยปัดรีนยุง	การบำรุงไม่มีใครเหมือนมารดา
นับแต่แม่อุ้มท้องประคองครรภ์	จนลูกเจริญวันผมมีชันษา
ทั่วทุกสิ่งที่มีต่อลูกยา	แม่เมตตาแม่เฝ้าทนทรมาณ
หนึ่งน่านมที่พรหมธิให้ผ่องใส	สองน้ำใจสนิทแน่นเป็นแก่นสาร
สามน้ำแรงที่แบ่งเบาในทุกกาล	สี่น้ำคำที่อ่อนหวานแม่คอยปลอบปลุกใจตน

ตัวอย่างบทกลอนสอนหญิง

เกิดเป็นลูกผู้หญิงมีแต่สิ่งเสียหาย	เราไม่ใช่ผู้ชายระวังกายใจตน
อย่าทำความชั่วให้หมองมัวมีคาว	เกิดเป็นคนกับเขาก็ได้เป็นสาวหนึ่งหน
ต้องรักษาตัวเราให้เป็นสาวแท้ๆ	อย่าเที่ยวสวระเนนเผยแพร่อายคน
เจ้าอย่าเที่ยวบ้านโน้นลงบ้านนี้	มันเป็นของไม่ดิบดีสัสสัน
นั่งนอนอยู่กับบ้านอย่าเที่ยวพาลเหลวไหล	เมื่อมีอะไรทำไปให้เป็นผล
มีดคำลงไปจุดไฟจุดฟืน	อย่าอนอดกินอดดื่มจงลุกขึ้นสวดมนต์
ตื่นนอนแต่เช้าหุงข้าวหาปลา	ดักน้ำดักท่าอย่าให้ว่าให้บัน
เพราะเป็นงานของหญิงน้องอย่านิ่งดูดา	ถ้ามีแต่แต่งกายเห็นจะไม่ชอบกล

ตัวอย่างสุภาษิตสอนชาย

เกิดเป็นลูกผู้ชายต้องไวชื่อ	อย่าให้เขาเล่าลือจนชื่อเสียงหาย
ดีหรือชั่วอยู่ที่ตัวเราคิด	ถูกผิดอยู่ที่จิตใจ
หากเราทำดีเป็นศรีแก่ตัว	หากเราทำชั่วจะอัปราชัย
อันพ่อแม่แก่เฒ่าชรากาล	จงช่วยท่านทำงานอย่าเที่ยวพาลเหลวไหล
พออายุถึงที่พอดีบวช	ต้องรำเรียนเขียนสวดบวชครองไตร
เมื่อหมดบุญก็สึกอย่านิ่งพละน	ต้องเข้ารับราชการเป็นทหารของไทย
เมื่อพ้นออกเวรเกณฑ์ทหาร	มาทำกินอยู่บ้านอย่ารุกรานใครๆ
จงหาเมียงามๆไว้ทำครัว	สองคนเมียผัวเลี้ยงตัวกันไป

ตัวอย่างบทร้องของตัวตลก (เกลี้ยง ตัวตลกประจำคณะ ว.รวมศิลป์)

“ ผมขอเข้าเรื่องไม่ให้มันเปลืองเวลา	ผมชื่อไอ้เกลี้ยงนี่หนาฟังกันให้ชัด ๆ
พี่น้องหญิงชายฟังกันให้ถนัด	เกลี้ยงจนอดคัดขันแค้น
พอเริ่มเป็นหนุ่มใจร้อน	อยากได้แม่หล่ออ่อนแก้มขาว
เธอสวยไม่ต้องแต่นามว่าแม่แสงดาว	ใครเห็นต้องเฝ้าหวงแหน
ทุก ๆ คืน เกลี้ยงต้องนอนหนาว	อยากได้แม่แก้มขาวมาเป็นแฟน ”

ผู้วิจัยสรุปการบรรเลงดนตรีออกเป็นลักษณะต่างๆ ได้ดังนี้ คือ

1) บรรเลงดนตรีล้วน เป็นการบรรเลงก่อนเริ่มการแสดง ตอนโหมโรง ลูกคู่จะประโคม โดยเล่นเพลงปี่เป็นหลัก นิยมใช้เพลงพัดชา ซึ่งถือว่าเป็นเพลงครุ จากนั้นก็จะต่อเพลงที่นิยมเล่น อาทิ ลาวสมเด็จ เขมรปี่แก้ว เขมรปากท่อ สุดสงวน จีนแสด บางคณะอาจใช้เพลงทับ ประมาณ 12 เพลงคือ เพลงเดิน เพลงถอยหลังลงคลอง เพลงยักษ์ เพลงสามหมู่ เพลงนางกรายออกจากวัง เพลงนางเดินป่า เพลงสงวนน้ำ เพลงเจ้าเมืองออกสั่งราชการ เพลงชุมพล เพลงยกพล เพลงยักษ์จับสัตว์ และเพลงกลับวังปัจจุบันก็ไม่ค่อยนิยมกันแล้ว

2) บรรเลงประกอบบทพากย์ บทกลอนของหนังตะลุงที่เรียกว่าบทพากย์นั้น ต้องกล่าวขึ้นพร้อมกับการบรรเลงเพลงประกอบ ดนตรีหลักคือ กลองกับ โทน ฉาบและปี่ บรรเลงตามลักษณะบทกลอน จังหวะจะกระชั้น รุกเร้า และเน้นหนัก

3) บรรเลงประกอบการบรรยาย ดนตรีจะบรรเลงประกอบเบาๆ จะเป็นตอนที่ออกบทใหม่หรือฉากใหม่ โดยบรรยายให้ทราบที่ไปที่มา

4) บรรเลงประกอบกรีฑาของตัวหนัง ตัวหนังแต่ละตัวจะถ่ายทอดกรีฑาอาการให้เห็นสมจริง คนตรีบรรเลงเชิด ตีรัวกลอง คนตรีประกอบการเชิดรูปประกาศ จะทำเพลงเดิน เป็นทำนองให้หนังเยื้องกายและออกเพลงเร็ว ถ้ารูปยักษ์ออก การบรรเลงจะหนักแน่น เน้นกลอง คำร้องก็จะเป็นการคำตาย

5) บรรเลงเฉพาะอย่าง เป็นการบรรเลงเฉพาะบทบาท เช่นการต่อสู้ หรือการใช้เวทมนต์คาถา

สำหรับเรื่องที่นักแสดงมีทั้งหมดเกือบร้อยเรื่อง เนื้อเรื่องที่ใช้ในการแสดงก็จะเป็นนิยายทั่วไปในส่วนมากเช่นอันธพาลครองเมือง ซึ่งจัดว่าเป็นเรื่องสั้นๆ แต่ถ้าหากเป็นเรื่องยาวๆ ก็จะเป็นวรรณคดีเรื่องต่างๆ เช่น เรื่องรามเกียรติ์ ปลายุทธอง สามฤดู การแสดงงานแต่ละครั้งนั้น จะได้เริ่มโหมโรงก็ประมาณ 2 ทุ่ม และจะแสดงเสร็จในช่วงประมาณเที่ยงคืนตามพิธีการต่างๆ แต่บางงานถ้าเจ้าภาพอยากให้เล่นเร็วขึ้นก็จะเลิกเร็วขึ้นเช่นกัน

5.4.5 ตัวหนัง

การเล่นหรือการแสดงพื้นเมืองที่ได้ชื่อว่า"หนัง" ก็เพราะผู้เล่นใช้รูปหนังประกอบการเล่านิทานหลังเงา การแกะรูปหนังตัวสำคัญ เช่น ฤาษี พระอิศวร พระอินทร์ นางกนิรี ยังคงเหมือนเดิม แต่รูปอื่นๆ ได้วิวัฒนาการไปตามสมัยนิยมของผู้คน เช่น ทรงผม เสื้อผ้า รูปหนังรุ่นแรกมีขนาดใหญ่รองจากรูปหนังใหญ่จุลลวดลายงดงามมาก เป็นรูปขาวดำ แล้วค่อยเปลี่ยนรูปให้มีขนาดเล็กลง ระบายสีให้ดูสะดุดตายิ่งขึ้น สมัยจอมพล ป. พิบูลย์สงคราม เกร็งครัดทางด้านวัฒนธรรมมาก ออกเป็นรฐนิยมหลายฉบับ ยักยอกางเกงขาขาว สวมหมวก รูปตลก รูปนาง รูปพระ สวมหมวก สวมเสื้อ นุ่งกางเกง นุ่งกระโปรง รูปหนังที่ออกมาแต่งกายมีผิดวัฒนธรรม ตำรวจจะจับและถูกปรับทันที

การแกะรูปหนังสำหรับเชิดหนัง ให้เด่นทางรูปทรงและสีสัน เมื่อทาบกับจอผ้า แสงไฟช่วยให้เกิดเงาเด่นและสะดุดตา กรรมวิธีแกะรูปหนังแบบพื้นบ้านนำหนังวัวหนังควายมาฟอก ขูดให้เกลี้ยงเกลา หนังสัตว์ชนิดอื่นก็นิยมใช้บ้าง เช่น หนังเสือใช้แกะรูปฤาษีประจำโรงเป็นเจ้าแห่ง

ในปัจจุบัน รูปหนังแกะจากหนังวัวอย่างเดียวนั้น หายไปจากร้านค้าที่ฟอกสำเร็จรูปอยู่แล้ว ทั้งสามารถเลือกหนังหนา บางได้ตามความต้องการ นายช่างวางหนังลงบนพื้นแข็งที่มีขนาดใหญ่ ใช้เหล็กปลายแหลมวาดโครงร่าง และรายละเอียดของรูปตามที่ต้องการลงบนผืนหนัง ใช้แท่งเหล็กกลมปลายเป็นรูปคม เรียกว่า "ตุ้ดตุ้" ตอกลายเป็นแนวตามที่ใช้เหล็กแหลมร่างไว้ ส่วนริมนอกหรือส่วนที่เป็นมุมเป็นเหลี่ยมและกนกกลวดลายอันอ่อนช้อย ต้องใช้มีดปลายแหลมคมยาวประมาณ 2 นิ้ว มีด้ามกลมรี พอจับถนัดมือขูดแกะ ทั้งตุ้ดตุ้และมิดขูดแกะมีหลายขนาด เมื่อทำลวดลายตามที่

ร่างไว้เสร็จตัดออกจากแผ่นหนัง เรียกว่ารูปหนัง รูปใดนายช่างเห็นว่าได้สัดส่วนสวยงาม นายช่างจะเก็บไว้เป็นแม่แบบ เพียงแต่ระบายสีให้แตกต่างกัน รูปที่นิยมเก็บไว้เป็นแบบ มีรูปเจ้าเมือง นางเมือง รูปยักษ์ รูปวานร รูปพระเอก รูปนางเอก นำรูปแม่แบบมาทาบนหนัง แะไปตามรูปแม่แบบ ประหยัดเวลา และได้รูปสวยงาม ผลิตได้รวดเร็ว สีที่ใช้ระบายรูปหรือลงสี นิยมใช้น้ำหมึก สีย้อมผ้า สีย้อมขนม มีสีแดง เหลือง แสด ชมพู ม่วง เขียว น้ำเงิน และสีดำ ต้องผสมสีหรือละลายสีให้เข้มข้น ใช้พู่กันขนาดต่างๆ จุ่มสีระบาย ต้องระบายเหมือนกันทั้ง 2 หน้า ระวังไม่ให้สีเปื้อน สีซึมเข้าในเนื้อของหนังเร็ว ลบออกไม่ได้

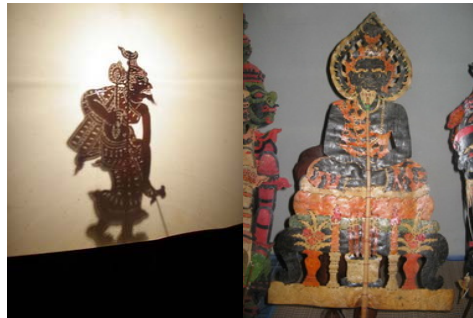

ภาพที่ 5.25 ครูสำราญ สวัสดิ์ ช่างแกะหนังของคณะ ว.รวมศิลป์

ช่างแกะรูปต้องมีความรู้ประวัติที่มาของรูป ศึกษาแบบของรูป จากรูปจริง จากรูปภาพ การเปลี่ยนอิริยาบถของรูปได้อย่างถูกต้อง การเบิกตา เบิกปากรูปต้องใช้เวทมนต์ประกอบด้วย ที่สำคัญต้องมีสมาธิอย่างแน่วแน่ เศษหนังทำเป็นมือรูป ริมฝีปากล่าง อาวุธต่างๆ ใช้ร้อยมือให้ติดกันเป็น ๓ ท่อน เพื่อให้มือเคลื่อนไหวได้ เมื่อสีแห้งสนิทแล้ว ลงน้ำมันยางใส เพื่อให้รูปเกิดเงาวาววับ เดียวนี้หาน้ำมันยางไม่ได้ ใช้น้ำมันชักเงาแทน จากนั้นติดไม้ดัด ดัดไม้มีรูปที่ชักปากได้ ดัดคันเบ็ดผูกเชือกชักปาก เป็นอันว่าเป็น รูปหนังที่สมบูรณ์ ช่างแกะรูปหนัง นอกจากแกะจำหน่ายแก่คณะหนังตะลุงแล้ว ยังแกะจำหน่ายทั่วไป เพื่อนำไปประดับประดา อาคารบ้านเรือน ชาวต่างชาตินิยมกันมาก แต่ต้องทำอย่างประณีต บรรจง จึงจะจำหน่ายได้ราคาดี ช่างแกะรูปหนังหาความร่ำรวยมิได้ เพียงแต่พอดำรงชีพอยู่ได้เท่านั้น หนังตะลุงแบ่งรูปตัวหนังออกเป็นหมวดหมู่ตามลักษณะได้ดังนี้

5.4.5.1 รูปหัวหนัง ได้แก่อนั่งชั้นสูง เช่น ฤาษี

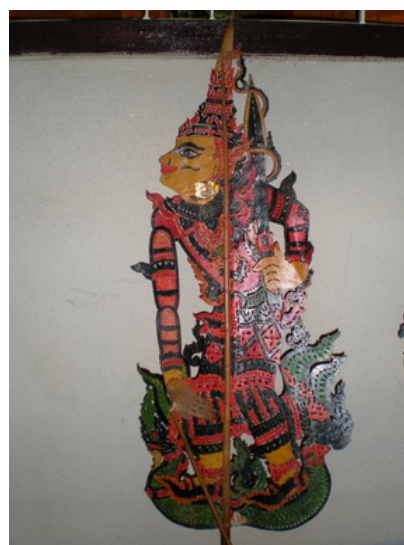
พระฤาษี เป็นหนังครูไว้สำหรับการบูชา และใช้สำหรับเชิดเบิกโรง และในวาระที่มีบทของพระฤาษี

ภาพที่ 5.26 รูปฤาษี รูปหัวหนัง ซึ่งเป็นหนังชั้นสูง

5.4.5.2 รูปเชิด ได้แก่ตัวพระ ตัวนาง ยักษ์ ลิง

ตัวพระ เรื่องที่นิยมแสดงคือวรรณคดีเรื่องรามเกียรติ์ หรืออาจจะเป็นนิทานจกรๆ วงศ์ๆ ซึ่งพระเอกก็มักจะเป็นกษัตริย์หรือเจ้าชาย รูปหนังตัวพระจึงมีลักษณะเป็นชายรูปงาม ทรงเครื่องอย่างกษัตริย์

ภาพที่ 5.27 รูปตัวพระ

ตัวนาง นิยมแกะเป็นรูปหญิงสาวที่มีความงาม พร้อมกับทรงเครื่องอย่าง
เจ้าหญิง

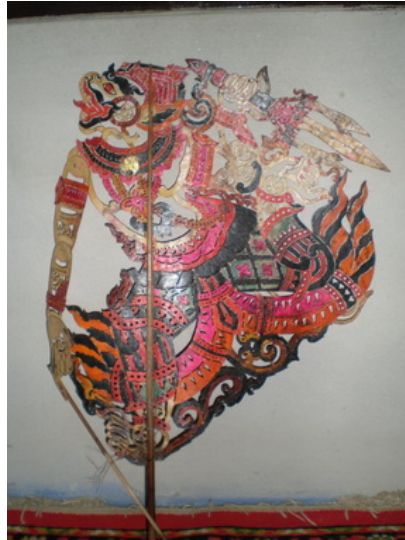
ภาพที่ 5.28 รูปตัวนาง

ตัวยักษ์ นิยมแกะเป็นยักษ์ที่มีหนวดน่ากลัว ถ้าเป็นเจ้าเมืองก็จะแต่งกาย
เต็มยศ

ภาพที่ 5.29 รูปตัวยักษ์

ตัวลิง ซึ่งจะออกรูปในการแสดงที่เป็นรามเกียรติ์ เป็นทหารของพระราม

ภาพที่ 5.30 รูปตัวลิง

5.4.5.3 รูปกาก ได้แก่ตัวตลก ซึ่งจะมีคำนำหน้าว่า อ้ายหรือไอ้ รวมไปถึง ต้นไม้ ปราสาท ในปัจจุบันก็มีมอเตอร์ไซด์ เพื่อความทันสมัยและความสนุกสนาน

ภาพที่ 5.31 รูปกาก ตัวตลก

ตัวตลก หรือ รูปกาก มีความสำคัญในการแสดงหนังตะลุงมาก สามารถตรึงคนดูได้ มีความผูกพันกับชีวิตของชาวบ้านมากกว่าตัวละครอื่นๆ หนึ่งคณะหนึ่งๆ มีตัวตลกไม่น้อยกว่า 10 ตัวขึ้นไป พูดภาษาถิ่นได้ การแต่งกายมักเปลือยท่อนบน หน้าตา จะผิดเพี้ยนจากคนจริงไปบ้าง แต่ละตัว มีเสียงพูดหรือสำเนียงโดยเฉพาะ สำหรับคณะว. รวมศิลป์ จำวันนายหนังจะมีตัวตลกที่เป็นคาราซูโรงและเป็นที่ติดอกติดใจของคนดูอยู่สองตัวคือ ไอ้เกลี้ยง และ ไอ้กบ

ไอ้เกลี้ยง เป็นตัวตลกขบขันเรื่อง ซึ่งจะแตกต่างกับวงอื่นตรงที่มีทั้งตัวเล็กและตัวใหญ่มีลักษณะเป็นหนังสือน้ำตาตล พูดเสียงอยู่ในลำคอ มีลักษณะนิสัยที่โง่แกมหยิ่ง ไม่สู้คนคอยแต่จะชวนหลบหนี **ไอ้กบ** เป็นตัวตลกขบขันเรื่อง ซึ่งจะแตกต่างกับวงอื่นตรงที่มีทั้งตัวเล็กและตัวใหญ่มีลักษณะ เป็นหนังสือดำ มีฝ่ามือที่ใหญ่ โสร่งสีแดง เป็นตัวที่พูดจริงจังจะคอยแก้คำที่ผิดๆของไอ้เกลี้ยงให้ถูกต้องตลอด แข็งแรง ไม่ยอมแพ้ใครง่ายๆ แข็งแรง จะสามารถสู้ยิบตาได้

5.4.6 โรงหนังโรงหนังตะลุง ปลูกเป็นเรือนชั่วคราวยกเสา 4 เสา ยกพื้นสูงเลยศีรษะเล็กน้อยประมาณ 2.30 เมตร ด้านหน้าจึงด้วยผ้าขาวด้านข้างกันด้วยผ้าพลาสติก สมัยก่อนใช้ใบจากหรือใบมะพร้าวภายในโรงมียวกกล้วยหรือต้นกล้วยตัดเป็นท่อนวางชิดกับจอสำหรับปักรูปหนัง 1 ต้นมีเครื่องให้แสงสว่างสมัยก่อนใช้ได้หรือตะเกียงแต่ปัจจุบันใช้หลอดไฟ การจัดเตรียมโรงหนังตะลุงทางนายหนังจะจัดเตรียมมาเพื่อไม่ให้เป็นภาระของผู้นำจ้าง โรงหนังจะเป็นโรงสำเร็จรูปเป็นเหล็กจับมาประกอบได้เลยไม่เหมือนสมัยเก่าต้องใช้เสาไม้แล้วขุดหลุมฝังเสา การตั้งโรงหนังจะหันหน้าโรงไปทางทิศตะวันออกและที่สำคัญที่สุดคือจะต้องอยู่ระหว่างถนนเพราะว่าเสาตัวหนังยังถูกศรดัดดินบนปลายทางวิ่งของลูกศรจะวิ่งไปตามถนนซึ่งเป็นการเชื่อของคนในจังหวัดเพชรบุรีเป็นความเชื่อที่ว่า ถ้าลูกศรที่หนังเชิญเจ้ายังไปทางบ้านใครก็จะทำให้เกิดเรื่องไม่ดีขึ้นกับบ้านหลังนั้นเวลานั้นเวลาตั้งโรงหนังจึงไม่นิยมตั้งให้ใกล้บ้านคน

โรงหนังตะลุง จะปลูกสร้างง่ายๆ รูปทรงเหมือนกันไม่ว่าจะเล่นที่ไหน ขนาดของโรงใช้เนื้อที่ ราว 2 x3 ตารางเมตร ปลูกเสา4เสา ยกพื้นสูง ขนาดเดินลอดได้ ข้างหลังจอเหนือหัวนายหนังขึ้นไปจะแขวนดวงไฟไว้ ห่างจากจอประมาณ ๑ ฟุต (สมัยก่อนใช้ได้ หรือน้ำมันวัวจูด) และมีหอยกกล้วยยาวๆวางไว้สำหรับปักรูปหนังตะลุง โรงหนังตะลุงห้ามหันหน้าไปทางทิศตะวันตก ห้ามสร้างคร่อมคันนา ตอ แอ่งน้ำ ระหว่างไม้ใหญ่ เพราะถือว่าเป็นสิริมงคล ข้างหน้าจึงจอผ้าขาวบางขอบแดง ขอบจอเรียกว่า **พูราม** ร้อยเชือกเรียกว่า **หนวดราม**

ภาพที่ 5.32 โรงหนังตะลุง

ผู้วิจัยได้มีโอกาสศึกษาดนตรีซึ่งไม่ใช่แค่เพียงดนตรีแต่เป็นศิลปะการแสดง เป็นการบอกเรื่องราวต่างๆที่สะท้อนความเชื่อในสังคมมนุษย์ ซึ่งทำให้ดนตรีและการแสดงยังคงดำรงอยู่ มีหน้าที่และบทบาทต่อสังคม การแสดงหนังตะลุงแก้บนอาจจะบ่งบอกถึงกลุ่มชนของชาวเพชรบุรี เกี่ยวกับความเชื่อที่ไม่มีการจดบันทึก การที่ได้อยู่ในเวทีการแสดง ได้รู้ได้เห็นอารมณ์ของทุกคนที่เกี่ยวข้อง หนังตะลุงเมืองเพชร เป็นมหรสพแก้บน ที่ได้รับความนิยมของชาวเพชรบุรี เป็นมหรสพการแสดงซึ่งสามารถคงอยู่ได้ในสังคมปัจจุบันภายใต้วัฒนธรรมความเชื่อเรื่องการแก้บน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงภูมิปัญญาของคณะหนังตะลุง ว.รวมศิลป์ที่ได้สร้างองค์ความรู้ กลั่นกรอง เลือกรสและปรับปรุงพัฒนาการแสดงให้มีความสอดคล้องผสมกลมกลืนในยุคสมัยปัจจุบัน จนกลายเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอันทรงคุณค่า

บทที่ 6

ภาพสะท้อนทางความเชื่อที่ปรากฏในการศึกษาหนังสือลูกแก่นของจังหวัดเพชรบุรี

จากการศึกษาเรื่องหนังสือลูกแก่นในจังหวัดเพชรบุรี ทำให้เห็นภาพสะท้อนทางความเชื่อ ในสังคมวัฒนธรรมของจังหวัดเพชรบุรี ดังนี้

6.1 ความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของชาวเพชรบุรี

ในสังคมที่แตกต่างกัน ความเชื่อของคนในสังคมเหล่านั้นมักต่างกัน และแม้ในสังคมเดียวกัน ความเชื่อของแต่ละบุคคลในสังคมนั้นก็อาจแตกต่างกันออกไป สำหรับความเชื่อของคนใน 3 อำเภอของจังหวัดเพชรบุรี(อ.ท่ายาง อ.เมือง อ.บ้านลาด)นั้น การนับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ก็มีความหลากหลาย เห็นได้จากการบนและการแก้บนต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวจังหวัดเพชรบุรีนับถือ จากการศึกษาทำให้ได้เห็นว่า ชาวเพชรบุรีที่แก้บนด้วยหนังสือลูกแก่นเป็นผู้ที่นับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือผู้ที่มีอำนาจเหนือธรรมชาติที่ปรากฏในพื้นที่มากที่สุด นั่นคือ เจ้าพ่อ เจ้าแม่ เจ้าปู่ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำศาลต่างๆ เช่น ปู่ศาลเจ้าพ่อหล่อทอง คุณพ่อเสือโรงปูน เจ้าพ่อบ้านดอนยี่กอก เจ้าพ่อดาวเรือง เจ้าพ่อสายลม เจ้าพ่อดาวกระจาย เจ้าพ่อพวงมาลัย เจ้าพ่อพลายเพชร เจ้าพ่อตะโกเอน พ่อปู่เกตุ พ่อปู่แก้ว พ่อปู่พวงมาลัย พ่อปู่พวงมะโหด เจ้าพ่อเขาน้อย เจ้าพ่อหอมทุ่ง พ่อปู่ศาลเจ้า พ่อปู่แก่นน้อย พ่อปู่แก่นใหญ่ สิ่งศักดิ์สิทธิ์เหล่านี้มีจำนวนผู้แก้บนเกินกว่าครึ่ง คือ 17 คนจาก 31 คน รองลงมาก็เป็นเจ้าที่ เจ้าทาง ผีบ้านผีเรือน จำนวนผู้แก้บน 10 คนจาก 31 คน ถ้ารวมความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้ง 2 ประเภทนี้ จะมีจำนวนผู้แก้บนถึง 27 คนจาก 31 คน คิดเป็นร้อยละ 87 ซึ่งเมื่อเทียบกับการบนบานกับพระพุทธเจ้าจะมีจำนวนน้อยมาก มีผู้แก้บนกับท่านเพียง 8 คน แสดงให้เห็นว่า ผู้บนรู้สึกและเห็นว่า เจ้าพ่อเจ้าแม่ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำศาล เจ้าที่เจ้าทาง และผีบ้านผีเรือน มีบทบาทในด้านการคลั่งคลุ้มมากกว่าพระพุทธเจ้า แม้ชาวเมืองเพชรจะนับถือพระพุทธเจ้า และวางท่านไว้ในที่สูงสุด แต่เมื่อมีปัญหาและต้องการให้ผู้มีอำนาจเหนือธรรมชาติช่วยเหลือ ก็จะคิดถึงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่อยู่ใกล้ตัว และคุ้นเคยกัน นับได้ว่าคติถือผีสางเทวดา (Animism) เป็นคติความเชื่อที่สำคัญ มีบทบาทใกล้ชิดกับชาวบ้าน เป็นที่พึ่งทางใจ เป็นความหวัง เป็นกำลังใจ ช่วยลดความวิตกกังวล และสร้างความสมดุลให้ชีวิตชาวบ้าน ส่วนหนังสือลูกแก่นมีบทบาทสำคัญในการเป็นสื่อกลางระหว่างชาวเมือง

เพชรและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ทำให้ชาวเพชรบุรีได้ตอบแทนบุญคุณที่สิ่งศักดิ์สิทธิ์ได้เมตตาช่วยเหลือ กับทั้งผู้เก็บและผู้ชมหนังตะลุงก็มีความสุข เพราะได้รับความบันเทิงจากการชมหนังตะลุงคณะ ว.รวมศิลป์ ซึ่งเป็นศิลปะการแสดงที่มีค่า ได้รับความนิยม และได้รับการชื่นชมเสมอมา

6.2 หนังตะลุงเก็บกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์และพิธีกรรม

ผู้ว่าจ้างหนังตะลุงให้ความเห็นในเรื่องการเก็บว่า การเก็บด้วยหนังตะลุงสืบทอดกันมาและเห็นมาตั้งแต่สมัยเป็นเด็ก บทบาทของหนังตะลุงเก็บทำหน้าที่แสดงเก็บเป็นส่วนใหญ่ อีกทั้งยังมีความเชื่อว่า สิ่งศักดิ์สิทธิ์ชอบและพอใจกับการเก็บด้วยหนังตะลุง เพราะเมื่อมีการบนหรือร้องขอ แล้วบอกว่าจะเก็บด้วยหนังตะลุง ก็ได้ตามประสงค์ทุกครั้งไป พิธีกรรมที่ทำก็ไม่ยุ่งยาก แต่ความศักดิ์สิทธิ์และความขลังขึ้นอยู่กับคณะของหนังตะลุง โดยเฉพาะหนังตะลุงคณะ ว.รวมศิลป์ ซึ่งเมื่อบนบานศาลกล่าวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ว่าจะนำคณะนี้มาเก็บแล้ว ไม่เคยผิดหวัง ผู้จ้างทุกรายที่ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ ต่างบอกถึงคณะหนังตะลุง ว.รวมศิลป์ว่า เป็นหนังที่คนดูชอบ มนุษย์สัมพันธ์ดี เป็นกันเอง

ในช่วงของการตัดสินใจตัดสินใจ นอกจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ผู้จ้างได้บนไว้แล้ว นายหนังซึ่งก็คือจำวัน อุ้นใจเพื่อน ยังได้บอกสิ่งศักดิ์สิทธิ์อื่นๆจนผู้จ้างชอบเพราะบอกละเอียด แก่สินบนขาด ในส่วนของการขับร้องและการเซ่นหิ้งก็เห็นว่า เสียงดี ร้องเพลงได้ไพเราะ กลอนดี ร่าสววย ตัวตลกเล่นได้สนุกสนาน ไม่หยาบคาย เรื่องราวที่แสดงก็กระชับ เดินเรื่องเร็ว ไม่เยิ่นเย้อ มีคติข้อคิดสอนใจ สอดแทรก จับวิถีชีวิตของชาวบ้านที่เด่นมาแสดง ราคาไม่แพง ที่สำคัญผู้จ้างทุกคนเชื่อว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์ชอบหนังตะลุงคณะ ว.รวมศิลป์ เพราะเคยบนคณะอื่นแล้วไม่ได้ดังประสงค์ ด้วยเหตุนี้ด้วยบทบาททางความเชื่อและพิธีกรรมตัดสินใจบนด้วยการแสดงหนังตะลุงนี้ คณะ ว.รวมศิลป์จึงมีบทบาทโดดเด่น เป็นที่ชื่นชอบของชาวเพชรบุรีเป็นอย่างยิ่ง จะเห็นได้จากการรับงานแสดงเก็บของคณะ ว.รวมศิลป์ที่มีตลอดทั้งปี และการจ้างก็ต้องจองล่วงหน้าเป็นเวลานาน บางรายต้องจองข้ามปีเลยทีเดียว

6.3 หนังตะลุงแก้บน : ศิลปะการดนตรีและการแสดง

หนังตะลุงแก้บนเป็นที่นิยมมากในหมู่ชาวเพชรบุรี โดยเฉพาะหนังตะลุงคณะว.รวมศิลป์ เพราะมีศิลปะในการแสดง ทำให้ผู้ดูตระหนักถึงความศักดิ์สิทธิ์ เช่น เพลงที่ใช้ในการแสดง เพลงที่นำมาร้องสวด และความสามารถในการแสดง ซึ่งอธิบายได้ดังนี้

6.3.1 เพลงที่ทำให้เกิดความศักดิ์สิทธิ์

หนังตะลุงคณะว.รวมศิลป์ ยึดขนบในการเล่นแบบโบราณที่ได้รับการถ่ายทอดมา โดยมีลำดับการแสดงดังนี้

1) เพลงในช่วงตั้งเครื่องเบิกโรง เป็นการทำพิธีเอาฤกษ์ของนายหนัง โดยนายหนังจะแก้รูปหนังออก จัดปักวางรูปให้เป็นระเบียบ วางเครื่องเบิกโรงที่เจ้าภาพจัดให้ คือหมากพลู 9 คำ เทียน 1 เล่ม (ถ้าเป็นงานแก้บนใช้เทียน 9 เล่ม) และเพิ่มดอกไม้ ข้าวสาร และด้ายดิบ และทุกงานต้องมีเงินค่าเบิกโรงจำนวนหนึ่ง แล้วแต่นายหนังจะกำหนด เช่น 6 บาทบ้าง 12 บาทบ้าง มาวางไว้หน้าหยวก ร้องชุมนุมครูเสร็จแล้ว เอารูปฤกษ์ รูปปราชญ์ รูปปราชญ์รูปเจ้าเมือง ปักหยวกร้องเชิญครูหมอนั่งให้มาคุ้มครอง จบแล้วลูกคู่บรรเลงเพลงโหมโรง

2) โหมโรง การโหมโรงเป็นการบรรเลงดนตรีล้วน ๆ เพื่อเรียกคนดู และให้นายหนังได้เตรียมพร้อม การบรรเลงเพลงโหมโรงเดิมทีเล่ากันว่าใช้ “เพลงทับ” คือใช้ทับเป็นตัวขึ้นและเดินจังหวะทำนองต่างๆ กันไป ดนตรีชิ้นอื่นๆ บรรเลงตามทับทั้งสิ้น ครั้นภายหลังหันมานิยมโหมโรงด้วยเพลงปี่ คือใช้ปี่เดินทำนองเป็นหลัก สำหรับปัจจุบันการโหมโรงนิยมเริ่มด้วยเพลงปี่ โดยบรรเลงเพลงพัดชา ซึ่งถือว่าเป็นเพลงครู ครั้นจบแล้วก็มักเล่นเพลงไทยเดิม 2 ชั้นเป็นพื้น

3) เพลงออกรูปฤกษ์ เป็นการแสดงเพื่อคารวะครู ปัดเป่าเสนียดจัญไร โดยขออำนาจจากพระพรหม พระอิศวร พระนารายณ์ และเทวดาอื่น ๆ และขออำนาจจากพระรัตนตรัย ด้วยฤกษ์ เป็นรูปครู มีความขลังและศักดิ์สิทธิ์สามารถปัดเป่าเสนียดจัญไร และภยันตรายทั้งปวง ทั้งช่วยคลี่คลายให้หนังแสดงได้ดี เป็นที่ชื่นชมของคนดู รูปฤกษ์รูปแรกออกครั้งเดียว

4) เพลงออกรูปปราชญ์รูปปราชญ์ เป็นรูปผู้ชายถือดอกบัว บ้าง ธงชาติบ้าง ถือเป็นตัวแทนของนายหนัง เป็นรูปชายหนุ่มแต่งกายโสร่งเจ้าเมือง มีหน้าเกลื่อนไหว่ได้ ใช้เล่นเพื่อไหว่ครู ไหว่สิ่งศักดิ์สิทธิ์และทำพิธีตัดสินบน ตลอดจนอวยพรให้คณะเจ้าภาพ รวมไปถึงการรำถวายมือ

6.3.2 เพลงที่นำมาร้องสวดในหนังสือเล่มนี้

นายหนังจะเริ่มต้นสวดด้วยบทนะโม 3 จบ จากนั้นต่อด้วยบทอัญเชิญเทวดา สักเคถาม เพื่ออัญเชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์และเทพยดาทั้งหลาย โดยมีความหมายอยู่ในบทสวดดังนี้

สักเค ข้าพเจ้าขออัญเชิญเทพยดาซึ่งสถิตอยู่ในฉกามาพจรสวรรค์

กาม อยู่ในการมภาพ

จะรูป อยู่ในการภาพ คือ โสฬสมหาพรหม

คิริลิตะ ระตะเน อิกทั้งเทพเจ้าซึ่งสถิตอยู่ในภูผา ห้วยเหวและคูหาที่รียอด

จันตะลิกเข วิมาน อยู่ในการอากาศวิมานมาสมณเขียรทอง

ทีเป รัฏฐะ จะ คาม สถิตอยู่ในเกาะแก้วเมืองหลวงและพระนครใหญ่น้อย

ตะรุวะนะคะหะเน เคะหะวัตถุมหิ เขตเต สถิตอยู่ในเคหสถานบ้านน้อยเมืองใหญ่ทั่วทุก

ชนบท

ภุมมา ซึ่งสถิตปรากฏในโรงศาลพระภูมิเจ้าที่

จายันตุ เทวา ข้าพเจ้าขออัญเชิญให้เข้ามา ณ สถานที่แห่งนี้

ชะละละละวิสะเม อิกทั้งเทพเจ้าซึ่งสถิตอยู่ในห้วยหนองคลองบึง แม่น้ำใหญ่ ไพร

พุกษา

ยักกะคันธัพพะนาคา อิกทั้งยักษ์ คนธรรพ์ ครุฑ นาคา

ติฏฐันตา อิกทั้งเทพเจ้าที่สถิตอยู่ในสถานที่ใดๆ

สันติเก ยัง มุนิระวะจะนัง ขออัญเชิญเข้ามา ณ สถานที่แห่งนี้

สาธะโว เม สุนันตุ ถึงเวลาฤกษ์งามยามดี

ธัมมัสสะวะนะกาโล ขออัญเชิญให้เข้ามา สดับรับฟังพร้อมกัน

อะยมพะทันตา ขออัญเชิญมาประชุมพร้อมเพรียงกัน ณ สถานที่แห่งนี้

นอกจากนั้นยังมีบทร้องที่แสดงถึงการบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ตัวอย่างเช่น

จันณนิยมน้อมบาทพระศาสดา

อันเป็นมิ่งโมฬีสีทวีป

ท้าวขอบจักรวาลสุดห้วงเวลา

เทวาทางเหนือเทวาทางใต้

เทवाद้นซ้ายเทวาข้างขวา

เทวาได้น้ำและเหนือ น้ำ

ทุกแถวแนวถ้ำทองพระคงคา

ลูกไห้วพระภูมิเจ้าที่

คุณพ่อสามก้อนขมมือวันทา

ไห้วพ่อหลักเมืองอันเรืองฤทธิ์

เสื้อเมืองทรงเมืองอันเรืองฤทธิ์

ไห้วคุณพ่อวัดมหาธาตุ

ตัวอย่างบทพุทธคุณ

ไหว้ครูนะโม พุทธายะ	พระพุทธรูป พระธรรม และอรหันต์
สัมมาสัมพุทธะ ภควัน	น้อมเกศกรรม อ่อนกายขอไหว้
สังกะตะพระอรียะสงฆ์	สืบนีวบรรจงลงถวาย
ทั้งกรรมเทศน่อเนื่อเชื่อพระรัตนไตร	ขอถวายต่างประทีปประทุมมา

ตัวอย่างบทไหว้ครู

“ข้าพเจ้าขอน้อมถวายครูของหนัง	ด้วยใจหวังของลูกได้รับผล”
“ตลอดเทพเทวาเทพารักษ์	จงช่วยชักพูนเพิ่มเฉลิมศรี”
“พระสุริยน พระจันตรา พระธรณี	ปฐพีแม่คงคากราบขอขมาไป”
“อิกองค์ท่านท้าวจอมไตร	ปกครองไทยธานีชาวเพชรบุรีเรามา”

จะเห็นได้ว่าก่อนที่จะมีการแสดง สิ่งศักดิ์สิทธิ์ในทุกที่ทุกสถานจะรับรู้ได้ด้วยบทสวด และการร้องของนายหนัง ที่จะทำให้ทั้งผู้จ้างและผู้ชมเกิดความสบายใจ คลายกังวล ส่งผลต่อจิตใจ โดยผ่านการแสดงของหนังตะลุง

6.4 การบนและการแก้บนกับการแก้ปัญหของผู้บน

การบนและการแก้บนที่ปรากฏในกลุ่มคนที่มีความเชื่อหรือคนที่ต้องการความเชื่อมั่น ความสบายใจในชีวิตของตน ในจังหวัดเพชรบุรีก็คล้ายกับการบนและการแก้บนในที่อื่น ๆ คือมีการวิงวอนร้องขอให้ช่วยเหลือในเรื่องต่าง ๆ เช่น การขอบุตร การขอให้ลูกสอบเข้าเรียน สอบเข้าทำงาน ขอให้ลูกหาย ขอให้ขายที่ดินได้ หรืออาจจะมีความทุกข์อย่างอื่น เช่น ลูกไม่สบาย ญาติพี่น้องไม่สบาย อยากรวย ฯลฯ และเมื่อผู้บนมีปัญหา ก็จะมีการบนบาน มีการประกอบพิธีกราบไหว้ เพื่อวิงวอนร้องขอให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ตนเองนับถือ ช่วยเหลือในเรื่องที่ตนเองมีปัญหา หรือช่วยให้พ้นจากความทุกข์หรือความไม่สบายกายไม่สบายใจ และการบนบานนี้จะมีการสัญญาว่า ถ้าผู้บนได้รับการช่วยเหลือ ได้ผลสำเร็จดังที่ขอไว้ ผู้บนก็จะกระทำตามสัญญาที่ให้ไว้กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ คือเอาของมาให้ หรือเอามหรสพมาแสดงให้ท่านชม แล้วแต่ว่าได้สัญญาอะไรไว้ เช่นนี้คือ การแก้บน

ในการบนและแก้บนของชาวจังหวัดเพชรบุรีทั้ง 3 อำเภอ(อ.ท่ายาง อ.เมือง อ.บ้านลาด) เรื่องที่บนกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์มีดังนี้ (1)การขอความสำเร็จ เรื่องหน้าที่การงาน การสอบเข้าทำงาน (2)การขอผลผลิตทางการเกษตร (3)การขอเรื่องการศึกษา สอบเข้าเรียนต่อ (4)การขอให้มิโชค

(5)การขอเรื่องสุขภาพ ให้อายจากการเจ็บป่วย (6)การขอเรื่องการทำมาหากิน เช่นการค้าขาย (7)การขอให้ได้ของที่สูญหายกลับคืนมา (8)การขอทายาท

หากพิจารณาความประสงค์และปัญหาของชาวเพชรบุรีทั้ง 8 ข้อข้างต้น จะเห็นได้ว่าเป็นความประสงค์ที่อาจพบได้ในคนทั่วไป แต่เมื่อผู้บนมีความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ผู้บนจึงบนบานด้วยความศรัทธาและทำเพื่อความสุขความสบายใจของตน นี่เป็นวิธีแก้ปัญหาชีวิตแบบหนึ่ง สอดคล้องกับคำอธิบายในทฤษฎีโครงสร้าง-หน้าที่นิยม (Structural-Functionalism) ซึ่งแรดคลิฟฟ์ บราวน์ (A.R. Radcliffe-Brown) นักมานุษยวิทยาชาวอังกฤษ ได้ให้แนวคิดไว้ว่า ธรรมเนียม (custom) และความเชื่อ (belief) ของสังคมมีหน้าที่เฉพาะที่จะให้การสนับสนุน ทำให้โครงสร้างสังคมมีความมั่นคงถาวร โดยการควบคุมกำหนดและจัดระเบียบส่วนต่างๆของสังคมให้ดำรงอยู่เท่าที่จะเป็นไปได้ ดังนั้นงานของนักมานุษยวิทยาก็คือการศึกษาน้ำที่ของวิถีแห่งธรรมเนียมประเพณีและความเชื่อในการแก้ไขปัญหา

สำหรับวิทยาศาสตร์ธรรมชาตินักวิชาการอาจจะวิจัยโดยควบคุมปัจจัยต่างๆในห้องทดลองอย่างเข้มงวด และสามารถอธิบายได้ว่าสิ่งที่เกิดขึ้นนั้นคืออะไรและชี้แนะได้ว่าอะไรกำลังจะเกิดขึ้นภายใต้เงื่อนไขใดเงื่อนไขหนึ่ง แต่ตรงกันข้ามกับนักมานุษยวิทยาที่ศึกษาวัฒนธรรมมนุษย์และศึกษาหน้าที่จริงของสังคม ไม่สามารถศึกษาแบบในห้องทดลองได้เพราะวัฒนธรรมมีความซับซ้อนมากและมีเงื่อนไขจากประวัติศาสตร์ความเป็นมาของแต่ละสังคม การศึกษาของนักมานุษยวิทยาจึงถูกบังคับให้อยู่ในสถานการณ์ที่มีความไม่แน่นอนของทฤษฎีที่สูงมาก นักมานุษยวิทยาประสบผลสำเร็จในการศึกษาว่าอะไรเกิดขึ้น แต่ไม่ประสบผลสำเร็จในการทำนายว่าจะมีสิ่งใดที่อาจจะเกิดขึ้นได้บ้าง โดยสรุปแล้วทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่นิยม สนใจความต้องการของปัจเจกบุคคล (ผู้กระทำ) และโครงสร้างขนาดใหญ่ เช่น สังคม ค่านิยมทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นมาเพื่อตอบสนองความต้องการเหล่านี้ รวมทั้งเน้นความสัมพันธ์ทางสังคมด้วย

6.5 พุทธศาสนาของชาวบ้านกับพุทธศาสนาของผู้รู้: ความแตกต่างที่กลมกลืน

ตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าที่ให้อำนาจการพึ่งตนเอง มิใช่ให้เป็นการร้องขอเพื่อให้ผู้อื่นช่วยเหลือ ให้ทุกคนมีความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ แต่ในสังคมไทยในปัจจุบัน เป็นที่น่าสังเกตได้ว่าบุคคลในสังคมนิยมร้องขอเพื่อให้สิ่งที่ตัวเองนับถือช่วยเหลือมากกว่าที่จะพยายามทำสิ่งต่างๆ ด้วยตัวเอง เมื่อมนุษย์มีความเชื่อในการนับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ หรือสิ่งที่มนุษย์หาคำอธิบายไม่ได้ ต่อมาเมื่อมีศาสนาเกิดขึ้น และความเชื่อเดิมก็ยังคงอยู่ ความคิดเก่าและความคิดใหม่ ก็จะปะปนกัน ในหนังสือพุทธธรรมของท่านพระพรหมคุณาภรณ์ ป.อ. ปยุตโต (2538) ได้พูดไว้ว่า พุทธศาสนา

ของชาวบ้านที่ปรากฏในสังคมไทย เป็นพุทธศาสนาที่ยังมีความเชื่อในเรื่องผีสาংเทวดา เพราะแต่ก่อนคนไทยยังเชื่อเรื่องผีสาংเทวดา ตามแนวคิดของศาสนาพราหมณ์ ซึ่งมีลักษณะของการวิงวอน ร้องขอ และมีการตอบแทนบุญคุณต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์อย่างแพร่หลายในปัจจุบัน

พุทธศาสนาของชาวบ้าน ก็จะมีเรื่องของการวิงวอนสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ตนเคารพนับถือ มีการกราบไหว้ การร้องขอไม่ว่าจะมีปัญหาอะไรก็ตาม เช่น เรื่องการเจ็บป่วย ก็ขอให้หายป่วย เรื่อง การงาน ก็ขอให้ได้ตำแหน่งเลื่อนขั้น ขึ้นเงินเดือน แม้แต่การทำการเกษตร ก็ขอให้มีผลผลิตมาก ๆ ค่าขายก็ขอให้ร่ำรวยเงินทอง แม้กระทั่งเรื่องของโชคลาภ ยังต้องอ้อนวอนต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ พุทธศาสนาของชาวบ้าน มีความเชื่อในสิ่งที่เหนือธรรมชาติ โดยเฉพาะการบูชาในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ มนุษย์ เชื่อว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์ มีอำนาจเหนือมนุษย์ มีปาฏิหาริย์ เมื่อตัวเราเคารพก็จะทำให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์เมตตา และช่วยเหลือ จึงทำให้มีการบนบานเกิดขึ้น

ส่วนพุทธศาสนาของผู้รื้อนั้น ใช้หลักธรรมของพระพุทธเจ้า คือเชื่อในสิ่งที่จริง เห็นจริง และปฏิบัติได้จริง เพราะมนุษย์อยู่บนโลกแห่งความจริง สิ่งปาฏิหาริย์เป็นสิ่งสมมติ ความจริงที่ปรากฏแน่ชัดก็คือ การเกิด แก่ เจ็บและตาย พระพุทธเจ้าสอนให้รู้จักการกตัญญูต่อบุคคลที่ รู้จักบุญคุณ คน รู้จักตอบแทนบุญคุณของผู้มีพระคุณ เช่น การตอบแทนบุญคุณของบิดามารดาที่เลี้ยงเรามา ตอบแทนด้วยการปฏิบัติตนเป็นคนดี เราไม่ต้องไปแก้บนกับท่าน ทำได้แค่นี้ก็ทำให้เราสบายใจ และมีความสุขแล้ว

ถึงแม้จะขัดแย้งกัน (คำสอนในศาสนาพุทธกับลัทธิผีสาংเทวดา) แต่ศาสนาพุทธกับการนับถือผีสาংเทวดาในสังคมไทย ก็อยู่ร่วมกันได้ เรียกได้ว่า เป็นความแตกต่างที่กลมกลืนกัน ผสานกันได้ เนื่องจากโดยปกติแล้ว ความเชื่อของทั้งสองแนวทางไม่ก่อให้เกิดปัญหาร้ายแรงใดๆ

บทที่ 7

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “หนังตะลุงแก้บนในจังหวัดเพชรบุรี : กรณีศึกษาคณะ ว.รวมศิลป์” เป็นการศึกษาในพื้นที่ 3 อำเภอของจังหวัดเพชรบุรีคือ อ.ท่ายาง อ.เมือง และ อ.บ้านลาด การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเชื่อเรื่องการแก้บนของชาวเพชรบุรีผ่านการแสดงหนังตะลุง โดยศึกษาองค์ประกอบและกระบวนการแสดงแก้บนของหนังตะลุงคณะ ว.รวมศิลป์ ตลอดจนศึกษาภาพสะท้อนทางความเชื่อที่ปรากฏในการศึกษาหนังตะลุงแก้บนดังกล่าว วิธีการวิจัยใช้การวิจัยทางมานุษยวิทยาวัฒนธรรมในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ว่าจ้าง นายหนัง และบุคคลากรในคณะหนังตะลุง ว.รวมศิลป์ ซึ่งสามารถสรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

7.1 สรุป

ในสังคมไทย คนไทยส่วนใหญ่ นับถือศาสนาพุทธเป็นหลัก แต่ก็นับถือศาสนาพราหมณ์ และเชื่อถือในลัทธิผีสารเทวดา(Animism)ด้วย คตินิยมเกี่ยวกับผีสารเทวดาได้ปฏิบัติกันมานานในสังคมไทย ก่อนการนับถือศาสนาพราหมณ์และพุทธ การนับถือผีและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มีอำนาจเหนือธรรมชาติเกิดจากการต้องการที่พึ่งทางใจ โดยเฉพาะในเวลาที่ยากลำบากหรือประสบเคราะห์ภัย นอกจากยึดพระพุทธรูปเจ้าเป็นที่พึ่งแล้ว ยังนึกถึงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่คุ้นเคยศรัทธา เช่น เจ้าที่เจ้าทาง ผีบ้านผีเรือน ผีบรรพบุรุษ เจ้าพ่อ เจ้าแม่ เจ้าปู่ ผีที่สถิต ณ ศาลประจำหมู่บ้าน เป็นต้น ชาวจังหวัดเพชรบุรีก็เช่นกัน นับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์พื้นบ้านที่คุ้นเคยดังกล่าวข้างต้น เมื่อคนเมืองเพชรในพื้นที่วิจัยมีปัญหาหรือมีเรื่องเดือดร้อนในชีวิต ก็พยายามไปพึ่งพิงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ โดยหาวิธีติดต่อกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ด้วยการทำพิธีกรรมที่เรียกว่า การบน กล่าว “บน” เป็นการขอร้องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้ช่วยโดยให้คำมั่นว่าถ้าสิ่งที่ร้องขอประสบผลสำเร็จ ผู้ร้องขอหรือผู้บนบาน จะให้สิ่งของตอบแทนหรือทำตามที่ได้สัญญาไว้ พิธีกรรมการบนและการแก้บนยังมีบทบาทอยู่ในสังคมไทยเสมอ เป็นพิธีกรรมที่ช่วยลดความวิตกกังวล ช่วยเป็นที่พึ่งที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ ทำให้เกิดความมั่นใจในการดำรงชีวิต

7.1.1 ความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในจังหวัดเพชรบุรี

ความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของชาวจังหวัดเพชรบุรีใน 3 อำเภอดังกล่าวนั้น จากการเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูล 31 คนที่ได้ว่าจ้างคณะหนังตะลุง ว.รวมศิลป์ให้ไปแสดงแเก็บน ในเดือนมิถุนายน-กรกฎาคม 2553 พบว่า สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ผู้ให้ข้อมูลเคารพนับถือ กับทั้งได้บนและแเก็บนนั้น ได้แก่ (บางคนบนสิ่งศักดิ์สิทธิ์มากกว่า 1 ท่าน/องค์)

- 1) พระพุทธเจ้า พระเทพฤทัย (ผู้แเก็บน 8 คน)
- 2) กษัตริย์และเจ้านาย (ผู้แเก็บน 2 คน)
- 3) เจ้าที่เจ้าทาง ผีบ้านผีเรือน (ผู้แเก็บน 10 คน)
- 4) เจ้าพ่อ เจ้าแม่ เจ้าปู่ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำศาลต่างๆ (ผู้แเก็บน 17 คน)
- 5) ผีหรือวิญญาณบรรพบุรุษ (ผู้แเก็บน 4 คน)
- 6) ครูอาจารย์ผู้ล่วงลับ (ผู้แเก็บน 2 คน)
- 7) ต้นไม้ศักดิ์สิทธิ์ (ผู้แเก็บน 1 คน)

7.1.2 การบนและการแเก็บนในจังหวัดเพชรบุรี

การบนในจังหวัดเพชรบุรีนั้น หากแเก็บนด้วยมหรสพ จะนิยมแเก็บนด้วย 1)ละครชาตรี 2)รำถวายมือ และ 3)หนังตะลุง ในอดีตมีการแเก็บนด้วย 4)หนังกลางแปลง แต่ปัจจุบันไม่นิยมแล้ว เนื่องด้วยความสะดวกทางเทคโนโลยี ทำให้การดูหนังเปลี่ยนแปลงไป

เรื่องที่บนกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในพื้นที่วิจัยมีดังนี้ (1) การขอความสำเร็จ เรื่องหน้าที่การงาน การสอบเข้าทำงาน (2) การขอผลผลิตทางการเกษตร (3) การขอเรื่องการศึกษา สอบเข้าเรียนต่อ (4) การขอโชคกลาง (5) การขอเรื่องสุขภาพ หายจากการเจ็บป่วย (6) การขอเรื่องค้าขาย (7) การขอให้ได้ของที่สูญหายกลับคืนมา (8) การขอทายาท

ส่วนอาชีพของกลุ่มบุคคลที่ว่าจ้างหนังตะลุงแเก็บน แบ่งได้ตามลำดับดังนี้ (1) อาชีพเกษตรกรรม (2) อาชีพค้าขาย (3) อาชีพรับราชการ (4) อาชีพช่าง (5) อาชีพแม่บ้าน (6) นักการเมือง สำหรับ เพศของกลุ่มผู้ว่าจ้าง แบ่งเป็นเพศชายร้อยละ 60 และเพศหญิงร้อยละ 40 ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มอายุตั้งแต่ 35 ปี ถึง 60 ปี

7.1.3 การบนและการแเก็บนด้วยหนังตะลุงในจังหวัดเพชรบุรี คณะ ว.รวมศิลป์

หนังตะลุงที่จะได้ชื่อว่าเป็นหนังตะลุงที่มีชื่อเสียง ดูได้จากงานที่มีตลอดทั้งปี อีกทั้งยังคงลักษณะของการแสดงที่เป็นเอกลักษณ์ คือนอกเหนือจากการตัดสินใจบนแล้ว ยังต้องมีการแสดงที่ดึงดูดความสนใจ ทำให้ชาวบ้านเกิดความบันเทิงไปในขณะเดียวกัน ว.รวมศิลป์ เป็นคณะหนัง

ตะลุงที่มีงานเก็บตลอดปี ตั้งคณะมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2536 กว่า 19 ปีที่ คณะว.รวมศิลป์ได้แสดงหนังตะลุงในจังหวัดเพชรบุรี ราชบุรี สมุทรสงคราม สมุทรสาคร สมุทรปราการ นครปฐม กาญจนบุรี สิงห์บุรี สุพรรณบุรี พระนครศรีอยุธยา ชุมพร ประจวบคีรีขันธ์ และกรุงเทพมหานคร โดยส่วนมากเป็นงานเก็บ

คณะ ว. รวมศิลป์ มีจำสิบเอกวิน อุ่นใจเพื่อน เป็นนายหนัง เริ่มตั้งคณะมาด้วยใจรัก จำสิบเอกเป็นขมาจากการรับราชการทหารหมวดดุริยางค์ สังกัดจังหวัดทหารบกเพชรบุรี ปัจจุบัน (พ.ศ.2555) อายุ 56 ปี มีอารมณ์ขัน ในหมู่บ้านมักเรียกกันว่าจำวิน จำวินเป็นคนเป่าปี่มาก่อน ซึ่งก็ได้อยู่ใกล้ชิดกับคนเชิดหนัง เมื่อนายหนังป่วย จำวินจึงสืบทอดหนังตะลุงคณะ ว.รวมศิลป์ไว้รวบรวมชาวคณะ ซึ่งต่างคนก็ล้วนมีฝีมือมาก่อนแล้ว โดยให้นายสำราญ สวัสดิ์ ญาติผู้พี่ของจำวินเป็นคนแกะหนังชุดใหม่ขึ้นมาเพิ่มเติม จำวินเป็นที่รู้จักของคนในจังหวัดเพชรบุรีเป็นอย่างดี เพราะจำวิน คือนายหนังตะลุงเสียงดี ที่มีเอกลักษณ์เป็นของตัวเอง คือการโหม่งฟ้าที่ศีรษะ ด้วยพื้นฐานของจำวินเป็นนักดนตรี เสียงร้องดี มีอารมณ์ขัน มีมนุษยสัมพันธ์และอัธยาศัยดีเป็นที่นับถือของทุกคนที่รู้จัก จำวิน จึงเป็นนายหนังที่มีชื่อเสียง และได้รับการยอมรับในฝีมือการขับร้อง การพากย์ และการเชิดหนัง โดยมีพี่ชายคือครูสวิง อุ่นใจเพื่อน นักดนตรีเก่าแก่กว่า 40 ปีในวงการหนังตะลุงเมืองเพชร ที่ให้การสนับสนุน ดูแลวงดนตรีของคณะ เหมือนหนึ่งคู่ใจที่รู้ใจจำวินในขณะเชิดหนังเป็นอย่างดี และที่สำคัญจำวินเป็นนายหนังที่ได้ประกอบอาชีพนายหนังตะลุงเป็นอาชีพหลัก มิได้มีแนวคิดในการรับงานแสดงเพื่อเป็นธุรกิจ เพียงแต่ต้องการที่จะสืบทอดหนังตะลุงของเมืองเพชรบุรีเอาไว้ด้วยใจรัก ต้องการรักษาวัฒนธรรมของท้องถิ่นที่มีมาช้านาน และอยากที่จะอนุรักษ์เอาไว้ไม่ให้สูญหาย ให้ยังคงอยู่คู่ชาวเพชรบุรีสืบไป

7.1.3.1 องค์ประกอบในการแสดงหนังตะลุงคณะ ว.รวมศิลป์

1) นายหนัง จำวินเป็นนายหนังที่มีวิธีการแสดงผลผสมผสาน มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่โดดเด่น เป็นนายหนังที่พากย์ทุกตัวหนังเพียงคนเดียว พากย์ทั้งผู้ชายและผู้หญิง จำวินไม่ดื่มเหล้าและไม่สูบบุหรี่ และอาจจะเป็นว่าในสมัยวัยรุ่นได้ร้องเพลงเชียร์ราวอยู่ตลอดจึงทำให้เสียงอยู่ตัว การแสดงจะไม่เกร็งเครียด เน้นขบขัน และตามสถานการณ์ของสังคมเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการแสดงทำให้เกิดความแปลกใหม่อยู่เสมอ คนดูจึงชอบ จำวินมีเสียงดี เมื่อร้องเลียนเสียงใครก็จะเหมือนเสียงนักร้องคนนั้นจนเป็นที่ถูกอกถูกใจ จำวินมีการประกาศเจ้า(เวลาตัดสินใจ ตัดสินบน ตามที่ได้บันทึกกับเจ้าต่างๆไว้และอวยพรคณะเจ้าภาพ) ที่ชัดเจน และมีความละเอียดในการประกาศมากกว่าคณะอื่นๆ และถือคติที่ว่าถ้าประกาศให้เจ้าชอบแล้ว นั่นแหละคือประสบ

ความสำเร็จ ซึ่งบางเจ้าภาพถึงกับนั่งประนมมือฟังประกาศเลย ไม่มีไฮสคาสตร์แต่อย่างใด จำวิน โทกหัวเป็นเอกลักษณ์ มีเหตุผลว่าเพื่อความกระชับกระเฉงไม่ต้องกังวลในเรื่องลมจากพัดลมที่เปิดช่วยคลายร้อนในขณะที่เชิดหนัง ที่อาจจะพัดผมให้ปลิวจนเกิดความกังวลได้

2) นักดนตรีและเครื่องดนตรี ผู้แสดงในคณะ. รวมศิลปิน มีจำนวน 6 คน แบ่งกันทำหน้าที่ในการบรรเลงเครื่องดนตรี ได้แก่ ปี่นอก ระนาดแก้ว(ใช้ตีในขณะร้อง) โทนและกลองตุ้ม ฉาบใหญ่ ฉาบเล็ก ฉิ่ง กรับ และโหม่ง

3) เพลงที่ใช้ในการแสดง การบรรเลงเพลงที่ใช้ในการแสดงเริ่มด้วยโหมโรงก่อน เมื่อมีเสียงปี่ดังขึ้น กลองก็จะรัว สามลา จากนั้นก็จะขึ้น เพลงกรู๊ก, เพลง 3 จับ 5 เท่ง, เพลง 2 จับ 2 เท่ง, เพลงซัดน้อย, ซัดใหญ่, เพลงนางสรงน้ำ, เพลงกราวนอก และเพลงกราวในเป็นเพลงสุดท้าย เพลงกราวนอกและเพลงกราวในจะใช้เป็นสัญญาณ บอกให้คนเชิดรู้ว่าจะเริ่มแสดงแล้ว คนเชิดต้องขึ้นมาเบิกหน้าพระ จากนั้นนายหนังก็จะเชิดถวายออกเบิกหน้าพระ เชิญเจ้าโดยจะมีตัวหนังที่ถือธงออกมาประกาศ เรียกว่าตัวเชิญเจ้า (กาสรูป) ต่อด้วยการแสดงมวยซึ่งถ้าเป็นหนังในก็จะใช้ลิงขาวลิงดำ และบอกเรื่องที่จะแสดงโดยใช้ไอ้เกลี้ยง (ตัวตลกของคณะ) เป็นตัวบอกเรื่องว่าวันนี้จะแสดงเรื่องใด เนื้อเรื่องที่จะแสดงก็จะไปตามที่เจ้าภาพหรือผู้ชมขอมมา หากไม่ขอ ก็จะจัดเรื่องให้เอง จากนั้นก็บรรเลงตามเนื้อเรื่องที่แสดง และคอยสังเกตว่า คนเชิดเอ่ยเนื้อเรื่องอะไรมา ก็จะต้องรับตามนั้น เช่นถ้าเอ่ยสองไม้ก็ต้องรับหน้าทับสองไม้ จะต้องคุณเชิดเป็นหลัก (ดำเนินเรื่องเมื่อมีเอ่ย ดนตรีก็จะรับร้อง เมื่อมีโอ หน้าทับก็จะรับ ปี่ กรุง ในบางช่วงก็จะตีโทนพร้อมกับตีกลองอย่างละมือเรียกว่าตบสองหน้า) จากนั้นก็ลาโรงด้วยเพลงลา (รัวลงตัด)

4) เรื่องที่แสดง หากเป็นเรื่องยาวๆ ก็จะเป็นวรรณคดีเรื่องต่างๆ เช่น รามเกียรติ์ หรือถ้าเป็นเรื่องสั้นๆ ก็อาจจะเป็นเนื้อเรื่องจากนิยายทั่วๆไป

5) ตัวหนัง เป็นรูปหนังที่ใช้เชิด แกะจาก หนังวัวหรือหนังควาย โดยนำหนังดังกล่าวมาฟอก ขูดให้เกลี้ยงเกลา คณะจำวินใช้หนังเสือแกะรูปฤาษีประจำโรงหนังคณะ.รวมศิลปินมีตัวตลกไม่น้อยกว่า 10 ตัวขึ้นไป พูดภาษาถิ่นเมืองเพชร การแต่งกายมักเปลือยท่อนบน หน้าตาจะผิดเพี้ยนจากคนจริงไปบ้าง แต่ละตัวมีเสียงพูดหรือสำเนียงโดยเฉพาะ จำวินนายหนังจะมีตัวตลกที่เป็นคาราทุโรงและเป็นที่ติดอกติดใจของคนดูอยู่สองตัวคือ ไอ้เกลี้ยง และ ไอ้กบ

6) โรงหนังตะลุง ปลุกเป็นเรือนชั่วคราวยกเสา 4 เสา ยกพื้น สูงเลขสิริยะเล็กน้อยประมาณ 2.30 เมตร ด้านหน้าจึงจอผ้าขาวบางขอบแดง ด้านข้างกันด้วยผ้าพลาสติก ภายในโรงมีหยวกกล้วยตัดเป็นท่อนวางชิดกับจอสำหรับปักรูปหนัง มีหลอดไฟให้แสงสว่าง โรงหนังตะลุงนี้ คณะว.รวมศิลป์จะจัดเตรียมมาเพื่อไม่ให้เป็นการยุ่งยากต่อผู้ว่าจ้าง โรงหนังเป็นโรงสำเร็จรูป เป็นเหล็ก จับมาประกอบได้เลยไม่เหมือนสมัยเก่าต้องใช้เสาไม้แล้วขุดหลุมฝังเสา

7.1.3.2 ขั้นตอนการเก็บด้วยหนังตะลุง

หนังตะลุงเป็นพิธีกรรมการแสดงที่มีความศักดิ์สิทธิ์ นายหนังจะจัดพิธีไหว้ครูตัวหนังทุกปีและนิมนต์พระให้เจิมตัวหนัง การสวดมนต์ก็แสดงถึงความศักดิ์สิทธิ์ของตัวหนัง ตลอดทั้งการทำพิธีกรรมต่างๆภายในโรงหนังตะลุง ก็จะมีเครื่องรางของขลังผ้ายันต์ที่ปิดอยู่ตรงหน้าจอ การที่นายหนังให้ผู้ว่าจ้างเขียนชื่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ผู้ว่าจ้างนับถือมาให้ให้นายหนัง แล้วนายหนังก็กล่าวสวดอัญเชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์ดังกล่าวมาชุมนุม ณ ที่นั้น บทกล่าวสวดนั้นบอกถึงความศักดิ์สิทธิ์มาก และนอกจากจะเป็นบทกล่าวสวดแล้ว ยังมีการแสดงอีกอย่างหนึ่งที่สำคัญคือการตัดสินบน นั่นคือใช้ตัวหนังเชิญเจ้ามาทำการตัดสินบน และใช้ลูกศรเป็นตัวตัดสินบน และยังมีการกล่าวสวดกำกับไปด้วย และสุดท้ายยังมีการตัดต้นกล้วยให้ขาดสองท่อน ซึ่งบอกถึงการตัดขาดของสินบนในครั้งนี้ ที่ชาวเพชรบุรีเรียกว่า “การตัดสินบาทขาดสินบน”

สิ่งสำคัญในการเก็บด้วยหนังตะลุง มีดังนี้

1) การเตรียมโรงหนัง ในการแสดงนั้นต้องดูทิศทางของโรง เพราะเวลาแสดงจะไม่ให้เข้าบ้านคน แต่ให้ออกไปตามถนน เพราะมีความเชื่อว่าถ้าลูกศรเข้าไปทางบ้านคนอาจจะมีเรื่องร้ายๆ เกิดขึ้นได้

2) เครื่องสักการบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ หน้าโรงหนังตรงหน้าจอจะวางเก้าอี้ไว้ 1 ตัว เพื่อให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์มานั่ง ตามความเชื่อของชาวเมืองเพชรบุรี มีหมอน 1 ใบ มีน้ำเปล่า 1 ขวด (บางที่อาจจะมีเหล้าแทนน้ำเปล่า) แก้ว 1 ใบ มีร่มกางไว้ 1 คัน และบางที่อาจมีเครื่องสังเวย เช่น หัวหมูสุก ไก่สุก ดอกไม้ ธูปเทียน ซึ่งผู้บนเป็นคนจุดธูปเทียนเพื่ออัญเชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์มาชมหนังตะลุงเพื่อรับการเก็บ

ขั้นตอนการแสดงแก่นด้วยหนังตะลุง มี 3 ช่วง ตามลำดับดังนี้

1) เบิกหน้าพระ นายหนังจะเชิดฤาษี สวดนะโมหรือที่เรียกว่ารำโยโบราณ พลังว่าบทคาถ (บทสัศเค กาเม) ชุมนุมเทวดา ฤาษี เป็นรูปครู มีความขลังและศักดิ์สิทธิ์สามารถป้องกันอันตรายทั้งปวง ทั้งช่วยคลั่งคนดาลให้หนังแสดงได้ดีเป็นที่ชื่นชมของคนดู รูปฤาษีเป็นรูปแรกและออกเพียงครั้งเดียว

2) การตัดสินบน คือใช้ตัวหนังเชิญเจ้ารูปปราชญ์หน้าบทหรือรูปกาศปราชญ์ เสมือนเป็นตัวแทนนายหนังตะลุง เป็นรูปชายหนุ่มแต่งกายโอรสเจ้าเมือง มีหน้าเคลือบไหวได้ อีกมือหนึ่งงอเกือบตั้งฉาก ติดกับลำตัวถือดอกบัว หรือช่อดอกไม้ หรือธง ออกมาร้องกลอนไหวเจ้าพ่อต่างๆที่อัญเชิญมา การตัดสินบนจะใช้ตัวเชิญเจ้าเป็นตัวตัดสินบนโดยใช้การแผลงศรและยิงธนูเป็นการตัดสินบน โดยนายหนังจะเป็นผู้สวดคาถากำกับ และผู้ว่าจ้างจะเป็นคนเขียนชื่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้นายหนัง

3) การแสดงหนังตะลุง การแสดงจะเริ่มด้วยรูปบอกเรื่อง คือรูปบอกคนดูให้ทราบว่า ในคืนนี้หนังแสดงเรื่องอะไร ถ้าแสดงเรื่องรามเกียรติ์ก็ต้องบอกให้ผู้ดูทราบว่าแสดงเรื่องรามเกียรติ์ตอนใด บอกคณะ บอกเค้าเรื่องย่อๆ เพื่อให้ผู้ดูสนใจติดตามดู หนังทั่วไปนิยมใช้รูปตัวตลกบอกเรื่อง ออกมาบอกเรื่องราวที่จะแสดง สำหรับคณะ ว. รวมศิลป์ จำวัน นายหนังมีตัวตลกที่เป็นคาราทุโรงและเป็นที่ติดอกติดใจของคนดูอยู่สองตัวคือ ไอ้เกลี้ยง และ ไอ้กบ หลังจากจบการแสดง นายหนังจะมีดัดด้นกลัวยขาออกสองท่อน แล้วทิ้งเสียไม่นำกลับมาใช้แสดงอีก ก็เป็นอันว่าสินบนได้ขาดลง ส่วนอาหารที่เป็นเครื่องสังเวยนั้นสามารถนำมารับประทานได้

7.1.4 ภาพสะท้อนทางความเชื่อที่ปรากฏในการศึกษาหนังตะลุงแก่นของจังหวัดเพชรบุรี

จากการศึกษาเรื่องหนังตะลุงแก่นในจังหวัดเพชรบุรี ทำให้เห็นภาพสะท้อนทางความเชื่อในสังคมวัฒนธรรมของชาวเพชรบุรี คือ

7.1.4.1 ความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของชาวเพชรบุรี

ชาวเพชรบุรีที่แค้นด้วยหนังตะลุงเป็นผู้ที่นับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือผู้มีอำนาจเหนือธรรมชาติที่ปรากฏในพื้นที่มากที่สุด นั่นคือ เจ้าพ่อ เจ้าแม่ เจ้าปู่ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำศาลเจ้าที่เจ้าทาง ผีบ้านผีเรือน ฯลฯ สิ่งศักดิ์สิทธิ์เหล่านี้มีจำนวนผู้แค้นถึง 27 คนจาก 31 คน คิดเป็นร้อยละ 87 ซึ่งเมื่อเทียบกับการบนกับพระพุทธรูปเจ้าจะมีจำนวนน้อยมาก คือมีผู้แค้นกับท่านเพียง 8 คน แสดงให้เห็นว่า ผู้บนรู้สึกว่าการนับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ดังกล่าวมีบทบาทในด้านการคลั่งคลุ้มมากกว่าพระพุทธรูป ดังนั้น เมื่อมีปัญหาและต้องการให้ผู้มีอำนาจเหนือธรรมชาติช่วยเหลือ ก็จะคิดถึงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่อยู่ใกล้ตัวและคุ้นเคยกัน นับได้ว่าคติถือผีสางเทวดา (Animism) เป็นคติความเชื่อที่สำคัญ มีบทบาทใกล้ชิดชาวบ้าน เป็นที่พึ่งทางใจ ช่วยลดความวิตกกังวล และสร้างความสมดุลย์ให้ชีวิตชาวบ้าน ส่วนหนังตะลุงแค้นมีบทบาทสำคัญในการเป็นสื่อกลางระหว่างชาวเมืองเพชรและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ทำให้ชาวเพชรบุรีได้ตอบแทนบุญคุณที่สิ่งศักดิ์สิทธิ์ได้เมตตาช่วยเหลือ กับทั้งผู้แค้นและผู้ชมหนังตะลุงก็มีความสุข เพราะได้รับความบันเทิงจากการชมหนังตะลุงคณะ ว.รวมศิลป์ ซึ่งเป็นศิลปะการแสดงที่มีค่า ได้รับความนิยม และได้รับการชื่นชมเสมอมา

7.1.4.2 หนังตะลุงแค้นกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์และพิธีกรรม

ชาวเมืองเพชรบุรีมีความเชื่อว่า สิ่งศักดิ์สิทธิ์ชอบและพอใจกับการแค้นด้วยหนังตะลุง เพราะเมื่อมีการบน แล้วบอกว่าจะแค้นด้วยหนังตะลุง ก็ได้ตามประสงค์ทุกครั้งไป พิธีกรรมที่ทำก็ไม่ยุ่งยาก แต่ความศักดิ์สิทธิ์และความขลังขึ้นอยู่กับคณะของหนังตะลุง โดยเฉพาะหนังตะลุงคณะ ว.รวมศิลป์ ซึ่งเมื่อบนบานศาลกล่าวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ว่าจะนำคณะนี้มาแค้นแล้ว จะสมประสงค์เสมอ ที่เป็นเช่นนี้ เพราะนายหนังบอกเนื้อหาละเอียด แก่สินบนขาด พิธีกรรมมีความศักดิ์สิทธิ์ ส่วนการขับร้องและการเซ่นหิ้งก็เห็นว่า เสียงดี ร้องเพลงได้ไพเราะ กลอนดี ร่าสว้ย ตัวตลกเล่นได้สนุกสนาน ไม่หยาบคาย เรื่องราวที่แสดงก็กระชับ เดินเรื่องเร็ว ไม่เยิ่นเย้อ มีคติข้อคิดสอนใจสอดแทรกเสมอ

7.1.4.3 หนังตะลุงแค้น : ศิลปะการดนตรีและการแสดง

หนังตะลุงแค้นเป็นที่นิยมมากในหมู่ชาวเพชรบุรี โดยเฉพาะหนังตะลุงคณะว.รวมศิลป์ เพราะมีศิลปะในการแสดง ทำให้ผู้ดูตระหนักถึงความศักดิ์สิทธิ์ เช่น เพลงที่ใช้ในการแสดงทำให้เกิดความศักดิ์สิทธิ์ และเพลงที่นำมาร้องสวดก็สร้างความขลัง ดังนี้

เพลงที่ทำให้เกิดความศักดิ์สิทธิ์

หนังตะลุงคณะว.รวมศิลป์ ยึดชนบในการเล่นแบบโบราณที่ได้รับการถ่ายทอดมา โดยมีลำดับการแสดงดังนี้

1) เพลงในช่วงตั้งเครื่องเบ็งโรง เป็นการทำพิธีเอาฤกษ์ของนายหนัง โดยนายหนังจะแก้รูปหนังออก จัดปักวางรูปให้เป็นระเบียบ วางเครื่องเบ็งโรงที่เจ้าภาพจัดให้ มาวางไว้หน้าหยวก ร้องชุมนุมครูเสร็จแล้ว เอารูปฤกษ์ รูปปราชญ์หน้าท รูปเจ้าเมือง ปักหยวก ร้องเชิญครูหมอหนังให้มาคุ้มครอง จบแล้วลูกคู่บรรเลงเพลงโหมโรง

2) โหมโรง การโหมโรงเป็นการบรรเลงดนตรีล้วน ๆ เพื่อเรียกคนดู และให้นายหนังได้เตรียมพร้อม การโหมโรงนิยมเริ่มด้วยเพลงปี่ โดยบรรเลงเพลงพัดชา ซึ่งถือว่าเป็นเพลงครู ครั้นจบแล้วก็มักเล่นเพลงไทยเดิม 2 ชั้นเป็นพื้น

3) เพลงออกรูปฤกษ์ เป็นการแสดงเพื่อการระครู ปิดป่า เสนียดจัญไร โดยขออำนาจจากพระพรหม พระอิศวร พระนารายณ์ และเทวดาอื่น ๆ และขออำนาจจากพระรัตนตรัย ด้วยฤกษ์ เป็นรูปครู มีความขลังและศักดิ์สิทธิ์สามารถป้องกันปัดเสนียดจัญไร และกัณฑ์รายทั้งปวง ทั้งช่วยคลบันดาลให้หนังแสดงได้ดี เป็นที่ชื่นชมของคนดู รูปฤกษ์รูปแรกออกครั้งเดียว

4) เพลงออกรูปปราชญ์หน้าท รูปปราชญ์หน้าทเป็นรูปผู้ชาย ถือดอกบัวบ้าง ธงชาติบ้าง ถือเป็นตัวแทนของนายหนัง เป็นรูปชายหนุ่มแต่งกายโอรสเจ้าเมือง มือหน้าเคลื่อนไหวได้ ใช้เล่นเพื่อไหว้ครู ไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์และทำพิธีตัดสินบน ตลอดจนอวยพรให้คณะเจ้าภาพ รวมไปถึงการรำถวายมือ

เพลงที่นำมาร้องสวดในหนังตะลุงแก่นบ

นายหนังจะเริ่มต้นสวดด้วยบทนะโม 3 จบ แล้วต่อด้วยบทอัญเชิญเทวดา เพื่อเชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์และเทพดาที่สถิตอยู่ในสถานที่ทั้งหลาย ไม่ว่าจะเป็นบนสวรรค์ บนพื้นดิน หรืออยู่ในป่าหิมพานต์ ขอเชิญให้มาชุมนุม ณ สถานที่ทำพิธี

จากนั้นมีบทร้องบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย เช่น บูชาพระพุทธเจ้า บูชาพระพุทธรูป บูชาเทวดาทุกทิศ บูชาพระภูมิเจ้าที่ บูชาเจ้าพ่อหลักเมือง และมีบทไหว้ครู คือไหว้ครูของหนัง กับทั้งบูชาพระอาทิตย์ พระจันทร์ พระธรณี แม่คงคา และท่านท้าวจอมไคร้ที่ปกครองดูแลชาวเพชรบุรี

จะเห็นได้ว่าก่อนที่จะมีการแสดง สิ่งศักดิ์สิทธิ์ในทุกที่ทุกสถานจะรับรู้ได้ด้วยบทสวดและการร้องของนายหนัง ที่จะทำให้ทั้งผู้จ้างและผู้ชมเกิดความสบายใจ คลายกังวล ส่งผลต่อจิตใจโดยผ่านการแสดงของหนังตะลุง

7.1.4.4 การบนและการแก้บนกับการแก้ปัญหของผู้บน

การบนและการแก้บนที่ปรากฏในกลุ่มคนที่มีความเชื่อหรือคนที่ต้องการความสบายใจในชีวิตของตน ในจังหวัดเพชรบุรีก็คล้ายกับการบนและการแก้บนในที่อื่น ๆ คือมีการวิงวอนร้องขอให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ช่วยเหลือในเรื่องต่าง ๆ เช่น การขอบุตร การขอให้ลูกสอบเข้าเรียน สอบเข้าทำงาน ขอให้ถูกหวย หรืออาจจะมีความทุกข์อย่างอื่น เช่น ลูกไม่สบาย ญาติพี่น้องไม่สบาย ฯลฯ และเมื่อผู้บนมีปัญหา ก็จะมีการบนบาน มีการประกอบพิธีกราบไหว้เพื่อวิงวอนร้องขอให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ตนเองนับถือ ช่วยเหลือในเรื่องที่ตนเองมีปัญหา และการบนบานนี้จะมีการสัญญาว่า ถ้าผู้บนได้รับการช่วยเหลือ ได้ผลสำเร็จดังที่ขอไว้ ผู้บนก็จะกระทำตามสัญญาที่ให้ไว้กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ คือเอามาให้ หรือเอามารสพมาแสดงให้ท่านชม แล้วแต่ว่าได้สัญญาอะไรไว้ เช่นนี้คือ การแก้บน

ในการบนและแก้บนของชาวจังหวัดเพชรบุรีทั้ง 3 อำเภอ(อ.ท่ายาง อ.เมือง อ.บ้านลาด) เรื่องที่บนกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์มีดังนี้ 1)การขอความสำเร็จ เรื่องหน้าที่การงาน การสอบเข้าทำงาน 2)การขอผลผลิตทางการเกษตร 3)การขอเรื่องการศึกษา สอบเข้าเรียนต่อ 4)การขอให้มิโชค 5)การขอเรื่องสุขภาพ ให้หายจากการเจ็บป่วย 6)การขอเรื่องการทำมาหากิน เช่น การค้าขาย 7)การขอให้ได้ของที่สูญหายกลับคืนมา 8)การขอทายาท

หากพิจารณาความประสงค์และปัญหาของชาวเพชรบุรีทั้ง 8 ข้อข้างต้น จะเห็นได้ว่าเป็นความประสงค์ที่อาจพบได้ในคนทั่วไป แต่เมื่อผู้บนมีความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ผู้บนจึงบนบานด้วยความศรัทธาและทำเพื่อความสบายใจของตน นี่เป็นวิธีแก้ปัญหาวิตถิแบบหนึ่ง สอดคล้องกับคำอธิบายในทฤษฎีโครงสร้าง-หน้าที่นิยม (Structural-Functionalism) ซึ่งแรดคลิฟฟ์ บราวน์ (A.R. Radcliffe-Brown) นักมานุษยวิทยาชาวอังกฤษ ได้ให้แนวคิดไว้ว่า ธรรมเนียม (custom) และความเชื่อ (belief) ของสังคมมีหน้าที่เฉพาะที่จะให้การสนับสนุน ทำให้โครงสร้างสังคมมีความมั่นคงถาวร โดยการควบคุมกำหนดและจัดระเบียบส่วนต่างๆของสังคมให้ดำรงอยู่เท่าที่จะเป็นไปได้

7.1.4.5 พุทธศาสนาของชาวบ้านกับพุทธศาสนาของผู้รู้ : ความแตกต่างที่กลมกลืน

ตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าที่ให้อำนาจการพึ่งตนเอง มิใช่ให้ร้องขอผู้อื่นเพื่อช่วยเหลือ แต่ในสังคมไทยปัจจุบัน เป็นที่น่าสังเกตว่า บุคคลในสังคมนิยมร้องขอเพื่อให้สิ่งที่ตัวเองนับถือช่วยเหลือ มากกว่าที่จะพยายามทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตัวเอง เมื่อมนุษย์มีความเชื่อในการนับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ หรือสิ่งที่มนุษย์หาคำอธิบายไม่ได้ ต่อมาเมื่อมีศาสนาเกิดขึ้น และความเชื่อเดิมก็ยังคงอยู่ ความคิดเก่าและความคิดใหม่ ก็จะปะปนกัน ในหนังสือพุทธธรรมของท่านพระพรหมคุณาภรณ์ ป.อ. ปยุตโต (2538) ได้กล่าวไว้ว่า พุทธศาสนาของชาวบ้านที่ปรากฏในสังคมไทย เป็นพุทธศาสนาที่ยังมีความเชื่อในเรื่องผีสาวยเทวดา เพราะแต่ก่อนคนไทยยังเชื่อเรื่องผีสาวยเทวดาตามแนวคิดของศาสนาพราหมณ์ ซึ่งมีลักษณะของการวิงวอนร้องขอ และมีการตอบแทนบุญคุณต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์อย่างแพร่หลายในปัจจุบัน

พุทธศาสนาของชาวบ้านมีการวิงวอนสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ตนเคารพนับถือ และร้องขอไม่ว่าจะมีปัญหาอะไรก็ตาม ชาวบ้านมีความเชื่อในสิ่งที่เหนือธรรมชาติ จึงบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ มนุษย์เชื่อว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์ มีอำนาจเหนือมนุษย์ มีปาฏิหาริย์ เมื่อตัวเราเคารพก็จะทำให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์เมตตา และช่วยเหลือ จึงทำให้มีการบนบานเกิดขึ้น

ส่วนพุทธศาสนาของผู้รู้นั้น ใช้หลักธรรมของพระพุทธเจ้า คือเชื่อในสิ่งที่จริง เห็นจริง และปฏิบัติได้จริง เพราะมนุษย์อยู่บนโลกแห่งความจริง สิ่งปาฏิหาริย์เป็นสิ่งที่สมมติ ความจริงที่ปรากฏแน่ชัดก็คือ การเกิด แก่ เจ็บ และตาย พระพุทธเจ้าสอนให้อำนาจการกตัญญูกตเวที รู้จักบุญคุณคน รู้จักตอบแทนบุญคุณของผู้มีพระคุณ เช่น การตอบแทนบุญคุณของบิดามารดาที่เลี้ยงเรามา ตอบแทนด้วยการปฏิบัติตนเป็นคนดี เราไม่ต้องไปแก้บนกับท่าน ทำได้แค่นี้ก็ทำให้เราสบายใจ และมีความสุขแล้ว

ถึงแม้จะขัดแย้งกัน (คำสอนในศาสนาพุทธกับลัทธิผีสาวยเทวดา) แต่ศาสนาพุทธกับการนับถือผีสาวยเทวดาในสังคมไทย ก็อยู่ร่วมกันได้ เรียกได้ว่า เป็นความแตกต่างที่กลมกลืนกัน ผสานกันได้ เนื่องจากโดยปกติแล้ว ความเชื่อของทั้งสองแนวทางไม่ก่อให้เกิดปัญหาร้ายแรงใดๆ

7.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่อง “หนังตะลุงเก่าบนในจังหวัดเพชรบุรี : กรณีศึกษา คณะ ว.รวมศิลป์” นี้ ทำให้พบแนวทางในการศึกษาประเด็นอื่นๆที่น่าสนใจ เป็นเรื่องที่ควรศึกษาให้กว้างขวางและลึกซึ้งอีกหลายด้าน ได้แก่

- 1) การศึกษาวงดนตรี บทเพลง และการสืบทอดทางดนตรี ที่ใช้ประกอบการแสดงหนังตะลุงเก่าบนในจังหวัดเพชรบุรี
- 2) การศึกษาเปรียบเทียบลักษณะการบนและการเก่าบนด้วยหนังตะลุง และภาพสะท้อนทางสังคมและวัฒนธรรมที่พบในหนังตะลุงเก่าบน ณ พื้นที่อื่นๆ
- 3) การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของหนังตะลุงเก่าบนตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน และแนวโน้มความเป็นไปในอนาคต

หนังตะลุงแก้บนในจังหวัดเพชรบุรี : กรณีศึกษา คณะ ว.รวมศิลป์

TALUNG SHADOW PLAY FOR MAKING A VOTIVE OFFERING IN PHETCHABURI PROVINCE : A CASE STUDY OF V.RUAM-SILP BAND

ทรงฤทธิ์ ศรีสารคาม 5036258 LCCS/M

ศศ.ม (วัฒนธรรมศึกษา)

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ : ขวัญจิต ศศิวงศาโรจน์,ศศ.ม.,ปร.ด., เสาวภา พรศิริพงษ์, ศศ.บ., สม.ม., ศศ.ด.

บทสรุปแบบสมบูรณ์

ความสำคัญและที่มาของหัวข้อวิจัย

ความเชื่อ เป็นปรากฏการณ์ทางจิตของมนุษย์ ความเชื่อมีอยู่หลากหลาย มีความสัมพันธ์กับอารมณ์และความรู้สึก เมื่อมนุษย์เกิดความวิตกกังวลและไม่มั่นใจในวิถีชีวิตของตน ก็จะหาเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจโดยการสร้างพิธีกรรม เช่น การบนบานเพื่อติดต่อกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์เพื่อเพิ่มความมั่นใจให้ตนเอง และตอบแทนสิ่งศักดิ์สิทธิ์ด้วยสิ่งที่เสนอให้ จะเห็นได้ว่าความไม่สบายใจของมนุษย์เกิดขึ้นได้กับทุกคนและในทุกสังคมวัฒนธรรม การปฏิบัติดังที่อธิบายเป็นคำนิยามที่มีพื้นฐานมาจากความเชื่อด้วยกันทั้งสิ้น การบนบานจึงเป็นวิธีหนึ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นมาเพื่อรองรับความไม่สบายใจเพื่อให้มีทางออก (ยศ สันตสมบัติ , 2537:200-203)

พระธรรมปิฎก (2538) ได้กล่าวไว้ในหนังสือ พุทธธรรมว่า ความสัมพันธ์ระหว่างเทวดากับมนุษย์ในลักษณะของการบนและการแก้บนในลัทธิศาสนามีมาตั้งแต่พุทธกาล เชื่อกันว่ามีเทวดาย่อมมากและมีเทพสูงสุดเป็นผู้สร้างโลกและบันดาลทุกสิ่ง มนุษย์จึงสร้างความสัมพันธ์กับเทพด้วยวิธีอ้อนวอนและขอความช่วยเหลือด้วยวิธีต่างๆ

การบนบาน เป็นการขอร้องและอ้อนวอนให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ช่วยเหลือ หากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ช่วยสำเร็จ ผู้บนบานก็จะทำพิธีกรรมแก้บนให้ และสินบนที่ผู้บนถวายก็ขึ้นอยู่กับว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ผู้บนได้บนนั้นขอบอะไร และการที่เราจะรู้ว่าขอบอะไรก็มักจะมาจากการบอกเล่าต่อกันมา หรือการ

เข้าฝัน การบนบานจึงเป็นพฤติกรรมอย่างหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อในอำนาจเหนือธรรมชาติ ตามลัทธิผีสาขานิยม (Animism) เป็นความพยายามของมนุษย์ที่จะเอาชนะสิ่งที่ตนเผชิญอยู่ โดยไม่รู้หรือไม่แน่ใจในผลที่จะได้ โดยให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ตนนับถือคอยช่วยเหลือ (จินตนา ธรรมสุวรรณ, 2544:109)

โดยรูปแบบที่มีความหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นการแก้บนด้วยเครื่องสักการะต่างๆ เช่น ไข่ต้ม หัวหมู ผลไม้ ต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ทั้งที่อยู่ในรูปของพระพุทธรูป หลวงพ่อผู้ล่วงลับ ผีบรรพบุรุษ ปู่ย่าตายาย ผีบ้านผีเรือน ตลอดจนเจ้าที่เจ้าทาง การแก้บนยังมีในรูปแบบของการแสดง เช่น การรำ ถวายมือ ละครแก้บน และที่จังหวัดเพชรบุรีก็เป็นจังหวัดหนึ่งซึ่งมีรูปแบบการแก้บนที่มีลักษณะเฉพาะในสังคมท้องถิ่น คือการแก้บนด้วยหนังตะลุง ซึ่งเป็นมหรสพแก้บนที่มีให้ชมกันแทบทุกคืน เว้นเสียแต่วันพระและวันในพรรษาที่ไม่นิยมแก้บน ผู้วิจัยได้มีโอกาสเข้าศึกษาข้อมูลภาคสนามในช่วงที่กำลังศึกษาวิชามานุษยวิทยาการดนตรี เกิดแรงบันดาลใจต่อมหรสพแก้บนหนังตะลุงเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะหนังตะลุงคณะว.รวมศิลป์ซึ่งมีงานแสดงแก้บนตลอดทั้งปี สิ่งหนึ่งที่สัมผัสได้ก็คือวัฒนธรรมการดนตรีและการแสดงที่ยังคงมีบทบาทสำคัญยิ่ง ท่ามกลางสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงผ่านระบบความเชื่อ และทำให้ศิลปวัฒนธรรมการแสดงหนังตะลุงยังได้รับการสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน

การวิจัยนี้ ทำให้ผู้วิจัยได้มีโอกาสศึกษาดนตรี ซึ่งไม่ใช่แค่เพียงดนตรีแต่เป็นศิลปะการแสดง ซึ่งหมายถึงเรื่องราวต่างๆที่จะสะท้อนบอกเราว่า ความเชื่อในสังคมมนุษย์มีผลต่อดนตรีและการแสดง ทำให้ดนตรียังคงดำรงอยู่อย่างไร มีใครเข้ามาเกี่ยวข้อง ส่งผลต่อสังคมอย่างไร หนังตะลุงเมืองเพชรเป็นมหรสพแก้บนที่ได้รับความนิยมจากชาวเพชรบุรีมาก เป็นการแสดงซึ่งสามารถคงอยู่ได้ในสังคมปัจจุบันภายใต้วัฒนธรรมความเชื่อเรื่องการแก้บน เป็นศิลปวัฒนธรรมที่แสดงถึงเอกลักษณ์ของท้องถิ่น สะท้อนให้เห็นภูมิปัญญาของบรรพบุรุษที่ได้สร้างองค์ความรู้ ผ่านการกลั่นกรองเลือกสรรและปรับปรุงพัฒนา ให้มีความสอดคล้องผสมกลมกลืนในแต่ละยุคสมัย จนกลายเป็นมรดกทางวัฒนธรรม ซึ่งหากได้สืบค้น ศึกษา วิเคราะห์ และนำมารวบรวมเรียบเรียงให้ชัดเจนถูกต้องเป็นระบบ ก็สามารถนำไปสู่การเป็นฐานข้อมูลสำหรับการพัฒนางานด้านศิลปวัฒนธรรมได้เป็นอย่างดี

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

- 1) ศึกษาความเชื่อเรื่องการแก้บนด้วยหนังตะลุงของชาวเพชรบุรี
- 2) ศึกษาองค์ประกอบและกระบวนการแสดงแก้บนของหนังตะลุงคณะ ว.รวมศิลป์
- 3) ศึกษาภาพสะท้อนทางความเชื่อของชาวเพชรบุรีที่ปรากฏในหนังตะลุงแก้บน

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยทางมานุษยวิทยาวัฒนธรรม (Cultural anthropological methods) คือ เก็บข้อมูลภาคสนามเป็นหลัก และใช้การวิจัยเอกสารเป็นส่วนช่วยให้ข้อมูลสมบูรณ์ยิ่งขึ้น การเก็บข้อมูลใช้การสัมภาษณ์ระดับลึก (In-depth interview) และการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม (Participant observation) แล้วประมวลเนื้อหาและเรียบเรียงข้อมูล จากนั้นวิเคราะห์ข้อมูล แล้วนำเสนอภายใต้แนวคิดทางมานุษยวิทยาวัฒนธรรมและมานุษยวิทยาการดนตรี ทั้งนี้ผู้วิจัยใช้ผู้ประสานงานซึ่งเป็นคนเพชรบุรีช่วยแปลความหมายในการสัมภาษณ์และอธิบายความ

ส่วนพื้นที่ศึกษา เลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) คือศึกษาใน 3 อำเภอของจังหวัดเพชรบุรี ได้แก่ อ.ท่ายาง อ.เมือง และ อ.บ้านลาด สำหรับหนังตะลุงแก้บนเลือกศึกษาคณะว.รวมศิลป์ จังหวัดเพชรบุรี เพราะเป็นคณะหนังตะลุงที่ตอบสนองความเชื่อเรื่องการแก้บนของชาวเพชรบุรีได้อย่างชัดเจน สังเกตได้จากงานแก้บนที่มีผู้จ้างตลอดทั้งปี

สำหรับผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informant) ได้แก่ นายหนัง นักดนตรีและผู้จ้าง

ผลการศึกษา

ในสังคมไทย คนไทยส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธเป็นหลัก แต่ก็นับถือศาสนาพราหมณ์ และเชื่อถือในลัทธิผีสารเทวดา (Animism) ด้วย คตินิยมเกี่ยวกับผีสารเทวดาได้ปฏิบัติกันมานานในสังคมไทย ก่อนการนับถือศาสนาพราหมณ์และพุทธ การนับถือผีและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มีอำนาจเหนือธรรมชาติเกิดจากการต้องการที่พึ่งทางใจ โดยเฉพาะในเวลาที่คนไทยประสบเคราะห์ภัย นอกจากยึดพระพุทธรูปเจ้าเป็นที่พึ่งแล้ว ยังนึกถึงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่คุ้นเคยศรัทธา เช่น เจ้าที่เจ้าทาง ผีบ้านผีเรือน ผีบรรพบุรุษ เจ้าพ่อ เจ้าแม่ เจ้าปู่ ผีที่สถิต ณ ศาลประจำหมู่บ้าน เป็นต้น ชาวจังหวัดเพชรบุรีก็เช่นกัน นับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์พื้นบ้านที่คุ้นเคยดังกล่าวข้างต้น เมื่อคนเมืองเพชรในพื้นที่วิจัยมีปัญหาหรือมีเรื่องเดือดร้อนในชีวิต ก็พยายามไปพึ่งพิงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ โดยหาวิธีติดต่อกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ด้วย

การทำพิธีกรรมที่เรียกว่า การบน คำว่า “บน” เป็นการขอร้องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้ช่วยโดยให้คำมั่นว่าถ้าสิ่งที่ร้องขอประสบผลสำเร็จ ผู้ร้องขอหรือผู้บนบาน จะให้สิ่งของตอบแทนหรือทำตามที่ได้สัญญาไว้ พิธีกรรมการบนและการแก้บนยังมีบทบาทอยู่ในสังคมไทยเสมอ เป็นพิธีกรรมที่ช่วยลดความวิตกกังวล ช่วยเป็นที่พึ่งที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ ทำให้เกิดความมั่นใจในการดำรงชีวิต

1. ความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในจังหวัดเพชรบุรี

ความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของชาวจังหวัดเพชรบุรีใน 3 อำเภอดังกล่าวนั้น จากการเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูล 31 คนที่ได้ว่าจ้างคณะหนังตะลุง ว.รวมศิลป์ให้ไปแสดงแก้บน ในเดือนมิถุนายน-กรกฎาคม 2553 พบว่า สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ผู้ให้ข้อมูลเคารพนับถือ กับทั้งได้บนและแก้บนนั้น ได้แก่ (บางคนบนสิ่งศักดิ์สิทธิ์มากกว่า 1 ท่าน/องค์)

- 1) พระพุทธรเจ้า พระเทพฤาษี (ผู้แก้บน 8 คน)
- 2) กษัตริย์และเจ้านาย (ผู้แก้บน 2 คน)
- 3) เจ้าที่เจ้าทาง ผีบ้านผีเรือน (ผู้แก้บน 10 คน)
- 4) เจ้าพ่อ เจ้าแม่ เจ้าปู่ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำศาลต่างๆ (ผู้แก้บน 17 คน)
- 5) ผีหรือวิญญาณบรรพบุรุษ (ผู้แก้บน 4 คน)
- 6) ครูอาจารย์ผู้ล่วงลับ (ผู้แก้บน 2 คน)
- 7) ต้นไม้ศักดิ์สิทธิ์ (ผู้แก้บน 1 คน)

2. การบนและการแก้บนในจังหวัดเพชรบุรี

การบนในจังหวัดเพชรบุรีนั้น หากแก้บนด้วยมหรสพ จะนิยมแก้บนด้วย 1)ละครชาตรี 2)รำถวายมือ และ 3)หนังตะลุง ในอดีตมีการแก้บนด้วย 4)หนังกลางแปลง แต่ปัจจุบันไม่นิยมแล้ว เนื่องด้วยความเจริญทางเทคโนโลยี ทำให้การดูหนังเปลี่ยนแปลงไป

เรื่องที่บนกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ในพื้นที่วิจัยมีดังนี้ (1) การขอความสำเร็จ เรื่องหน้าที่การงาน การสอบเข้าทำงาน (2) การขอผลผลิตทางการเกษตร (3) การขอเรื่องการศึกษา สอบเข้าเรียนต่อ (4) การขอโชคลาภ (5) การขอเรื่องสุขภาพ หายจากการเจ็บป่วย (6) การขอเรื่องค้าขาย (7) การขอให้ได้ของทีสุญหายกลับคืนมา (8) การขอทายาท

ส่วนอาชีพของกลุ่มบุคคลที่ว่าจ้างหนังตะลุงแก้บน แบ่งได้ตามลำดับดังนี้ (1) อาชีพเกษตรกรรม (2) อาชีพค้าขาย (3) อาชีพรับราชการ (4) อาชีพช่าง (5) อาชีพแม่บ้าน (6) นักการเมือง

สำหรับ เพศของกลุ่มผู้ว่าจ้าง แบ่งเป็นเพศชายร้อยละ 60 และเพศหญิงร้อยละ 40 ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มอายุตั้งแต่ 35 ปี ถึง 60 ปี

3. การบนและการแก้บนด้วยหนังตะลุงในจังหวัดเพชรบุรี คณะ ว.รวมศิลป์

หนังตะลุงที่จะได้ชื่อว่าเป็นหนังตะลุงที่มีชื่อเสียง ดูได้จากงานที่มีตลอดทั้งปี อีกทั้งยังคงลักษณะของการแสดงที่เป็นเอกลักษณ์ คือนอกเหนือจากการตัดสินบนแล้ว ยังต้องมีการแสดงที่ดึงดูดความสนใจ ทำให้ชาวบ้านเกิดความบันเทิงไปในขณะเดียวกัน ว.รวมศิลป์ เป็นคณะหนังตะลุงที่มีงานแก้บนตลอดปี ตั้งคณะมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2536 กว่า 19 ปีที่ คณะว.รวมศิลป์ได้แสดงหนังตะลุงในจังหวัดเพชรบุรี ราชบุรี สมุทรสงคราม สมุทรสาคร สมุทรปราการ นครปฐม กาญจนบุรี สิงห์บุรี สุพรรณบุรี พระนครศรีอยุธยา ชุมพร ประจวบคีรีขันธ์ และกรุงเทพมหานคร โดยส่วนมากเป็นงานแก้บน

คณะ ว. รวมศิลป์ มีจำสับเอกวิน อุ่นใจเพื่อน เป็นนายหนัง เริ่มตั้งคณะมาด้วยใจรัก จำสับเอกเป็นสมาจากการรับราชการทหารหมวดดุริยางค์ สังกัดจังหวัดทหารบกเพชรบุรี ปัจจุบัน (พ.ศ.2555) อายุ 56 ปี มีอารมณ์ขัน ในหมู่บ้านมักเรียกกันว่าจำวิน จำวินเป็นคนเป่าปี่มาก่อน ซึ่งก็ได้อยู่ใกล้ชิดกับคนเชิดหนัง เมื่อนายหนังป่วย จำวินจึงสืบทอดหนังตะลุงคณะ ว.รวมศิลป์ไว้รวบรวมชาวคณะ ซึ่งต่างคนก็ล้วนมีฝีมือมาก่อนแล้ว โดยให้นายสำราญ สวัสดิ์ ญาติผู้พี่ของจำวินเป็นคนแกะหนังชุดใหม่ขึ้นมาเพิ่มเติม จำวินเป็นที่รู้จักของคนในจังหวัดเพชรบุรีเป็นอย่างดี เพราะจำวิน คือนายหนังตะลุงเสียงดี ที่มีเอกลักษณ์เป็นของตัวเอง คือการโหม่งที่ศีรษะ ด้วยพื้นฐานของจำวินเป็นนักดนตรี เสียงร้องดี มีอารมณ์ขัน มีมนุษยสัมพันธ์และอัธยาศัยดีเป็นที่นับถือของทุกคนที่ได้รู้จัก จำวิน จึงเป็นนายหนังที่มีชื่อเสียง และได้รับการยอมรับในฝีมือการขับร้อง การพากย์ และการเชิดหนัง โดยมีพี่ชายคือครูสวิง อุ่นใจเพื่อน นักดนตรีเก่าแก่กว่า 40 ปีในวงการหนังตะลุงเมืองเพชร ที่ให้การสนับสนุน ดูแลวงดนตรีของคณะ เหมือนหนึ่งคู่ใจที่รู้ใจจำวินในขณะเชิดหนังเป็นอย่างดี และที่สำคัญจำวินเป็นนายหนังที่ได้ประกอบอาชีพนายหนังตะลุงเป็นอาชีพหลัก มิได้มีแนวคิดในการรับงานแสดงเพื่อเป็นธุรกิจ เพียงแต่ต้องการที่จะสืบทอดหนังตะลุงของเมืองเพชรบุรีเอาไว้ด้วยใจรัก ต้องการรักษาวัฒนธรรมของท้องถิ่นที่มีมายาวนาน และอยากที่จะอนุรักษ์เอาไว้ไม่ให้สูญหาย ให้ยังคงอยู่คู่ชาวเพชรบุรีสืบไป

3.1 องค์ประกอบในการแสดงหนังตะลุงคณะ ว.รวมศิลป์

1) นายหนัง จำวินเป็นนายหนังที่มีวิธีการแสดงผสมผสาน มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่โดดเด่น เป็นนายหนังที่พากย์ทุกตัวหนังเพียงคนเดียว พากย์ทั้งผู้ชายและผู้หญิง จำวินไม่ดื่มเหล้าและไม่สูบบุหรี่ และอาจจะเป็นว่าในสมัยวัยรุ่นได้ร้องเพลงเชียร์ราวอยู่ตลอดจึงทำให้เสียงอยู่ตัว การแสดงจะไม่เคร่งเครียด เน้นขบขัน และตามสถานการณ์ของสังคมเพื่อ

นำมาประยุกต์ใช้ในการแสดงทำให้เกิดความแปลกใหม่อยู่เสมอ คนดูจึงชอบ จำวันมีเสียงดี เมื่อร้องเสียงใครก็จะเหมือนเสียงนักร้องคนนั้นจนเป็นที่ถูกอกถูกใจ จำวันมีการประกาศเจ้า(เวลาตัดสินบน ตามที่ได้บันทึกกับเจ้าต่างๆไว้และอวยพรคณะเจ้าภาพ) ที่ชัดเจน และมีความละเอียดในการประกาศมากกว่าคณะอื่นๆ และถือคติที่ว่าถ้าประกาศให้เจ้าชอบแล้ว นั่นแหละคือประสบความสำเร็จ ซึ่งบางเจ้าภาพถึงกับนั่งประนมมือฟังประกาศเลย ไม่มีไฮสคาสตร์แต่อย่างใด จำวันโพกหัวเป็นเอกลักษณ์ มีเหตุผลว่าเพื่อความกระชับกระเฉงไม่ต้องกังวลในเรื่องลมจากพัดลมที่เปิดช่วยคลายร้อนในขณะที่เชิดหนัง ที่อาจจะพัดลมให้ปลิวจนเกิดความกังวลได้

2) นักดนตรีและเครื่องดนตรี ผู้แสดงในคณะว. รวมศิลป์ มีจำนวน 6 คน แบ่งกันทำหน้าที่ในการบรรเลงเครื่องดนตรี ได้แก่ ปี่นอก ระนาดแก้ว(ใช้ตีในขณะร้อง) โทนและกลองตุ้ม ฉาบใหญ่ ฉาบเล็ก ฉิ่ง กรับ และโหม่ง

3) เพลงที่ใช้ในการแสดง การบรรเลงเพลงที่ใช้ในการแสดงเริ่มด้วยโหมโรงก่อน เมื่อมีเสียงปี่ดังขึ้น กลองก็จะรัว สามลา จากนั้นก็จะขึ้น เพลงกรู๊ก, เพลง 3 จับ 5 เท่ง, เพลง 2 จับ 2 เท่ง, เพลงซัดน้อย, ซัดใหญ่, เพลงนางสรน้า, เพลงกราวนอก และเพลงกราวในเป็นเพลงสุดท้าย เพลงกราวนอกและเพลงกราวในจะใช้เป็นสัญญาณ บอกให้คนเชิดรู้ว่าจะเริ่มแสดงแล้ว คนเชิดต้องขึ้นมาเบิกหน้าพระ จากนั้นนายหนังก็จะเชิดดาบออกเบิกหน้าพระ เชิญเจ้าโดยจะมีตัวหนังที่ถือธงออกมาประกาศ เรียกว่าตัวเชิญเจ้า (กาสรูป) ต่อด้วยการแสดงมวยซึ่งถ้าเป็นหนังในก็จะใช้ลิงขาวลิงดำ และบอกเรื่องที่จะแสดงโดยใช้ไอ้เกลี้ยง (ตัวตลกของคณะ) เป็นตัวบอกเรื่องว่าวันนี้จะแสดงเรื่องใด เนื้อเรื่องที่จะแสดงก็จะไปตามที่เจ้าภาพหรือผู้ชมขอมมา หากไม่ขอ ก็จะจัดเรื่องให้เอง จากนั้นก็บรรเลงตามเนื้อเรื่องที่แสดง และคอยสังเกตว่า คนเชิดเอ่ยเนื้อเรื่องอะไรมา ก็จะต้องรับตามนั้น เช่นถ้าเอ่ยสองไม้ก็ต้องรับหน้าทับสองไม้ จะต้องดูคนเชิดเป็นหลัก (ดำเนินเรื่องเมื่อมีเอ่ย ดนตรีก็จะรับร้อง เมื่อมีโอ หน้าทับก็จะรับ ปี่ กรุง ในบางช่วงก็จะตีโทนพร้อมกับตีกลองอย่างละมือเรียกว่าตบสองหน้า) จากนั้นก็ลาโรงด้วยเพลงลา (รัวลงตัด)

4) เรื่องที่แสดง หากเป็นเรื่องยาวๆ ก็จะเป็นวรรณคดีเรื่องต่างๆ เช่น รามเกียรติ์ หรือถ้าเป็นเรื่องสั้นๆ ก็อาจจะเป็นเนื้อเรื่องจากนิยายต่างๆไป

5) ตัวหนัง เป็นรูปหนังที่ใช้เชิด แกะจาก หนังวัวหรือหนังควาย โดยนำหนังดังกล่าวมาฟอก ขูดให้เกลี้ยงเกลา คณะจำวันใช้หนังเสือแกะรูปฤษีประจำโรง

หนังคณะ.รวมศิลปินมีตัวตลกไม่น้อยกว่า 10 ตัวขึ้นไป พูดภาษาถิ่นเมืองเพชร การแต่งกายมักเปลือย
ท่อนบน หน้าตาจะผิดเพี้ยนจากคนจริงไปบ้าง แต่ละตัวมีเสียงพูดหรือสำเนียงโดยเฉพาะ จำวันนาย
หนังจะมีตัวตลกที่เป็นคาราซูโรงและเป็นที่ติดอกติดใจของคนดูอยู่สองตัวคือ ไอ้เกลี้ยง และไอ้กบ

6) โรงหนังตะลุง ปลุกเป็นเรือนชั่วคราวยกเสา 4 เสา ยกพื้น
สูงเลขสิริระเล็กน้อยประมาณ 2.30 เมตร ด้านหน้าจึงจอผ้าขาวบางขอบแดง ด้านข้างกันด้วยผ้า
พลาสติก ภายในโรงมีหยวกกล้วยตัดเป็นท่อนวางชิดกับจอสำหรับปักรูปหนัง มีหลอดไฟให้แสง
สว่าง โรงหนังตะลุงนี้ คณะ.รวมศิลปินจะจัดเตรียมมาเพื่อไม่ให้เป็นที่ยึดติดต่อผู้ว่าจ้าง โรงหนัง
เป็นโรงสำเร็จรูป เป็นเหล็ก จับมาประกอบได้เลยไม่เหมือนสมัยเก่าต้องใช้เสาไม้แล้วขุดหลุมฝังเสา

3.2 ขั้นตอนการเก็บหนังด้วยหนังตะลุง

หนังตะลุงเป็นพิธีกรรมการแสดงที่มีความศักดิ์สิทธิ์ นายหนังจะจัดพิธี
ไหว้ครูตัวหนังทุกปีและนิมนต์พระให้เจิมตัวหนัง การสวดมนต์ก็แสดงถึงความศักดิ์สิทธิ์ของตัว
หนัง ตลอดทั้งการทำพิธีกรรมต่างๆภายในโรงหนังตะลุง ก็จะมีเครื่องรางของขลังผ้ายันต์ที่ปิดอยู่
ตรงหน้าจอ การที่นายหนังให้ผู้ว่าจ้างเขียนชื่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ผู้ว่าจ้างนับถือมาให้ให้นายหนัง แล้วนาย
หนังก็กล่าวสวดอัญเชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์ดังกล่าวมาชุมนุม ณ ที่นั้น บทกล่าวดนนั้นบอกถึงความ
ศักดิ์สิทธิ์มาก และนอกจากจะเป็นบทกล่าวดนแล้ว ยังมีการแสดงอีกอย่างหนึ่งที่สำคัญคือการตัด
สินบน นั่นคือใช้ตัวหนังเชิญเจ้ามาทำการตัดสินบน และใช้ลูกศรเป็นตัวตัดสินบน และยังมีการ
กล่าวดนกำกับไปด้วย และสุดท้ายยังมีการตัดฉีกกล้วยให้ขาดสองท่อน ซึ่งบอกถึงการตัดขาดของ
สินบนในครั้งนี้ ที่ชาวเพชรบุรีเรียกว่า “การตัดสินบาทขาดสินบน”

สิ่งสำคัญในการเก็บหนังด้วยหนังตะลุง มีดังนี้

1) การจัดเตรียมโรงหนัง ในการแสดงนั้นต้องดูทิศทางของ
โรง เพราะเวลาแสดงจะไม่ให้เข้าบ้านคน แต่ให้ออกไปตามถนน เพราะมีความเชื่อว่าถ้าลูกศรเข้า
ไปทางบ้านคนอาจจะมีเรื่องร้ายๆ เกิดขึ้นได้

2) เครื่องสักการบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ หน้าโรงหนังตรงหน้าจอ
จะวางเก้าอี้ไว้ 1 ตัว เพื่อให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์มานั่ง ตามความเชื่อของชาวเมืองเพชรบุรี มีหมอน 1 ใบ มี
น้ำเปล่า 1 ขวด (บางที่อาจจะมีเหล้าแทนน้ำเปล่า) แก้ว 1 ใบ มีร่มกางไว้ 1 คัน และบางที่อาจมีเครื่อง

สังเวช เช่น หัวหมูสุก ไก่สุก ดอกไม้ รูปเทียน ซึ่งผู้บนเป็นคนจัดรูปเทียนเพื่ออัญเชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์ มาชมหน้าตะลุงเพื่อรับการแก้บน

ขั้นตอนการแสดงแก้บนด้วยหน้าตะลุง มี 3 ช่วง ตามลำดับดังนี้

1) เบิกหน้าพระ นายหน้าจะเชิดฤาษี สวดนะโมหรือที่เรียกว่ารายโบราณ พลังว่าบทคาถา (บทสัคเค กาเม) ชุมนุมเทวดา ฤาษี เป็นรูปครุ มีความขลังและศักดิ์สิทธิ์สามารถป้องกันอันตรายทั้งปวง ทั้งช่วยคลบนันดาลให้หนังแสดงได้ดีเป็นที่ชื่นชมของคนดู ฤาษีเป็นรูปแรกและออกเพียงครั้งเดียว

2) การตัดสินบน คือใช้ตัวหนังเชิญเจ้ารูปปราชญ์หน้าบทหรือรูปกาศปราชญ์ เหมือนเป็นตัวแทนนายหน้าตะลุง เป็นรูปชายหนุ่มแต่งกายโอรสเจ้าเมือง มือหน้าเคลื่อนไหวได้ อีกมือหนึ่งถือของตั้งฉาก ติดกับลำตัวถือดอกบัว หรือช่อดอกไม้ หรือธง ออกมาร้องกลอนไหว้เจ้าพ่อต่างๆที่อัญเชิญมา การตัดสินบนจะใช้ตัวหนังเจ้าเป็นตัวตัดสินบนโดยใช้การแผลงสรและยิงธนูเป็นการตัดสินบน โดยนายหน้าจะเป็นผู้สวดคาถากำกับ และผู้ว่าจ้างจะเป็นคนเขียนชื่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้นายหน้า

3) การแสดงหน้าตะลุง การแสดงจะเริ่มด้วยรูปบอกเรื่อง คือรูปบอกคนดูให้ทราบว่า ในคืนนี้หนังแสดงเรื่องอะไร ถ้าแสดงเรื่องรามเกียรติ์ก็ต้องบอกให้ผู้ดูทราบว่าแสดงเรื่องรามเกียรติ์ตอนใด บอกคณะ บอกเค้าเรื่องย่อๆ เพื่อให้ผู้ดูสนใจติดตามดู หนังทั่วไปนิยมใช้รูปตัวตลกบอกเรื่อง ออกมาบอกเรื่องราวที่จะแสดง สำหรับคณะ ว. รวมศิลป์ จำวัน นายหน้ามีตัวตลกที่เป็นคาราซูโรงและเป็นที่ติดอกติดใจของคนดูอยู่สองตัวคือ ไอ้เกลี้ยง และ ไอ้กบ หลังจากจบการแสดง นายหน้าจะมีดัดด้นกลด้วยขาออกสองท่อน แล้วทิ้งเสียไม่นานกลับมาใช้แสดงอีก ก็เป็นอันว่าสินบนได้ขาดลง ส่วนอาหารที่เป็นเครื่องสังเวยนั้นสามารถนำมารับประทานได้

4. ภาพสะท้อนทางความเชื่อที่ปรากฏในการศึกษาหน้าตะลุงแก้บนของจังหวัดเพชรบุรี

จากการศึกษาเรื่องหน้าตะลุงแก้บนในจังหวัดเพชรบุรี ทำให้เห็นภาพสะท้อนทางความเชื่อในสังคมวัฒนธรรมของชาวเพชรบุรี คือ

4.1 ความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของชาวเพชรบุรี

ชาวเพชรบุรีที่แค้นด้วยหนังตะลุงเป็นผู้ที่นับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือผู้มีอำนาจเหนือธรรมชาติที่ปรากฏในพื้นที่มากที่สุด นั่นคือ เจ้าพ่อ เจ้าแม่ เจ้าปู่ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำศาลเจ้าที่เจ้าทาง ผีบ้านผีเรือน ฯลฯ สิ่งศักดิ์สิทธิ์เหล่านี้มีจำนวนผู้แค้นถึง 27 คนจาก 31 คน คิดเป็นร้อยละ 87 ซึ่งเมื่อเทียบกับการบนกับพระพุทธรูปเจ้าจะมีจำนวนน้อยมาก คือมีผู้แค้นกับท่านเพียง 8 คน แสดงให้เห็นว่า ผู้บนรู้สึกว่าการนับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ดังกล่าวมีบทบาทในด้านการคลันแคลมากรกว่าพระพุทธรูป ดังนั้น เมื่อมีปัญหาและต้องการให้ผู้มีอำนาจเหนือธรรมชาติช่วยเหลือ ก็จะคิดถึงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่อยู่ใกล้ตัวและคุ้นเคยกัน นับได้ว่าคติถือผีสางเทวดา (Animism) เป็นคติความเชื่อที่สำคัญ มีบทบาทใกล้ชิดชาวบ้าน เป็นที่พึ่งทางใจ ช่วยลดความวิตกกังวล และสร้างความสมดุลย์ให้ชีวิตชาวบ้าน ส่วนหนังตะลุงแค้นมีบทบาทสำคัญในการเป็นสื่อกลางระหว่างชาวเมืองเพชรและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ทำให้ชาวเพชรบุรีได้ตอบแทนบุญคุณที่สิ่งศักดิ์สิทธิ์ได้เมตตาช่วยเหลือ กับทั้งผู้แค้นและผู้ชมหนังตะลุงก็มีความสุข เพราะได้รับความบันเทิงจากการชมหนังตะลุงคณะ ว.รวมศิลป์ ซึ่งเป็นศิลปะการแสดงที่มีค่า ได้รับความนิยม และได้รับการชื่นชมเสมอมา

4.2 หนังตะลุงแค้นกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์และพิธีกรรม

ชาวเมืองเพชรบุรีมีความเชื่อว่า สิ่งศักดิ์สิทธิ์ชอบและพอใจกับการแค้นด้วยหนังตะลุง เพราะเมื่อมีการบน แล้วบอกว่าจะแค้นด้วยหนังตะลุง ก็ได้ตามประสงค์ทุกครั้งไป พิธีกรรมที่ทำก็ไม่ยุ่งยาก แต่ความศักดิ์สิทธิ์และความขลังขึ้นอยู่กับคณะของหนังตะลุง โดยเฉพาะหนังตะลุงคณะ ว.รวมศิลป์ ซึ่งเมื่อบนบานศาลกล่าวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ว่าจะนำคณะนี้มาแค้นแล้ว จะสมประสงค์เสมอ ที่เป็นเช่นนี้ เพราะนายหนังบอกเนื้อหาละเอียด แก่สินบนขาด พิธีกรรมมีความศักดิ์สิทธิ์ ส่วนการขับร้องและการเซ่นหิ้งก็เห็นว่า เสียงดี ร้องเพลงได้ไพเราะ กลอนดี รัสวย ตัวตลกเล่นได้สนุกสนาน ไม่หยาบคาย เรื่องราวที่แสดงก็กระชับ เดินเรื่องเร็ว ไม่เอนเอื้อ มีคติข้อคิดสอนใจสอดแทรกเสมอ

4.3 หนังตะลุงแค้น : ศิลปะการดนตรีและการแสดง

หนังตะลุงแค้นเป็นที่นิยมมากในหมู่ชาวเพชรบุรี โดยเฉพาะหนังตะลุงคณะว.รวมศิลป์ เพราะมีศิลปะในการแสดง ทำให้ผู้ดูตระหนักถึงความศักดิ์สิทธิ์ เช่น เพลงที่ใช้ในการแสดงทำให้เกิดความศักดิ์สิทธิ์ และเพลงที่นำมาร้องสวดก็สร้างความขลัง ดังนี้

เพลงที่ทำให้เกิดความศักดิ์สิทธิ์

หนังสือละลึงคะว.รวมศิลป์ ยึดชนบในการเล่นแบบโบราณที่ได้รับการถ่ายทอดมา โดยมีลำดับการแสดงดังนี้

1) **เพลงในช่วงตั้งเครื่องเบ็กรอง** เป็นการทำพิธีเอาฤกษ์ของนายหนัง โดยนายหนังจะแก้รูปหนังออก จัดปักวางรูปให้เป็นระเบียบ วางเครื่องเบ็กรองที่เจ้าภาพจัดให้ มาวางไว้หน้าหยากร ร้องชุมนุมครูเสร็จแล้ว เอารูปฤกษ์ รูปปราชญ์นาบ รูปเจ้าเมือง ปักหยากร ร้องเชิญครูหมอหนังให้มาคุ้มครอง จบแล้วลูกคู่บรรเลงเพลงโหมโรง

2) **โหมโรง** การโหมโรงเป็นการบรรเลงดนตรีส่วน ๆ เพื่อเรียกคนดู และให้นายหนังได้เตรียมพร้อม การโหมโรงนิยมเริ่มด้วยเพลงปี่ โดยบรรเลงเพลงพัดชา ซึ่งถือว่าเป็นเพลงครู ครั้นจบแล้วก็มักเล่นเพลงไทยเดิม 2 ชั้นเป็นพื้น

3) **เพลงออกรูปฤกษ์** เป็นการแสดงเพื่อคารวะครู ปัดเป่าเสนียดจัญไร โดยขออำนาจจากพระพรหม พระอิศวร พระนารายณ์ และเทวดาอื่น ๆ และขออำนาจจากพระรัตนตรัย ด้วยฤกษ์ เป็นรูปครู มีความขลังและศักดิ์สิทธิ์สามารถป้องกันเสนียดจัญไร และภัยอันตรายทั้งปวง ทั้งช่วยคลี่คลายให้หนังแสดงได้ดี เป็นที่ชื่นชมของคนดู รูปฤกษ์รูปแรกออกครั้งเดียว

4) **เพลงออกรูปปราชญ์นาบ** รูปปราชญ์นาบเป็นรูปผู้ชาย ถือดอกบัวบ้าง ธงชาติบ้าง ถือเป็นตัวแทนของนายหนัง เป็นรูปชายหนุ่มแต่งกายโอรสเจ้าเมือง มีหน้าเคลือบขาวได้ ใช้เล่นเพื่อไหว้ครู ไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์และทำพิธีตัดสินบน ตลอดจนอวยพรให้คณะเจ้าภาพ รวมไปถึงการรำถวายมือ

เพลงที่นำมาร้องสวดในหนังสือละลึง

นายหนังจะเริ่มสวดด้วยบทนะโม 3 จบ แล้วต่อด้วยบทอัญเชิญเทวดา เพื่อเชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์และเทพยดาที่สถิตอยู่ในสถานที่ทั้งหลาย ไม่ว่าจะเป็นบนสวรรค์ บนพื้นดิน หรืออยู่ในป่าหิมพานต์ ขอเชิญให้มาชุมนุม ณ สถานที่ทำพิธี

จากนั้นมีบทร้องบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย เช่น บูชาพระพุทธเจ้า บูชาพระพุทธรูป บูชาเทวดาทุกทิศ บูชาพระภูมิเจ้าที่ บูชาเจ้าพ่อหลักเมือง และมีบท

ไหว้ครู คือไหว้ครูของหนัง กับทั้งบูชาพระอาทิตย์ พระจันทร์ พระธรณี แม่คงคา และท่านท้าวจอมไตรที่ปกครองดูแลชาวเพชรบุรี

จะเห็นได้ว่าก่อนที่จะมีการแสดง สิ่งศักดิ์สิทธิ์ในทุกที่ทุกสถานจะรับรู้ได้ด้วยบทสวดและการร้องของนายหนัง ที่จะทำให้ทั้งผู้จ้างและผู้ชมเกิดความสุขสบายใจ คลายกังวล ส่งผลต่อจิตใจโดยผ่านการแสดงของหนังตะลุง

4.4 การบนและการแก้บนกับการแก้ปัญหาของผู้บน

การบนและการแก้บนที่ปรากฏในกลุ่มคนที่มีปัญหาหรือคนที่ต้องการความสุขสบายในชีวิตของตน ในจังหวัดเพชรบุรีก็คล้ายกับการบนและการแก้บนในที่อื่น ๆ คือมีการวิงวอนร้องขอให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ช่วยเหลือในเรื่องต่าง ๆ เช่น การขอบุตร การขอให้ลูกสอบเข้าเรียน สอบเข้าทำงาน ขอให้ลูกหาย หรืออาจจะมีความทุกข์อย่างอื่น เช่น ลูกไม่สบาย ญาติพี่น้องไม่สบาย ฯลฯ และเมื่อผู้บนมีปัญหา ก็จะมีการบนบาน มีการประกอบพิธีกราบไหว้เพื่อวิงวอนร้องขอให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ตนเองนับถือ ช่วยเหลือในเรื่องที่ตนเองมีปัญหา และการบนบานนี้จะมีการสัญญาว่า ถ้าผู้บนได้รับการช่วยเหลือ ได้ผลสำเร็จดังที่ขอไว้ ผู้บนก็จะกระทำตามสัญญาที่ให้ไว้กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ คือเอาของมาให้ หรือเอามหรสพมาแสดงให้ท่านชม แล้วแต่ว่าได้สัญญาอะไรไว้ เช่นนี้คือ การแก้บน

ในการบนและแก้บนของชาวจังหวัดเพชรบุรีทั้ง 3 อำเภอ(อ.ท่ายาง อ.เมือง อ.บ้านลาด) เรื่องที่บนกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์มีดังนี้ 1)การขอความสำเร็จ เรื่องหน้าที่การงาน การสอบเข้าทำงาน 2)การขอผลผลิตทางการเกษตร 3)การขอเรื่องการศึกษา สอบเข้าเรียนต่อ 4)การขอให้มิโชค 5)การขอเรื่องสุขภาพ ให้หายจากการเจ็บป่วย 6)การขอเรื่องการทำมาหากิน เช่น การค้าขาย 7)การขอให้ได้ของที่สูญหายกลับคืนมา 8)การขอทายาท

หากพิจารณาความประสงค์และปัญหาของชาวเพชรบุรีทั้ง 8 ข้อข้างต้น จะเห็นได้ว่าเป็นความประสงค์ที่อาจพบได้ในคนทั่วไป แต่เมื่อผู้บนมีความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ผู้บนจึงบนบานด้วยความศรัทธาและทำเพื่อความสุขสบายของตน นี่เป็นวิธีแก้ปัญหาชีวิตแบบหนึ่ง สอดคล้องกับคำอธิบายในทฤษฎีโครงสร้าง-หน้าที่นิยม (Structural-Functionalism) ซึ่งแรดคลิฟฟ์ บราวน์ (A.R. Radcliffe-Brown) นักมานุษยวิทยาชาวอังกฤษ ได้ให้แนวคิดไว้ว่า ธรรมเนียม (custom) และความเชื่อ (belief) ของสังคมมีหน้าที่เฉพาะที่จะให้การสนับสนุน ทำให้โครงสร้างสังคมมีความมั่นคงถาวร โดยการควบคุมกำหนดและจัดระเบียบส่วนต่างๆของสังคมให้ดำรงอยู่เท่าที่จะเป็นไปได้

4.5 พุทธศาสนาของชาวบ้านกับพุทธศาสนาของผู้รู้ : ความแตกต่างที่กลมกลืน

ตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าที่ให้อำนาจการพึ่งตนเอง มิใช่ให้ร้องขอผู้อื่นเพื่อช่วยเหลือ แต่ในสังคมไทยปัจจุบัน เป็นที่น่าสังเกตว่า บุคคลในสังคมนิยมร้องขอเพื่อให้สิ่งที่ตัวเองนับถือช่วยเหลือ มากกว่าที่จะพยายามทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตัวเอง เมื่อมนุษย์มีความเชื่อในการนับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ หรือสิ่งที่มนุษย์หาคำอธิบายไม่ได้ ต่อมาเมื่อมีศาสนาเกิดขึ้น และความเชื่อเดิมก็ยังคงอยู่ ความคิดเก่าและความคิดใหม่ ก็จะปะปนกัน ในหนังสือพุทธธรรมของท่านพระพรหมคุณาภรณ์ ป.อ. ปยุตโต (2538) ได้กล่าวไว้ว่า พุทธศาสนาของชาวบ้านที่ปรากฏในสังคมไทย เป็นพุทธศาสนาที่ยังมีความเชื่อในเรื่องผีสาวยเทวดา เพราะแต่ก่อนคนไทยยังเชื่อเรื่องผีสาวยเทวดา ตามแนวคิดของศาสนาพราหมณ์ ซึ่งมีลักษณะของการวิงวอนร้องขอ และมีการตอบแทนบุญคุณต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์อย่างแพร่หลายในปัจจุบัน

พุทธศาสนาของชาวบ้านมีการวิงวอนสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ตนเคารพนับถือ และร้องขอไม่ว่าจะมีปัญหาอะไรก็ตาม ชาวบ้านมีความเชื่อในสิ่งที่เหนือธรรมชาติ จึงบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ มนุษย์เชื่อว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์ มีอำนาจเหนือมนุษย์ มีปาฏิหาริย์ เมื่อตัวเราเคารพก็จะทำให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์เมตตา และช่วยเหลือ จึงทำให้มีการบนบานเกิดขึ้น

ส่วนพุทธศาสนาของผู้รู้นั้น ใช้หลักธรรมของพระพุทธเจ้า คือเชื่อในสิ่งที่จริง เห็นจริง และปฏิบัติได้จริง เพราะมนุษย์อยู่บนโลกแห่งความจริง สิ่งปาฏิหาริย์เป็นสิ่งที่สมมติ ความจริงที่ปรากฏแน่ชัดก็คือ การเกิด แก่ เจ็บ และตาย พระพุทธเจ้าสอนให้อำนาจการกตัญญู กตเวทิต์ รู้จักบุญคุณคน รู้จักตอบแทนบุญคุณของผู้มีพระคุณ เช่น การตอบแทนบุญคุณของบิดามารดาที่เลี้ยงเรามา ตอบแทนด้วยการปฏิบัติตนเป็นคนดี เราไม่ต้องไปแก้บนกับท่าน ทำได้แค่นี้ก็ทำให้เราสบายใจ และมีความสุขแล้ว

ถึงแม้จะขัดแย้งกัน (คำสอนในศาสนาพุทธกับลัทธิผีสาวยเทวดา) แต่ศาสนาพุทธกับการนับถือผีสาวยเทวดาในสังคมไทย ก็อยู่ร่วมกันได้ เรียกได้ว่า เป็นความแตกต่างที่กลมกลืนกัน ผสมกันได้อย่างดีเนื่องจากโดยปกติแล้ว ความเชื่อของทั้งสองแนวทางไม่ก่อให้เกิดปัญหาร้ายแรงใดๆ

TALUNG SHADOW PLAY FOR MAKING A VOTIVE OFFERING IN
PHETCHABURI PROVINCE : A CASE STUDY OF V.RUAM-SILP BAND

SONGRHIT SRISARAKHAM : 5036258 LCCS/M

M.A. (CULTURAL STUDIES)

THESIS ADVISORS : KHWANCHIT SASIWONGSAROJ, M.A., Ph.D.

SAOWAPHA PORNSIRIPONG,B.A.,M.A.(SOCIOLOGY),Ph.D.

EXTENDED SUMMARY

Rationale of the study

In nearly all societies, when people have problems in their lives they try to solve their problems, and one thing they do is to ask some supernatural power to help them. Though the Thai people in Phetchaburi province are Buddhists, they also practise Animism like most of the Thais in Thailand. That's why when some of them have problems about their work, their education, health, wealth, etc., they will make a votive prayer. This prayer, for most of the time, will go to sacred and powerful spirits, for example, the spiritual guardians of the land, of the house and of the big trees, ancestral spirits, sacred dead monks, and also the statue of the Holy Buddha. With the prayer, the people will promise that if they could get the things they asked, they would make a votive offering. The things they would offer could be food, ornaments, doing something special, showing a dance or a play, etc.

In the research area in Phetchaburi province, the *Talung* shadow play of V.Ruam-silp band which was used for making a votive offering was studied. This band was very famous and popular because of the arts of playing and making sacred ceremonies. So, this study could tell us about the artistic play of this band, and it also reflected the local animist belief of the Phetchaburi people.

Objectives of the study

1. Study the beliefs of the Phetchaburi people in making a votive offering by using *Talung* shadow play
2. Study the *Talung* shadow play of V.Ruam-silp band in making a votive offering
3. Study the Phetchaburi people's beliefs reflected in *Talung* shadow play used for making a votive offering

Research Methodology

Cultural-anthropological and ethno-musicological research methodology were used in this study. In-depth interview, participant and non-participant observation were main methods. For research theories, cultural-anthropological and ethno-musicological principles were also used.

For field study, three districts in Phetchaburi province were studied: Thanyang, Muang, and Ban Lat.

The *Talung* shadow play of V.Ruam-silp band which was used for making a votive offering was studied. This band was chosen because it was the most popular and appreciated in the areas. Key informants were the band leader, musicians and the persons who paid for the play.

Result of the study

In Thailand, most of the people are Buddhists, and they also practice Hinduism and Animism. Animism is the oldest belief, it believes in supernatural power. In Phetchaburi province, like in other parts of Thailand, people respect and believe in sacred and powerful spirits, for example, the spiritual guardians of the land, of the house and of the big trees, ancestral spirits, sacred dead monks and respected persons, and also the statue of the Holy Buddha.

When the Phetchaburi people had problems in their life, they could ask some supernatural beings to help them. In the research area, the ones who made a

votive prayer and promised to use the V.Ruam-silp *Talung* shadow play as a votive offering said that they had asked supernatural spirits to help them about 1) success in work, in getting a job 2) having good agricultural products 3) success in education 4) having good fortune 5) having good health, discovering from illness 6) success in business 7) success in getting back the lost objects, and 8) having a child.

For the professions of the persons who made a votive offering by using V.Ruam-silp *Talung* shadow play, we could list from more to less as follows: agriculturers, traders, governmental officers, skilled workmen, housewives, and politicians.

For the age of these people, most of them were between 35 and 60 years old. And 60 % of them were men, 40 % were women.

We could remark that the practice of making a votive prayer and making a votive offering could make less the anxiety of the Phetchaburi people and helped them to be happy.

Reflections on the beliefs of Phetchaburi people seen from V.Ruam-silp *Talung* shadow play which was used as votive offering

1. Beliefs in animism of the Phetchaburi people

Most of the Phetchaburi people who used V.Ruam-silp *Talung* shadow play as votive offering had strong belief in local supernatural beings. These sacred beings were spiritual guardians of the land, of the house, and of the big trees; ancestral spirits; sacred dead monks and respected persons. Only some of them made a votive offering to the Buddha. This showed that the Phetchaburi people strongly believed in supernatural power of the local spirits. Moreover, these spirits were very closed to them for a very long time. That's why when the people had problems, they thought of these spirits as someone who always took care of their life, their land and their home.

For the *Talung* shadow play, it had an important role as media between supernatural beings and the Phetchaburi people. The ceremony in the play made the people accomplish their promise with the spirits. More than that, the ones who had

seen the play were entertained and happy because V.Ruam-silp was a very good band. It could play artistically. At the moment of making ceremony, sacred and powerful atmosphere was everywhere. This made the persons making the votive offering very pleased and happy.

2. *Talung* shadow play: good music and artistic play

In the research area at Phetchaburi province, *Talung* shadow play was very popular to be chosen as votive offering, especially the V.Ruam-silp band. It was told from mouth to mouth that if a person making a votive prayer promised the supernatural beings that in case he got the things he had asked, the votive offering would be V.Ruam-silp band. If he did so, the result of asking help would be successful. The reason was that the leader of this band made ceremonies intently, a lot of details was done in sacred and powerful atmosphere. So, the debt, which someone had owed the supernatural spirits, was strongly believed to be paid.

Moreover, the play was artistic. The leader of the band had good voice, he could pray and sing very well. He used sacred prayer and beautiful poetry. He played the shadow wonderfully. The clowns of the play made people laugh all the time, and no vulgar words were used. The story did not take so long time. Moral and wise sayings could be heard from time to time.

3. Making a votive prayer and a votive offering: a way for solving life problems

Human beings in all societies have more or less problems in their life, and they try to solve them as they can. For the Phetchaburi people in our research area, the people asked help from supernatural beings by the way of making a votive prayer and a votive offering. This way was often done and it made them have less anxieties, less unhappiness, and also helped them to have more strength, more hope and more balance in their life. We could see an important role of beliefs in human society. This agreed with the ideas in Structural-Functionalism Theory which A.R. Radcliffe-Brown, an English anthropologist, explained that custom and belief in society had special duty to support and make social structure to be strong by the way of controlling and arranging all parts of society to be in good position.

4. Popular Buddhism and Buddhism of the elites: difference in harmony

Popular Buddhism in Thailand is the mix of Buddhism, Hinduism and Animism. Local belief in Animism can be seen everywhere, making a votive prayer and a votive offering is an example of this belief.

On the contrary, Buddhism of the elites is very different from Popular Buddhism. It only believes in the words of Buddha: believing in the things we can prove, using reasons to explain all phenomena, try to be self-confident and solve life problems by using reasons.

However, if the Thais or the Phetchaburi people practiced Animism without making terrible problems or being so contrast to principle Buddhism, they could do as they wanted.

It could be seen that the *Talung* shadow play had remarkable roles in Phetchaburi society. Even now-a-days the ways of life of Phetchaburi people were changed from former time, the cultural belief in supernatural power was continually practiced. We could see that *Talung* shadow play was very popular all year long as a play for making a votive offering and it was also a good entertainment for the people.

The *Talung* shadow play in Phetchaburi province was an important case showing that this play could strongly have good place in Phetchaburi society because of beliefs in supernatural power.

บรรณานุกรม

- กรมวิชาการ. (2522). การแสดงและการละเล่นพื้นเมืองของไทยในภาคกลาง. กระทรวงศึกษาธิการ. โรงพิมพ์กรมการศาสนา.
- จันทิมา แสงเจริญ. (2539). ละครชาตรีเมืองเพชร. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขา นาฏศิลป์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จินตนา ธรรมสุวรรณ. (2544). ละครแก้บนหลวงพ่อกุญชร. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวัฒนธรรมศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ฉลาดชาย รมิตานนท์. (2527). ฝี่เจ้านาย. กรุงเทพฯ:พายัพ ออฟเซต พรินท์.
- ธีรภรณ์ น้ำทอง. (2551). เรือมมะม่วง:ทางเลือกในการจัดการสุขภาพของกลุ่มชาติพันธุ์ไทย-เขมร. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวัฒนธรรมศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.
- นงเยาว์ แส่นโกศิก และคณะ. (2543). เพชรบุรี ประวัติศาสตร์ ศิลปะและวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ: ด้านสุทธาการพิมพ์.
- ปัทมา บุญอินทร์. (2537). ปรับตัวของเพลงพื้นบ้าน:กรณีศึกษาเพลงโคราช จังหวัดนครราชสีมา. สังคมศึกษาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยมหิดล คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ประทุม ชุ่มเพ็งพันธุ์. (2548). ครอบเครื่องเรื่องภาคใต้. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สุวิริยาสัน.
- พระธรรมปิฎก, พระ(ป.อ.ปยุตโต). (2538). พุทธธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.
- วันชนะ ฤกษ์สมุทร. (2553). ละครชาตรีแก้บนหลวงพ่อกัณฑ์สิทธิ์ วัดมหาธาตุ จังหวัดเพชรบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวัฒนธรรมศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ยศ สันตสมบัติ. (2537). มนุษย์กับวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช. (2532). เอกสารการสอนชุดวิชา1112 หน่วย 1-8 ศิลปะการละเล่น และการแสดงพื้นเมืองของไทย สาขาศิลปะศาสตร์. นนทบุรี:โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช.

- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. (2532). เอกสารการสอนชุดวิชา1112 หน่วย 9-15ศิลปะการละเล่น และการแสดงพื้นเมืองของไทย สาขาศิลปศาสตร์. นนทบุรี: โรงพิมพ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- สุจิตรา มาถาวร. (2541). หนังใหญ่และหนังตะลุง. บริษัท คอมแพคพริ้นท์ จำกัด.
- สุดารา สุจฉายา. (2547). เพื่อความเข้าใจในแผ่นดิน เพชรบุรี. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สารคดี.
- สุทธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ และคณะ. (2528). หนังสือในโครงการส่งเสริมโครงการตามพระราชดำรัส อันดับที่ 26 เรื่อง การละเล่นพื้นเมืองภาคใต้.
- สุวัฒน์ จันทรวงศ์. (2540). ความเชื่อของมนุษย์เกี่ยวกับปรัชญาและศาสนา. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ สุขภาพใจ
- เอนก นาวิกมูล. (2546). หนังตะลุง – หนังใหญ่. กรุงเทพฯ: บริษัทเฮลโลการพิมพ์ (1988) จำกัด
- Alan P. Merriam. (1964). **The Anthropology of Music**. Northwestern University Press.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

ตารางการแสดงหนังตะลุงคณะ ว.รวมศิลป์ จังหวัดเพชรบุรี ปี พ.ศ.2553

เดือน	จำนวนวันที่แสดง			หยุดพัก	หมายเหตุ
	แกล้งน	มหรสพ	รวม		
มกราคม 31 วัน	27	2	29	2	หยุดวันพระ 2 วัน
กุมภาพันธ์ 28 วัน	24	1	25	3	หยุดวันพระ 3 วัน
มีนาคม 31 วัน	27	1	28	3	หยุดวันพระ 3 วัน
เมษายน 30 วัน	26	3	29	1	หยุดวันพระ 1 วัน
พฤษภาคม 31 วัน	27	2	29	2	หยุดวันพระ 2 วัน
มิถุนายน 30 วัน	26	1	27	3	หยุดวันพระ 3 วัน
	ผู้วิจัยเริ่มเก็บข้อมูลตั้งแต่วันที่ 1 มิ.ย.53				
กรกฎาคม 31 วัน	23	2	25	6	หยุดวันพระ 2 วัน
	ผู้วิจัยเก็บข้อมูลถึงวันที่ 25 ก.ค.53				
สิงหาคม 31 วัน	-	-	-	31	หยุดรับงานเนื่องจากเป็นช่วงเข้าพรรษา
กันยายน 30 วัน	-	-	-	30	
ตุลาคม 31 วัน	6	1	7	24	ออกพรรษา วันที่ 24 ต.ค. 53 เริ่มรับงานตั้งแต่วันที่ 25 ต.ค. 53
พฤศจิกายน 30 วัน	26	2	28	2	หยุดวันพระ 2 วัน

ตารางการแสดงหนังตะลุงคณะ ว.รวมศิลป์ จังหวัดเพชรบุรี ปี พ.ศ.2553 (ต่อ)

เดือน	จำนวนวันที่แสดง			หยุดพัก	หมายเหตุ
	แกล่น	มหรสพ	รวม		
ธันวาคม 31 วัน	27	1	28	3	หยุดวันพระ 3 วัน
รวม	239	16	255	110	มีความเชื่อว่าวันพระและช่วง เข้าพรรษา สิ่งศักดิ์สิทธิ์เป็นผู้ ทรงศีลถือศีล จึงไม่นิยมถวาย มหรสพบันเทิงเพื่อแกล่นใน วันดังกล่าว เพราะจะทำให้แก่ ลีนบนไม่ขาด
	การแสดงหนังตะลุงทั้งปี รวม 255 คืบ แบ่งเป็นงานแกล่น 239 คืบ มหรสพเพื่อความ บันเทิง 16 คืบ (ในวันพระไม่มีการแสดงแกล่น)				

ภาคผนวก ข

ข้อมูลเจ้าภาพที่จ้างหนังสือพิมพ์มาแสดงแก่นักในเดือนมิถุนายน –กรกฎาคม ปี 2553 จำนวน 31 ราย

เดือนมิถุนายน 2553

ลำดับ	ชื่อเจ้าภาพ	อายุ	ที่อยู่ (อำเภอ)	อาชีพ	วันที่เก็บ/เหตุผล	ผู้รับ	หนังสือ
1	ชาย เนื่องจากคณะว.รวมศิลป์มี งานแก่นักตลอดทั้งปี จึงต้อง หาตัวแทนนำขำในปีหามา3 ครั้งเพื่อเก็บ	59	อ.ท่ายาง	ผู้ใหญ่บ้าน ทำไร่	1มิถุนายน 2553 ได้ผลผลิตเผือก ดี ทำนาได้ข้าวดี	หลวงพ่อบุญใหญ่ หลวงพ่อบุญทิพย์ ตั้ง เกื้อพร้อม หมอน มีร่มกาง วางโต๊ะจุดธูปเทียน ดอกไม้	คนดูชอบ แก่นขนาด บอก ละเอียด เสียงดีร้องเพลงได้ ไพเราะ ร่าสวย ตัวตลกเล่นได้ สนุกสนาน เรื่องกระซิบไม่ เนียน มีคติข้อคิดสอนใจ สวดแพรก สอดแพรก การเมืองมนุษย์สัมพันธ์เป็น กันเอง

เดือนมิถุนายน 2553 (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อเข้าภาพ	อายุ	ที่อยู่ (อำเภอ)	อาชีพ	วันที่เก็บ/เหตุผล	ผู้รับ	หนังสือ
2	หญิง เนื่องจากคณะว.รวมศิลป์มี งานเก็บตลอดทั้งปี จึงต้อง หาล่วงหน้าข้ามปีเพื่อเก็บ	54	อ.เมือง	ทำไร่	2มิถุนายน 2553 ลูกชายสอบเข้า ทำงานได้	คุณพ่อเจ้าบ้าน ตั้ง เกื้อพร้อม หมอน มีร่มกาง วางโต๊ะดูดรูปเขียน ดอกไม้ เบียร์ 2 ขวด	คนดูชอบ เก็บบนขาด บอก ละเอียด เสียงดีร้องเพลงได้ ไพเราะ ร่าส่าย ตัวตลกเล่นได้ สนุกสนาน เรื่องกระซิบไม่ เป็นเยื่อ มีคติข้อคิดสอนใจ สอแตก สอแตก การเมืองมนุษย์สัมพันธ์เป็น กันเอง
3	ชาย เนื่องจากคณะว.รวมศิลป์มี งานเก็บตลอดทั้งปี จึงต้อง หาล่วงหน้าข้ามปีเพื่อเก็บ	ไม่ แจ้ง	อ.ท่าช้าง	หมอ	5มิถุนายน 2553 ได้โชค	พ่อป้า ตั้ง เกื้อพร้อม หมอน มีร่มกาง วางโต๊ะดูดรูปเขียน ดอกไม้	คนดูชอบ เก็บบนขาด บอก ละเอียด เสียงดีร้องเพลงได้ ไพเราะ เสียงเหมือนสุรพล สมบัติเจริญ ร่าส่าย ตัวตลกเล่นได้ สนุกสนาน เรื่องกระซิบไม่ เป็นเยื่อ มีคติข้อคิดสอนใจ สอแตก สอแตกการเมือง มนุษย์สัมพันธ์เป็นกันเอง

เดือนมิถุนายน 2553 (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อเข้าภาพ	อายุ	ที่อยู่ (อำเภอ)	อาชีพ	วันที่เก็บ/เหตุผล	ผู้รับ	หนังสือ
4	ชาย เนื่องจากคณะว.รวมศิลป์มี งานเก็บบนตลอดทั้งปี จึงต้อง หาล่วงหน้าข้ามปีเพื่อเก็บ	50	อ.ท่ายาง	ทำไร่	6มิถุนายน 2553 ผลผลิตการเกษตร ดี เก็บขายแล้วหาย	เจ้าที่เจ้าทาง ตั้ง แก้วพร้อม หมอน มีริมกาง วางโต๊ะอุดรูปเทียน ดอกไม้	คนดูชอบ เก็บบนขาด บอก ละเอียด เสียเครื่องเพลงได้ เพราะ ไร่สวย ตัวตลกเล่นได้ สนุกสนาน เรื่องกระซิบไม่ เป็นข้อ มีคติข้อคิดสอนใจ สอดคล้อง สอดแทรก การเมืองมนุษย์สัมพันธ์เป็น กันเอง
5	ชาย เนื่องจากคณะว.รวมศิลป์มี งานเก็บบนตลอดทั้งปี จึงต้อง หาล่วงหน้าข้ามปีเพื่อเก็บ	ไม่ แจ้ง	อ.บ้านลาด	ทำไร่	7มิถุนายน 2553 หลานไม่สบาย แล้วหาย	พ่อปู่เด่นน้อย พ่อปู่เด่นใหญ่ ตั้ง แก้วพร้อม หมอน มีริมกาง วางโต๊ะอุดรูปเทียน ดอกไม้	คนดูชอบ เก็บบนขาด บอก ละเอียด เสียเครื่องเพลงได้ เพราะ ไร่สวย ตัวตลกเล่นได้ สนุกสนาน เรื่องกระซิบไม่ เป็นข้อ มีคติข้อคิดสอนใจ สอดคล้อง สอดแทรก การเมืองมนุษย์สัมพันธ์เป็น กันเอง

เดือนมิถุนายน 2553 (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อเข้าภาพ	อายุ	ที่อยู่ (อำเภอ)	อาชีพ	วันที่เก็บ/เหตุผล	ผู้รับ	หนังสือ
6	หญิง เนื่องจากคณะว.รวมศิลป์มี งานเก็บบนตลอดทั้งปี จึงต้อง หาว่างหน้าข้ามปีเพื่อเก็บ	ไม่ แจ้ง	อ.บ้านลาด	ค้าขาย	9มิถุนายน 2553 ได้โชคกลาง	เจ้าที่เจ้าทาง ตั้ง แก้วพร้อม หมอน มีร่มกาง วางโต๊ะอุดหนุน ดอกไม้	คนดูชอบ เก็บบนขาด บอก ละเอียด เสียสิ่งของเพลงได้ เพราะ ไร่สวย ตัวตลกเล่นได้ สนุกสนาน เรื่องกระซิบไม่ เป็นเยื่อ มีคติข้อคิดสอนใจ สอดคล้อง สอดแทรก การเมืองมนุษย์สัมพันธ์เป็น กันเอง
7	หญิง เนื่องจากคณะว.รวมศิลป์มี งานเก็บบนตลอดทั้งปี จึงต้อง หาว่างหน้าข้ามปีเพื่อเก็บ	ไม่ แจ้ง	อ.ท่ายาง	ทำสวน	13มิถุนายน 2553 มีความสำเร็จตามที่ ขอ	เจ้าที่เจ้าทาง ตั้ง แก้วพร้อม หมอน มีร่มกาง วางโต๊ะอุดหนุน ดอกไม้	คนดูชอบ เก็บบนขาด บอก ละเอียด เสียสิ่งของเพลงได้ เพราะ ไร่สวย ตัวตลกเล่นได้ สนุกสนาน เรื่องกระซิบไม่ เป็นเยื่อ มีคติข้อคิดสอนใจ สอดคล้อง สอดแทรก การเมืองมนุษย์สัมพันธ์เป็น กันเอง

เดือนมิถุนายน 2553 (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อเข้าภาพ	อายุ	ที่อยู่ (อำเภอ)	อาชีพ	วันที่เก็บ/เหตุผล	ผู้รับ	หนังสือ
8	หญิง เนื่องจากคณะว.รวมศิลป์มี งานเก็บบนตลอดทั้งปี จึงต้อง หาล่วงหน้าข้ามปีเพื่อเก็บ	ไม่ แจ้ง	อ.ท่ายาง	รับราชการ	16มิถุนายน 2553 คู่ชีวิตไม่สบายแล้ว หาย ลูกสอบเข้าเรียน ตำรวจได้	<u>พระภูมิเจ้าที่</u> ที่ <u>บ้านผี เรือน</u> ตั้ง <u>แก้อีพร้อม</u> <u>หมอน มีร่มกาง</u> <u>วางโต๊ะจุดธูปเทียน</u> <u>ดอกไม้ หัวหมู เหล้า</u> <u>แดง ผลไม้ 7 อย่าง</u> <u>ดอกไม้ 7 สีหรือของ</u> <u>น้ำ</u>	คนดูชอบ เก็บบนขาด บอก ละเอียด เสียเครื่องเพลงได้ "เพราะ ไร่สวย ตัวตลกเล่นได้" สนุกสนานไม่หยาบคาย เรื่อง กระซิบไม่เย็นเยื่อ มีคติข้อคิด สอนใจสอดแทรก สอดแทรก การเมืองมนุษย์สัมพันธ์เป็น กันเอง
9	หญิง หาล่วงหน้า 3 เดือน	50	อ.ท่ายาง	ค้าขาย	17มิถุนายน 2553 ลูกสาวสอบเข้า มหาวิทยาลัย เจ็บป่วยแล้วหาย	<u>หลวงพ่ोजัน วัด</u> <u>พระพุทธรูปบาทเขา</u> <u>ลูกช้าง</u> ตั้ง <u>แก้อีพร้อม</u> <u>หมอน มีร่มกาง</u> <u>วางโต๊ะจุดธูปเทียน</u> <u>ดอกไม้</u>	คนดูชอบ เก็บบนขาด บอก ละเอียด เสียเครื่องเพลงได้ "เพราะ ไร่สวย ตัวตลกเล่นได้" สนุกสนานไม่หยาบคาย เรื่อง กระซิบไม่เย็นเยื่อ มีคติข้อคิด สอนใจสอดแทรก สอดแทรก การเมืองมนุษย์สัมพันธ์เป็น กันเอง

เดือนมิถุนายน 2553 (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อเจ้าภาพ	อายุ	ที่อยู่ (อำเภอ)	อาชีพ	วันที่เก็บ/เหตุผล	ผู้รับ	หนังสือ
10	ชาย เนื่องจากคณะว.รวมศิลป์มี งานเก็บแบบตลอดทั้งปี จึงต้อง หาว่างหน้าข้ามปีเพื่อเก็บ	57	อ.ท่ายาง	ค้าขาย	25มิถุนายน 2553 หลานเกิดมา สมบูรณ์ตามที่ขอ	สืบพันธุ์ ปู่ตาชาย ตั้ง เก้าอี้พร้อมหมอน มี ร่มกาง วางโต๊ะจุดธูปเทียน ดอกไม้	เก็บขนาด บอกละเอียด เสียง ดีร้องเพลงได้ไพเราะ ร่าสวย ตัวตลกเล่นได้สนุกสนาน เรื่องกระซิบ ไม่เย็นเขื่อ มีคติ ข้อคิดสอนใจสอดแทรก สอดแทรกการเมือง เป็น กันเอง
11	ชาย เนื่องจากคณะว.รวมศิลป์มี งานเก็บแบบตลอดทั้งปี จึงต้อง หาว่างหน้าข้ามปีเพื่อเก็บ	54	อ.ท่ายาง	รับราชการ	28มิถุนายน 2553 ลูกชายจบวิศวะ กรรม	ปู่ตาชาย หลวงพ่อบุญครอง ตั้งเก้าอี้พร้อม หมอน มีร่มกาง วางโต๊ะจุดธูปเทียน ดอกไม้	คนดูชอบ เก็บขนาด บอก ละเอียด เสียงดีร้องเพลงได้ ไพเราะ ร่าสวย ตัวตลกเล่นได้ สนุกสนานไม่หยาบคาย เรื่อง กระซิบ ไม่เย็นเขื่อ มีคติข้อคิด สอนใจสอดแทรก สอดแทรก การเมือง จัปวิถีชีวิตของ ชาวบ้านที่เด่นมาแสดง มนุษย์ สัมพันธ์กันเอง

เดือนมิถุนายน 2553 (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อเจ้าภาพ	อายุ	ที่อยู่ (อำเภอ)	อาชีพ	วันที่เก็บ/เหตุผล	ผู้รับ	หนังสือวัน
12	หญิง הללנגหน้า 3 เดือน	65	อ.เมือง	หมอชาญ	29มิถุนายน 2553 สมความปรารถนา	พ่อปู่เจ้าที่เจ้าทาง ตั้ง แก้วพร้อม หมอน มีร่มกาง วางโต๊ะบูชารูปเทียน ดอกไม้	พ่อปู่ชอบ คนดูชอบ แกบน ขาด บอกละเอียด เลียงศิริร้อง เพลง ได้เพราะ ร่ำสวย ตัว ตลกเล่น ได้สนุกสนาน ร้อง เพลงพวงมาลัยกลอนดี ไม่ หยาบคาย เดินเร็วเร็ว ไม่เย็น เยื่อ มีคติข้อคิดสอนใจ สวดแทรก สอดแทรก การเมือง จัปวิถีชีวิตของ ชาวบ้านที่เด่นมาแสดง มนุษย สัมพันธ์ดีเป็นกันเอง

เดือนกรกฎาคม 2553 (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อเจ้าภาพ	อายุ	ที่อยู่ (อำเภอ)	อาชีพ	วันที่เก็บ/เหตุผล	ผู้รับ	หนังสือเวียน
13	ชาย เนื่องจากคณะว.รวมศิลป์มีงาน เก็บตลอดทั้งปี จึงต้องหา ล่วงหน้าขำมิปีเพื่อเก็บ	46	อ.ท่าช้าง	รับราชการ	3 กรกฎาคม 2553 เกษตกรรม ได้ผลดี นาได้ข้าว เยอะ	เจ้าพ่อหอมทุ่ง ตั้ง เกื้อพร้อม หมอน มีรมกาง วางโต๊ะอุดรูปเทียน ดอกไม้	เก็บนขาจด บอกละเอียด เสีย ตร้องเพลง ได้เพราะ รัสว ตัวตลกเล่น ได้สนุกสนาน เรื่องกระซิบ ไม่เย็นเชอ มีคติ ข้อคิดสอนใจ สอดแทรก มนุษย์สัมพันธ์ เป็นกันเอง
14	หญิง เนื่องจากคณะว.รวมศิลป์มีงาน เก็บตลอดทั้งปี จึงต้องหา ล่วงหน้าขำมิปีเพื่อเก็บ	ไม่ แจ้ง	อ.บ้านลาด	ทำไร่	5 กรกฎาคม 2553 -แม่ไม่สบาย(เบาหวาน ไต เสด อุดหลอดลม)แล้ว อาการดีขึ้น -ถูกเข้าทำงานได้	-หลวงพ่เทพพนม ขวด (เขาหลวง) -เจ้าพ่อเจ้าน้อย ตั้ง เกื้อพร้อม หมอน มีรมกาง วางโต๊ะอุดรูปเทียน ดอกไม้	เก็บนขาจด บอกละเอียด เสีย ตร้องเพลง ได้เพราะ รัสว ตัวตลกเล่น ได้สนุกสนาน เรื่องกระซิบ ไม่เย็นเชอ มีคติ ข้อคิดสอนใจ สอดแทรก มนุษย์สัมพันธ์ เป็นกันเอง

เดือนกรกฎาคม 2553 (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อเจ้าภาพ	อายุ	ที่อยู่ (อำเภอ)	อาชีพ	วันที่เก็บ/เหตุผล	ผู้รับ	หนังสือเวียน
15	หญิง הללנגหน้า 6 เดือน หลายครั้ง	54	อ.เมือง	แม่บ้าน	6,8 กรกฎาคม 2553 ประสบ ความล้มเหลวทาง การเงิน ลูกชายป่วยแล้ว หาย ลูกชายสอบเข้า ทำงานได้	ศาลประจําหมู่บ้าน พ่อปุ่เกตุ พ่อปุ่แก้ว พ่อปุ่พวงมาลัย พ่อปุ่ พวงมะโหด ตั้ง แก้วพร้อม หมอน มีร่มกาง วางโต๊ะจตุรูปเทียน ดอกไม้	พ่อปุ่ชอบของบ้านเก่า ขาด บอกละเอียด เสียเครื่อง เพลงได้เพราะ ร้าสวย ตัว ตลกเล่นได้สนุกสนาน เรื่อง กระซิบไม่เย็นเยื่อ มีคติขี้คิด สอนใจสอดแทรก มนุษย สัมพันธ์เป็นกันเอง
16	หญิง เนื่องจากคณะว.รวมศิลป์มีงาน เก็บตลอดทั้งปี จึงต้องหา ล่วงหน้าข้ามปีเพื่อเก็บ	62	อ.เมือง	ทำไร่	7 กรกฎาคม 2553 ลูกชายลูกสาวสอบ เข้างานได้	ศาลประจําหมู่บ้าน พ่อปุ่เกตุ พ่อปุ่แก้ว พ่อปุ่พวงมาลัย พ่อปุ่ พวงมะโหด ตั้ง แก้วพร้อม หมอน มีร่มกาง วางโต๊ะจตุรูปเทียน ดอกไม้	ราคาไม่แพง คนดูชอบ เก็บบน ขาด บอกละเอียด เสียเครื่อง เพลงได้เพราะ ร้าสวย ตัว ตลกเล่นได้สนุกสนาน เรื่อง กระซิบไม่เย็นเยื่อ มีคติขี้คิด สอนใจสอดแทรก สอดแทรก การเมืองมนุษย์สัมพันธ์เป็น กันเองเคยดูมาตั้งแต่เด็ก

เดือนกรกฎาคม 2553 (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อเจ้าภาพ	อายุ	ที่อยู่ (อำเภอ)	อาชีพ	วันที่เก็บ/เหตุผล	ผู้รับ	หนังสือ
17	ชาย เนื่องจากคณะว.รวมศิลป์มีงาน เก็บตลอดทั้งปี จึงต้องหา ล่วงหน้าข้ามปีเพื่อเก็บ	39	อ.ท่าช้าง	ทำนา	9 กรกฎาคม 2553 ทำนาได้ผลผลิตดี ถูกสอบเข้าทำงาน ได้	เจ้าพ่อตะโกเอน ตั้ง แก้วพร้อม หมอน มีรุมกาง วางโต๊ะอุดรูปเทียน ดอกไม้ หัวหมู เหล้า แดง น้ำ	หนังสือ ราคาไม่แพง คนดูชอบ เก็บบน ขาด บอกละเอียด เสียดี ร้า สวย ตัวตลกเล่น ได้สนุกสนาน เรื่องกระซิบ ไม่เย็นเช่ มีคติ ข้อคิดสอนใจ สอดแทรก สอดแทรกการเมือง เป็น กันเอง เจ้าชอบ เคยบนเจ้าอื่นแล้ว ไม่ได้
18	ชาย เนื่องจากคณะว.รวมศิลป์มีงาน เก็บตลอดทั้งปี จึงต้องหา ล่วงหน้าข้ามปีเพื่อเก็บ	62	อ.ท่าช้าง	ทำไร่	10 กรกฎาคม 2553 ได้ผลผลิตชมพู่ดี	หลวงพ่อบุญใหญ่ หลวงพ่อบุญ ตั้ง แก้วหมอน วางโต๊ะมี น้ำ รุมกาง อุดรูปเทียน ดอกไม้ หัวหมู 9 หัว เหล้า ไก่ 9 ตัว	คนดูชอบ เก็บบนขาด บอก ละเอียด เสียดี ร้าองเพลงได้ ไพเราะ ร้าสวย ตัวตลกเล่นได้ สนุกสนาน เรื่องกระซิบไม่ เย็นเช่ มีคติข้อคิดสอนใจ สอดแทรก สอดแทรก การเมืองมนุษยสัมพันธ์เป็น กันเอง

เดือนกรกฎาคม 2553 (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อเจ้าภาพ	อายุ	ที่อยู่ (อำเภอ)	อาชีพ	วันที่เก็บ/เหตุผล	ผู้รับ	หนังสือ
19	ชาย เนื่องจากคณะว.รวมศิลป์มีงาน เก็บตลอดทั้งปี จึงต้องหา ล่วงหน้าข้ามปีเพื่อเก็บ	ไม่ แจ้ง	อ.บ้านลาด	ทำไร่ ทำนา	12 กรกฎาคม 2553 หลาน ไม่สบาย แล้วหาย ของหายแล้วได้คืน	ผู้รับ หาให้แม่ชื่อ เจ้าพ่อพวงมาลัยเจ้า พ่อปลายเพชร ตั้ง แก้วพร้อม หมอน มีร่มกาง วางโต๊ะจตุรูบเทียน ดอกไม้	หนังสือ คนดูชอบ เก็บบนขาด บอก ละเอียด เสียงดังร้องเพลงได้ ไพเราะ ร่ำส่าย ตัวตลกเล่นได้ สนุกสนาน เรื่องกระซิบไม่ เป็นชื่อ มีคติข้อคิดสอนใจ สวดแทรก สอดแทรก การเมืองมนุษย์สัมพันธ์เป็น กันเอง
20	หญิง เนื่องจากคณะว.รวมศิลป์มีงาน เก็บตลอดทั้งปี จึงต้องหา ล่วงหน้าข้ามปีเพื่อเก็บ	34	อ.เมือง	แม่บ้าน	13 กรกฎาคม 2553 ได้บุตร	ผู้รับ เจ้าพ่อดาวเรืองเจ้า พ่อสายลม เจ้าพ่อ ดาวกระจาย ตั้ง แก้วพร้อม หมอน มีร่มกาง วางโต๊ะจตุรูบเทียน ดอกไม้ หัวหมู กล้วย เหล้าขาว	หนังสือ คนดูชอบ เก็บบนขาด บอก ละเอียด เสียงดังร้องเพลงได้ ไพเราะ ร่ำส่าย ตัวตลกเล่นได้ สนุกสนาน เรื่องกระซิบไม่ เป็นชื่อ มีคติข้อคิดสอนใจ สวดแทรก สอดแทรก การเมืองมนุษย์สัมพันธ์เป็น กันเอง

เดือนกรกฎาคม 2553 (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อเจ้าภาพ	อายุ	ที่อยู่ (อำเภอ)	อาชีพ	วันที่เก็บ/เหตุผล	ผู้รับ	หนังสือ
21	หญิง เนื่องจากคณะว.รวมศิลป์มีงาน เก็บตลอดทั้งปี จึงต้องหา ล่วงหน้าข้ามปีเพื่อเก็บ	48	อ.เมือง	ทำนา	14-15 กรกฎาคม 2553 จำนวน 2 ชิ้น ดูสาวเข้าพยาบาล ได้ ทำนาได้พบ ผลิตดี ทำตามคน เก่าแก่ที่เคยทำกัน มา	พ่อเจ้าบ้าน ดอนยี่กอก ตั้ง เกื้อพร้อม หมอน มีร่มกาง วางโต๊ะจุดธูปเทียน ดอกไม้	เจ้าพ่อชอบ คนดูชอบ เก็บ ขาด บอกละเอียด เสียครึ่ง เพลงได้เพราะ ร่ำรวย ตัว ตลกเล่นได้สนุกสนาน เรื่อง กระซิบไม่เย็นเยื่อ มีคติข้อคิด สอนใจสอดแทรก สอดแทรก การเมืองมนุษย์สัมพันธ์เป็น กันเอง
22	ชาย เนื่องจากคณะว.รวมศิลป์มีงาน เก็บตลอดทั้งปี จึงต้องหา ล่วงหน้าข้ามปีเพื่อเก็บ	44	อ.ท่ายาง	ช่าง อูมิเนียม กระจาก กัน สาด	16 กรกฎาคม 2553 มีความคุ้นเคยกับ หนังตะลุงตั้งแต่ เด็กๆ ได้งานเยอะ	พระปิยะมหาราชา กรมหลวงชุมพร เจ้าที่เจ้าทาง ผีบ้านผี เรือน ครูอาจารย์ ตั้ง เกื้อพร้อม หมอน มีร่มกาง วางโต๊ะจุดธูปเทียน ดอกไม้	ทำทุกปี คนดูชอบ เก็บขนาด บอกละเอียด เสียครึ่งเรื่องเพลง ได้เพราะ ร่ำรวย ตัวตลกเล่น ได้สนุกสนาน เรื่องกระซิบไม่ เย็นเยื่อ มีคติข้อคิดสอนใจ สอดแทรก สอดแทรก การเมืองมนุษย์สัมพันธ์เป็น กันเอง

เดือนกรกฎาคม 2553 (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อเจ้าภาพ	อายุ	ที่อยู่ (อำเภอ)	อาชีพ	วันที่เก็บ/เหตุผล	ผู้รับ	หนังสือ
23	ชาย เนื่องจากคณะว.รวมศิลป์มีงาน เก็บตลอดทั้งปี จึงต้องหา ล่วงหน้าข้ามปีเพื่อเก็บ	53	อ.ท่ายาง	ช่างก่อสร้าง	17 กรกฎาคม 2553 มีความคุ้นเคยกับ หนังสือ ผู้แต่ง	คุณอาจารย์ พระปิยะมหาราชา กรมหลวงชุมพร เจ้าฟ้าทาง วัฒนา เรือน ตั้ง เกื้อพร้อม หมอน มีร่มกางวาง โต๊ะจุดธูปเทียน ดอกไม้	เก็บมาตลอด ดีเรื่องเพลง ได้เพราะ ร่ำรวย ตัวตลกเล่น ได้สนุกสนาน เรื่องกระซิบ ไม่เย็นชื้อ มีคติ ข้อคิดสอนใจตลอด ตลอดการเก็บ สัมพันธ์กันเอง
24	ชาย เนื่องจากคณะว.รวมศิลป์มีงาน เก็บตลอดทั้งปี จึงต้องหา ล่วงหน้าข้ามปีเพื่อเก็บ	ไม่ แจ้ง	อ.เมือง	ค้าขาย	18 กรกฎาคม 2553 มีความคุ้นเคยกับ หนังสือ คำขวัญ	ป๋วยเตายาย ตั้ง เกื้อพร้อม หมอน มีร่มกาง วางโต๊ะจุดธูปเทียน ดอกไม้ ผลไม้ หมาก พดู	เก็บมาตลอด ดีเรื่องเพลง ได้เพราะ ร่ำรวย ตัวตลกเล่น ได้สนุกสนาน เรื่องกระซิบ ไม่เย็นชื้อ มีคติ ข้อคิดสอนใจตลอด ตลอดการเก็บ สัมพันธ์กันเอง

เดือนกรกฎาคม 2553 (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อเจ้าภาพ	อายุ	ที่อยู่ (อำเภอ)	อาชีพ	วันที่เก็บ/เหตุผล	ผู้รับ	หนังสือ
25	ชาย เนื่องจากคณะว.รวมศิลป์มีงาน เก็บตลอดทั้งปี จึงต้องหา ล่วงหน้าข้ามปีเพื่อเก็บ	ไม่ แจ้ง	อ.เมือง	ทำไร่	20-21 กรกฎาคม 2553 ได้หลานแฝด	พ่อเจ้าบ้าน ดอนยี่กอก ตั้ง เกื้อพร้อม หมอน มีร่มกาง วางโต๊ะจุฑารูปเทียน ดอกไม้	คนคิด เก็บขนาด บอก ละเอียด เสียงดังเพลงได้ ไพเราะ ร่าสวย ตัวตลกเล่นได้ สนุกสนาน เรื่องกระชับไม่ เยิ่นเย้อ มีคติข้อคิดสอนใจ สอดแทรก เป็นกันเอง
26	หญิง เนื่องจากคณะว.รวมศิลป์มีงาน เก็บตลอดทั้งปี จึงต้องหา ล่วงหน้าข้ามปีเพื่อเก็บ	46	อ.ท่ายาง	ค้าขาย	22 กรกฎาคม 2553 พ่อป่วยแล้วหาย	หลวงพ่อบุญใหญ่ เจ้า ที่เจ้าทาง ตั้ง เกื้อพร้อม หมอน มีร่มกาง วางโต๊ะจุฑารูปเทียน ดอกไม้ หัวหมู 9 หัว เหล้าแดง น้ำ	คนคิด เก็บขนาด บอก ละเอียด เสียงดังเพลงได้ ไพเราะ ร่าสวย ตัวตลกเล่นได้ สนุกสนาน เรื่องกระชับไม่ เยิ่นเย้อ มีคติข้อคิดสอนใจ สอดแทรก สอดแทรก การเมืองมนุษย์สัมพันธ์เป็น กันเอง

เดือนกรกฎาคม 2553 (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อเจ้าภาพ	อายุ	ที่อยู่ (อำเภอ)	อาชีพ	วันที่เก็บ/เหตุผล	ผู้รับ	หนังสือ
29	ชาย หาว่างหน้า 6 เดือน หาเดือน 6 ปี 2554อีกครั้ง	63	อ.เมือง	ทำไร่	ขายที่ได้	เจ้าพ่อดาเวียง เจ้าพ่อสายลม เจ้าพ่อดาเวียง ตั้ง เก้าพร้อม หมอน มีร่มกาง วางโต๊ะดูรูปเขียน ดอกไม้	เจ้าพ่อชอบ คนดูชอบ แกบน ขาด บอกละเอียด เสียครึ่ง เพลง ได้เพราะ ร่ำรวย ตัว ตลกเล่น ได้สนุกสนาน เรื่อง กระซิบ ไม่เย็นชื้อ มีคติข้อคิด สอนใจสอดแทรก สอดแทรก การเมืองมนุษย์สัมพันธ์เป็น กันเอง
30	หญิง เนื่องจากคณะ.ว.รรมศิลป์มีงาน เก็บตลอดทั้งปี จึงต้องหา ว่างหน้าข้ามปีเพื่อเก็บ	56	อ.ท่ายาง	รับจ้าง	-ดูสาวลูกชาย สอบเข้าทำงานได้	พ่อโกเอน ตั้ง เก้าพร้อม หมอน มีร่มกาง วางโต๊ะดูรูปเขียน ดอกไม้ หัวหมู เหล้า ไก่ น้ำ	ราคาไม่แพง คนดูชอบ แกบน ขาด บอกละเอียด เสียครึ่ง เพลง ได้เพราะ ร่ำรวย ตัว ตลกเล่น ได้สนุกสนาน เรื่อง กระซิบ ไม่เย็นชื้อ มีคติข้อคิด สอนใจสอดแทรก สอดแทรก การเมืองมนุษย์สัมพันธ์เป็น กันเอง

เดือนกรกฎาคม 2553 (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อเจ้าภาพ	อายุ	ที่อยู่ (อำเภอ)	อาชีพ	วันที่เก็บ/เหตุผล	ผู้รับ	หนังสือ
31	หญิง เนื่องจากคณะว.รวมศิลป์มีงาน เก็บตลอดทั้งปี จึงต้องหา ล่วงหน้าข้ามปีเพื่อเก็บ	54	อ.บ้านลาด	ค้าขาย	ค้าขายดี	ปู่ตา หลวงพ่อหล่อทอง ตั้ง เกื้อพร้อม หมอน มีร่มกาง วางโต๊ะจุดธูปเทียน ดอกไม้	คนดูชอบ แก่นขนาด บอก ละเอียด เสียใจเรื่องเพลงได้ ไพเราะ ร่าส่าย ตัวตลกเล่นได้ สนุกสนานไม่หยาบคาย เดินเร็ว ไม่เย็นเชือก มีคติ ข้อคิดสอนใจสอดแทรก สอดแทรกการเมือง จักร ชีวิตของชาวบ้านที่เด่นมา แสดง มนุษย์สัมพันธ์เป็น กันเอง

เวลาในการแสดง 3 ชั่วโมง

เวลา 20.00 น. โหมโรง (10 นาที)

- ฤๅษีเบิกโรง (5 นาที)

- ฤๅษีภาศออก ไหว้ครู (15 นาที)

- ฤๅษีภาศออก ตัดสินบน / อวยพร (10 นาที)

- ฤๅษีภาศรำถวายมือ (3 นาที)

- มวย/ลิงขาวลิงดำ (2 นาที)

เวลา 20.45 น. เกลี้ยง (ฤๅษีภาศ) ตัวตลกออกบอกเรื่อง (15 นาที)

เวลา 21.00 น. เริ่มเดินเรื่อง

เวลา 23.00 น. จบการแสดง

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-นามสกุล

นายทรงฤทธิ์ ศรีสารคาม

วัน เดือน ปีเกิด

13 ธันวาคม 2510

สถานที่เกิด

จังหวัดร้อยเอ็ด

ประวัติการศึกษา

ประกาศนียบัตรนาฏศิลป์ชั้นสูง

วิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด กรมศิลปากร

ปริญญาตรีศึกษาศาสตร์บัณฑิต

มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

ปริญญาโท ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (วัฒนธรรมศึกษา)

สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย

มหาวิทยาลัยมหิดล

ประวัติการทำงาน

สถาบันจิตเวชศาสตร์สมเด็จเจ้าพระยา

ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้

สถาบันจิตเวชศาสตร์สมเด็จเจ้าพระยา

ตึกจิตเวชฟื้นฟู เขตคลองสาน กรุงเทพฯ

โทรศัพท์ 08-68864410